Yekta Kopan

İçimde Kim Var

CAN

ROMAN

Yekta Kopan

İÇİMDE KİM VAR

ROMAN

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ
Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul
Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33
http://www.canyayinlari.com
e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

YEKTA KOPAN’IN CANYAYINLARI’NDAKİ KİTAPLARI
FİLDİŞİKARASI/ öykü
AŞKMUTFAĞINDANYALNIZLIKTARİFLERİ / 2002 Sait Faik Öykü Ödülü
YEDİDERSTEVİCDANMUHASEBESİ/ öykü
İÇİMDEKİMVAR/ roman

Yekta Kopan, 1968'de doğdu. Öğrenim hayatı Ankara'da geçti. Hacettepe Üniversitesi İşletme Bölümü'nden mezun oldu. Öyküleri *Hayalet Gemi* dergisinde yayınlandı. altZine.net'de internet ortamına yönelik edebiyat çalışmaları yaptı. *Hayvan* dergisinde kısa metinler yazdı. Öyküleri çeşitli dergilerde, seçkilerde ve antolojilerde yer aldı. *Fildişi Karası, Aşk Mutfağından Yalnızlık Tarifleri* ve *Yedi Derste Vicdan Muhasebesi* adlı kitapları Can Yayınları tarafından yayınlandı. altkitap.com'da yayınlanan e-kitabı *Daha Önce Tanışmış mıydık?* adını taşıyor. *Aşk Mutfağından Yalnızlık Tarifleri* 2002 yılında Sait Faik Hikâye Armağanı'na değer görüldü.

1

Yağmur, gökten yere yolculuğuna başlamak için, gündüz insanlarının uykuya karışmasını bekledi. Gecenin, kendisini anlayışla karşılayacağını biliyordu. Bekledi; sadece gececilerin ayakta kalacağı an'a kadar bekledi. Sonra yağmaya başladı. Gelinlik duvağı oldu, kasap sinekliği oldu, uçurtma kuyruğu oldu; öylesine buğulu, ince mi ince, dalgalı mı dalgalı yağdı. Çinko damlardan, kiremiti aktarılmamış çatılardan, tepesine naylon gerilmiş barakalardan geçip gitmek istedi ama başaramadı, tanıdık tanımadık tüm sokaklara eşit dağıttı gücünü. Yolcusuzluktan bunalan otobüs duraklarıyla uzun sohbetlere girişti, kaldırım kenarlarına park edilmiş arabaların yan aynalarında nasıl göründüğüne baktı, kepenksiz dükkânların vitrinlerinde biriken tozlarla ebelemece oynadı, sahile serpiştirilmiş banklarda kurumuş simit parçaları buldu, kapağı açık bırakılmış çöp tenekelerinden üstüne kokular sindi, sokak lambalarının ışığında iyice yalnızlaşan ağaçlara mevsimi fısıldadı, gündüz insanlarının izlerini silip mazgallara ulaştı. Oralardan akıp yeraltı sularıyla buluştu: Gökten yere, yerden göğe bilgi akıyordu. Bilinmedik hiçbir şey kalmayana dek konuştular.

O gece, yağmur damlalarının tanıklığıydı, şehri gerçek kılan.

Kaç kişinin kendisini dinlediğinden habersiz bir radyo sunucusu, mikrofonun hemen yanındaki saatin saniyelerine bakarak, çalmakta olan şarkının bitimine ne kadar kaldığını hesapladı; kalan sürede neyi düşünebilirdi ki? Hafta sonunda gideceği doğum günü partisinde mor kazağını giymeye karar verdi; böylece onun dikkatini çekebilirdi: henüz düşüncelerinde bile adını söylemeye çekindiği erkeğin. Şu anda bu şehirde kaç kişi benim gibidir acaba, dedi, sonra da bu soruyu her gece sormaktan bıkmamasına şaştı. Kaç kişi benim gibi üzgündür, kaç kişi yalnızdır, yorgundur, sıkkındır, sinirlidir, terk edilmiştir, ağlıyordur, gülüyordur, sevişiyordur, âşıktır... Uzaklardaki evlerin ışıklarına bakarak, bu evlerin içinde kimler, nasıl hayatlar yaşıyor diye düşünen kaç kişi vardır?.. Herkesin oynadığı, sıradan bir oyunun, bir türlü vazgeçilemeyen çekiciliği: Bu evlerin içinde ne var? Saniyeler geçiverince gırtlağını temizleyip yeni bir şarkının anonsuna hazırlandı. Böylesi bir havada evlerde neler olduğunu bilmiyordu ama insanların ne dinlemek istediği belliydi: *“...Bugün yağmur bir kadın saçıdır, yeryüzüne dökülen...”*

Gece, yağmura görkemli bir karşılama töreni hazırlayamadığı için üzüldü. Boşalmış bidonlarını sallayarak evlerine dönen bozacılar kafalarına geçirdikleri naylon torbalardan utandı, arabaların silecekleri isteksizce sağa

sola el salladı, rengârenk şemsiyeler kurumak için işkembecilerde buluştu, kaldırım orospuları yüksek topuklu ayakkabılarının çatlayan ruganlarına bakarak müşteri bekledi, doğudan-batıdan şehre giriş yapan uzun yol sürücüleri yönlerini şaşırdılar, dansözün terli belinde birikmiş yevmiyesini hesaplayan darbukacının eklem romatizması azdı, bankaların otomatik para çekme kulübeleri tiner buharında rüya âlemine daldı... Bütün sokaklar, caddeler, binalar, bacalar, ağaçlar, lambalar, bahçeler, istasyonlar, tabelalar, arsalar ve mezarlıklar... ve mezarlıklar emdi suyu, damla damla. Gammaz değildi yağmur, kimi yaşananları sır olarak sakladı, kimseye anlatmadı: Çöplükten kedi rızkı çalan martıları, iskelenin hemen arkasındaki barakada birbirine bıçak çeken midyecileri, mezarlığın güney duvarında gırtlağından sızan kana bakarak ölümü bekleyen Şark çıbanlı delikanlıyı, meyhaneden ipini kopartır kopartmaz pantolon paçalarına sıçratarak kusan bitirimi, yanında on dakika daha kalamayacağını söyleyen kırmızı peruklu travestinin kolunu morartan taksiciyi, çıkmaz sokağın köşesinde kabak çekirdeği çitleyerek erkete bekleyen otomobil hırsızını, kavuniçi neonlu barın arka kapısında torbacıdan avantasını alan polisi gördü... gördü ve sustu.

Odaların ışıklarını dolaşmaya başladı sonra. Ertesi gün gireceği sınava çalışan öğrenciler, patronuna sunacağı raporun son düzeltmesini yapan ücretliler, acil servis nöbeti yorgunluğuyla sandalye tepesinde uyuyakalmış doktorlar, toplantıda olduğunu söyleyip de hâlâ eve dönmemiş kocalarını bekleyen kadınlar, yeni doğmuş bebeğinin gece açlığını gidermeye çalışan anneler, pijamalarını-geceliklerini çıkarıp birbirlerine sokulmak için çocuklarının uyumasını bekleyen karı-kocalar, kırk yıllık hayat arkadaşı tarafından sokulduğu zayıflama diyetinin sıkıntısını peynir-ekmekle gidermeye çalışan buzdolabı fareleri... yağmurun bu beklenmedik ziyaretini önemsemediler bile.

Yağmur, derdini anlatmak için en loş ışıkları aramaya başladı: başucu lambaları. Sadece bir kitabı aydınlatacak kadar ölü ışıklar; koca şehrin kalabalığında birer nokta. Roman okuyanları buldu; aşk, macera, tarih, polisiye... Öykülerle karşılaştı; dil dine dönüştü. Şiir okuyanları rahatsız etmemek için parmak uçlarında geçti pencerelerinden... Bir ara, ne yaparsa yapsın bir kitabı koklayamayacağını hissetti, içi sıkıldı. İç sıkıntısını yenmek için daha şiddetli, daha başına buyruk, daha şarkılı yağmaya devam etti.

“*Her şey olur*

Her şey büyür
Her şey geçer
Hayat kalır...”

Şarkı bitti... Her şey gibi şarkı da geçti, gitti... Radyo sunucusu kadın biraz sonra işini bitirecek ve yağmurun koluna girip evinin yolunu tutacak, karşısına çıkanlardan biri bile tanımayacak onu. Aralarında az önce çaldığı şarkıyı dinleyenler de olacak belki, ama bakışmayacaklar, gözleri, nefesleri, sesleri değmeyecek. Kadın da onları tanımayacak; evlerin ışıklarına baktıkça merak ettiği hayatların içine girdiğinde, o merak değerini kaybedecek, ışıklar, ışıkları yakanlar sıradanlaşacak. Yağmurun yola düşürdüğü aynalarda yansıyan taksi ışıklarında iyice parlayacak sıradanlık. Farklılığın peşinde koşan insanlar, tenlerinin teğet geçtiği hayatların güzelliğini, çöp tenekelerinin kenarında ölüp gitmiş bir kediyi kemiren cardonlar gibi kemirecek, yağmur çaresizce izleyecek bu katliamı. Kadın yatmadan mor kazağını üstüne tutup nasıl göründüğüne bakacak son kez. Kazağın, yorgun yüzünde patlayan rengiyle mutsuz olacak. Bu gece için öteleyecek aşkı, aşkın yastıklardaki fısıltısını. Yağmur, penceresine vurarak, sesini duyurmak için çığlık atarak, yalnız olmadığını hissettirmeye çalışacak; kadın duymayacak. Biraz incinecek damlalar, bu evi terk etmeleri gerektiğini anladıkları anda.

Başka bir pencereye yol alacak damlaların ordusu; istila edemeyeceği bedenlerin, fethedemeyeceği ruhların merakıyla yoğunlaşacak, bardaktan boşanacak: Her şey olacak, büyüyecek, geçecek... hayat kalacak...

Sonra birden, cılız bir ışığın çağrısı duyulacak. Onun evi, onun hayatı, onun çağrısı...

Yağmur hâlâ yağıyor. Şu anda tam onun penceresinin önünde. Perdenin aralığından içeriyi gözlüyor. Bir duvarı boydan boya kütüphaneyle kaplı bir oda. Hemen kütüphanenin önünde yüzü cama dönük, küçük bir lambanın aydınlattığı büyükçe çalışma masası. Odanın girişinde, sol tarafta eski bir koltuk; antika olduğunu söylemişti satan adam: Antika değil. Yanında yüksekçe bir sehpa; ayaklı lamba, kül tablası, pipo içen bir denizci biblosu ve minicik, seramikten bir lokomotif. Kimi geceler bu koltukta uyukluyor; kitap okurken... Yanındaki kül tablası yarısına kadar içilmiş sigaralarla dolu, kucağında açık bir kitapla sızmış görüntüsünü seviyor. Odada bu görüntüyü kaydedecek hiçbir nesne olmamasını seviyor: Ayna yok... ayna yok... Duvarlardan birinde üstüne küçük kâğıtlara yazılı notların iliştirildiği mantardan pano. Hemen panonun yanında siyah ahşap çerçeveli bir tablo;

bir kopya. Van Gogh’dan ‘Yıldızlı Gece’; ressamın şiddetli migren ağrılarının sanatsal karşılığı. Diğer duvarda siyah-beyaz, büyük bir fotoğraf; Bertrand Russell.

Van Gogh’u üniversite yıllarında tanıştığı, sonrasında da görüşmeyi sürdürdüğü bir arkadaşı hediye etmişti. “Çıplak duvarlar evin ısısını emer,” demişti. Her seferinde olduğu gibi bu sözünü de açıklama gereği duymuştu: “Isı derken neyi kastettiğimi anladın herhalde, evin santigrat derece olarak ısısından değil, insanı sarıp sarmalayan sıcaklığından söz ediyorum.” Her söylediğini açıklamak zorunda mısın, diyesi gelmişti, sözlerin ağırlığı yeterli değil mi? Ama hiçbir şey söylememişti; kalın paket kâğıdıyla sarılı çerçeveyi büyük bir heyecanla açmış, içinden ‘Yıldızlı Gece’nin çıktığını görünce de çocuklar gibi sevinmişti. Onaltı yaşından beri hayran olduğu resim, yeni evinin duvarını süsleyecekti. Bir yazara, ressama, müzisyene hayran olduğunda, onun hayatıyla ilgili bütün ayrıntıların peşine düşmeyi çok sever. Dergiler, kitaplar, ansiklopediler karıştırır, aynı olayın ayrı imzalar tarafından nasıl farklı yansıtıldığına şaşırır; kimi zaman hangisine güveneceğini bilemez, sonunda olmasını istediği gibi yazılmış olan hayat hikâyesini seçer. Eskiden, edindiği her bilgiyi kendi hayatıyla örtüştürmek gibi bir merakı vardı: Ben onaltı yaşındayım, Van Gogh resim yapmaya yirmialtı yaşında başlamış ve otuzaltı yaşında da intihar etmiş... demek ki... demek ki... Bu saçma denklemden nasıl bir sonuç çıkardığını hatırlamıyor şimdi. Henüz Van Gogh’un intihar ettiği yaşa gelmedi; belki o zaman hatırlar denkleminin açılımını.

Belki toplumla, belki de denildiği gibi Gaugin’le olan kavgasının hırsından kulağını kesen Hollandalının hayatı da, hikâyesinin peşine düştüğü hayatlardan biri.

Van Gogh’un yaşarken bir tane bile resim satamadığını öğrendiğinde çok şaşırmıştı. On yılda sekizyüz resim yaptığını öğrendiğinde şaşırdığı gibi. Yaklaşık üçbinaltıyüzelli günde sekizyüz resim: dört-beş günde bir resim. Kızıl sakallı ressam, bir ara resimlerini ünlü Cezanne’a göstermiş ve üstat da “Bunlar deli resmi,” demiş. O gün, arkadaşı tabloyu hediye ettiğinde, bir ‘deli resmi’ne sahip olduğu için çok mutlu olmuş, çerçeveyi büyük bir özenle çalışma odası olarak belirlediği odanın duvarına astıktan sonra karşısına geçip düşünmüştü: Bir insan hiç takdir görmediği halde, neden böylesine çılgınca üretmeye devam eder? Yaşarken anlaşılamamış bir deha olmak... ne demektir?

Eski sevgililerinden birinin hediyesi olan Russell fotoğrafını, Van Gogh'un tam karşısına astığı gece de, soru işaretleriyle dolmuştu kafası: Anlaşılamayan dehayla, taçlandırılmış dehanın karşı karşıya gelmesi başlı başına bir paradoks değil midir, diye düşünmüştü, hem de bu dehalardan biri, paradokslardan hoşlanmayan Russell... Bir yanda otuzaltı yaşında hayatına son veren, durmadan çevresiyle kavga eden bir savaşçı, diğer yanda sekseninde bile inandığı değerler uğruna hapse girmekten çekinmeyen bir barışçı. Hayran olduğu iki figürün, evinin duvarlarına hapsettiği hayatlarının ortasında durmuş, düşünmüştü gece boyunca. Sonra Russell'ın bir sözünü defterine not ederek, kendince çözüme ulaşmıştı: "İki kişinin aynı anda kavrayabileceği bir şey kesinlikle yoktur."

Metin Konur, bir başkasının gerçeğinin, kendi gerçeğiyle örtüşmeyeceğini yıllar önce öğrenmişti.

Yağmur balkonlardaki saksıların topraklarına sızıyor ve işte o da çalışma masasının başında, ahşap-kolluklu sandalyesinde oturuyor; üstünde kareli yün bir gömlek var, düğmesi açık yakasından beyaz fanilası görülüyor; fitilli kadifeden bir pantolon giymiş, rengi solduğundan bu pantolonu sadece evde giyiyor; ayağında kare desenli, keçeden terlikler var, kareleri seviyor. Önünde kimi nefes almak için açık, kimi sır sakladığından kapalı kitaplar, uçları havayı koklamak istercesine yukarı dikilmiş boy boy kurşun kalemler, haznelerine farklı renklerde mürekkep çekilmiş birkaç dolmakalem, ciltli defterler, not defterleri, müsvedde kâğıtları... O kalabalığın ortasında, tam da lambanın ışığını en yoğun düşürdüğü noktada, şık kutusunun içinde, portakal rengi fona iri harflerle yazılmış başlığı ve Orson Welles'in kafasında fötr şapka, üstünde çizgili ceket, içinde beyaz-ipek atkı, ayağında beyaz pantolonla bacaklarını açıp 'Kane' yazısındaki 'A' harfinin yerinde durduğu bir video-kaset var: *Yurttaş Kane*... Bakışlarında dikbaşlılık, kararlılık, aşağılama ve biraz da... biraz da... hüzün var. Bir an Welles'le göz göze geliyor Metin Konur. Usta sinemacı bu fotoğraf çekildiğinde yirmibeş yaşında; kendisi o yaşı çoktan geride bıraktı. Video-kasetin çalışma masasına nasıl geldiğini düşünüyor; belli ki kısa bir süre önce, kaseti her zaman durduğu yerden, salondaki yerinden alıp incelemiş; belki arkasını okudu, belki de ön yüzdeki fotoğrafa baktı uzun uzun...

Gecenin karanlığında, yalnızlığın çağrısını duyduğunda, varoluşuna şaşırmadığı anlarda çalışmayı seviyor Metin Konur... Bir şey okuyor... ya da yazıyor... ya da hem okuyor hem yazıyor... Yağmurun bile parçalayamadığı

karanlıkta, parça parça olmuş düşünceleriyle kitaplar okuduğu, sevdiği cümleleri not aldığı, aldığı notlara bakarak sevilecek cümleler yaratmaya çalıştığı, ders hazırlıkları yaptığı, matematik problemleri çözdüğü, zorlu denklemlerle baş başa kaldığı masasının başında geceyi yaşıyor.

Sandalyenin gıcırdayan arkalığına doğru yaslanıp geriniyor. Bir süre önce, şiddetli boyun ağrıları nedeniyle gittiği doktorun söyledikleri geliyor aklına: Uzun çalışma saatleri bu tip sorunlar yaratır, iki saatte bir durun ve omuzlarınızı çevirin, başınızı sağa-sola eğin, kaslarınızı rahatlatacak hareketler yapın... Başını önce sola, sonra sağa yatırabildiğince yatırıyor; bu kadar yeter. Sol eliyle gözlüğünü çıkarıyor, sağ eliyle gözlerini, burnunun üstünü ovalıyor. Önündeki kızıl-deri ciltli, kalın kitabı kapatıp yavaşça ileri itiyor. Kenarı spiralli bir defter çekiyor kitaptan boşalan alana. Kaldığı yere hemen dönebilmek için bir kitap ayracı kullanmış; belli ki defterini her açışında istemeden de olsa geçmiş günlerden biriyle karşılaşmak istemiyor. Yaşamaya da yazmaya da kaldığı günden, kaldığı yerden devam edecek.

Ucu iyice açılmış kurşun kalemlerinden biriyle günün tarihini atıyor; zamana kayıt düşme alışkanlığı. Deftere ne yazacağını bilemiyor. Kararsız. Belki gündelik bir not, belki aklına gelen bir söz... hatta belki alış-veriş listesi... Yazarak düşünmek, öğrencilik günlerinden kalma bir alışkanlık. Bütün defterlerinin, kitaplarının sağı-solu notlarla dolu; birçoğunu daha sonra görse anlamlarını çözemeyecek belki de... Ne yazacağını düşünürken, istemdışı bir hareket yapıyor: Kalemin tepesini ısırıyor. Ahşap-boya-karbon karışımı bir tat geliyor diline; bir an için yüzü ekşiyor ama sonrasında zevk veriyor bu garip karışımın lezzeti. Bir kere daha –bu kez bilinçli bir şekilde– ısırıyor kalemin tepesini; hatta emiyor. Yutkunuyor.

Sigara... Dumanları izlerken aklına parlak fikirler geleceği düşüncesiyle keyifleniyor. Tütüne sığınma nedeni bu düşünce değil; eli kendiliğinden uzanıyor pakete. Ucu sarı filtreli sigarasını benzinli çakmağıyla yakıyor. Derin bir nefes çekiyor. Ateşin kızıl-turuncu ışığı, tütünde, ince kâğıdın üzerinde uzun bir yol katediyor. Duman ağzının içindeyken, hareketsiz kalıyor bir süre. Burnunun ucundan süzülen minik bulut parçalarını mutluluk verici şekillere benzetmeye çalışıyor. Ama ne bir kuzu çıkıyor ortaya ne de vagonlarını arayan bir lokomotif. Kalan dumanı yutuyor.

$x = ab + (-a)(b) + (-a)(-b)$

Deftere bakıyor. Sanki bu denklemi az önce yazan kendisi değilmiş gibi yabancılaşıyor yazısına. Neden böyle bir şey yazdığını düşünüyor; bulamıyor. Kalemin arkasını masaya vururken, sorguluyor kendini: Bu

kadar hazırlıktan sonra yazacağın böyle basit bir denklem miydi? Kızıyor kendine. Keşke geceyi anlatabilseydim, diyor; şehre yavaş yavaş inen geceyi. Birden o güzel kitabı okumak için dayanılmaz bir istek duyuyor, ama vazgeçiyor. Kurşun kalem kullandığı için keyfi yerine geliyor; beğenmediği bu denklemi silebilir. Eli, bir yüzü kararmış silgisine uzanıyor. Tam silgi defterle buluşacağı anda bir matematikçi sözü geliyor aklına: “Doğrusunu bulmadan yanlışını silme.” Duruyor.

$x = ab + (-a)(b) + (-a)(-b)$

$x = ab$

Çözüme ulaşmamış problemleri sevmez.

Sigarasından bir nefes daha çekip kenarı fil kabartmalı cam kül tablasına bırakıyor. Kısa bir süre cetvelle çizilmişçesine düzgün yükseliyor duman; sonra karmaşık yollar izleyerek, dönerek, kendisini hava akımının kollarına bırakarak dağılıyor. Ama o, dumanın yolculuğunu görmüyor; tek çizgili defterin sayfasındaki denkleme bakıyor uzun uzun.

Siliyor.

Orson Cezmi

Gel, ne korkarsın ecel,

simayı derdimden benim

Potemkin Zırhlısı – Sergey Ayzenştayn

Siyah-beyazdır bu. Sessiz. En ağırından siyaset vardır içinde. Çok sağlam bir filmdir. Ders diye okuturlar okullarda, zaten yönetmeni de hocadır aslında...

Bizim okullarda okumak, hocalardan ders almak gibi bir şansımız olmadı, bütün dersimizi setlerde aldık. Bu işin esası oralarda öğrenilir zaten. Okullular, alaylıları hep küçümser ama eğri oturup doğru konuşmak lazım. Bunu sadece sinema için söylemiyorum, hangi işe bakacak olsan durum aynıdır. Harcın nasıl karıldığını bilmiyorsan, en güzel binayı çizsen ne yazar?.. İşi okulunda okuyanı küçümsemiyorum. Ama gerçek, kâğıt üstündeki gibi olmuyor. Bunlar geliyorlar; açı diyorlar, ölçek diyorlar, mercek diyorlar... Biz nasıl çalışırdık? Yönetmen mekâna şöyle bir bakardı, eliyle karesini belirleyip kamerayı kurdurur, verirdi komutunu. Eskilerden bir kameraman Filyo Bey vardı, motor komutunun geç duyulduğu set, vitrin mankenine benzer, derdi. Nedir yani? Kusursuz gibi görünür, gözünü-dudağını bir güzel boyarlar, üstüne geçirilen kıyafeti pek güzel taşır ama cansızdır. Oysa set yaşamalıdır.

Okullu gençler geliyor bazen kahveye, tanışmak için. Önceleri iş teklif etmek için geldiklerini sanıyordum, hani okulda şöyle şöyle bir film çekeceğiz, oynar mısınız, yazar mısınız gibilerinden, sonradan baktım ki kendilerince makaraya alıyorlar. O dönemde koşullar nasıldı, senaryoların bir gecede, hatta sette yazıldığı doğru muydu, tarihi filmlerde kol saati takma hikâyelerini anlatsanıza, falan filan... Bir de gözyaşı arayanlar var: Çok mu sıkıntı çektiniz, sigortanız var mı, iş kazası geçirdiğinizde ne oluyor, bütün gün bu kahvede iş mi bekliyorsunuz, falan filan... Hep işin dramındalar yani... Belli ki birileri bunlara gidin sokağı, kahveyi koklayın, iş çıkarırsınız, zamanının sinemacılarının ne hallere düştüğünü görürsünüz, hiç yoktan eğlenirsiniz demiş... İyi de be evladım, ne varmış halimizde; biz bu sokakta hem parfüm kokladık hem pislik, hem yıldız gördük hem çamur, keman eşliğinde votka partisi de yaptık, ispirtodan ağzı köpüren arkadaşımıza kussun diye parmak da attık, gelip matrak geçerek neyi öğreneceksin? Sinema dediğin, bu insanların hayatlarının toplamı,

dürbünün tersiyle bakarsan avuç içi kadar bir şey görürsün. Yine de kıyamıyorum, biraz nabza göre şerbet verip öyle gönderiyorum. Gidiyorlar, bir daha da arayan soran olmuyor...

Tabii yumurtaların çatlağını-sağlamını aynı küfeye koymayayım, haksızlık olur. Pırlanta gibi gençler de var aralarında. Onlar öyle eften püften bahanelerle gelmiyor zaten. Oturuyorlar karşımıza, yekten tanışmak istediklerini söylüyorlar. Açıkça itiraf edenler de var; geliyor diyor ki, madem ben bu yola baş koydum, önce sizleri tanımalıyım. Bakar mısınız kibarlığa? Öylesi az ama... Bu iş biraz da insan sarrafı yaptı beni. Karşımdakinin oturmasından, kalkmasından, hatta nefes alıp verişinden, kafasından neler geçtiğini anlarım. Böyle dürüstçe gelene biz de kucak açıyoruz. Misafir ediyoruz, çayımızı ıhlamurumuzu içiyorlar, ne merak ediyorlarsa öğrenip gidiyorlar. Amenna!..

Ben bu filmi çok geç seyrettim, öncesinde fırsatımız olmamıştı. Zaten fırsat bulsak bile seyretmek ayrı cesaret isterdi, bilirsin Yeşilçam siyaseti sevmez. Eskiden daha da berbattı, prodüktörün rengi neyse, sen de o partiye yakın duracaksın, yoksa iş uçar gider.

Ben de siyasiydim bir zamanlar. Aslında herkes bilirdi birbirinin ne yolda olduğunu da, dillendirilmezdi. Yılmaz'dan sonra değişti bu işler, yetmişlerde de solcu olmak makbul oldu. Bir bakarsın, iki gün önce başka âlemde olan adam, giymiş parkayı dolanıyor. Yahu bu herif ne zaman değişti, derdim, serseri selamımızı almazdı. Tabii bizim yaptığımız işlere burun kıvırmaya başladılar. Yaptık kardeşim, reddedecek değilim ya, melodram da yaptık, avantür de. Korku filmi bile çektik...

Sessiz filmdir bu ama öyle bir müzik vardır ki... Her sahnesinde insanın tüyleri diken diken olur. Kurtlu etler, denizcilerin isyanı, toplar... Hele merdiven sahnesi, nefes alamazsın seyrederken. Askerler, halk, ölenler, bağıranlar, bir de bebek arabası... Komünist parti sipariş etmiş bu filmi yönetmene, anlayacağın herifler inandıkları şeyin filmini yapıyorlar çatır çatır. Bizde bırak böyle film yapmayı, evinde resmini bulsalar... İçinde bu filmin resmi olan bir kitabım vardı, İngilizce bir kitap, valizimde dururdu... Hiç kütüphanem filan olmamıştır benim, otel odalarında nereme sokayım kütüphaneyi, iki tane valizim vardı kitap dolu, şimdi bir kaldı. İhtilalin ertesi günü, korktum, otelin kalorifer kazanlarından birinde yaktım bir valiz dolusu kitabı. Yine de çektiler içeri; kahveye gidip askıcıya filan sormuşlar, kim solcudur, diye... Üç gün hesap verdik. Günün birinde yazacağım o üç günü...

Kara Murat:Fatih’in Fedaisi – Natuk Baytan

Bu hangisi bilmiyorum ama dört-beş tane vardır bunlardan. Natuk çekmişti. Çok iyi iş yaptı bu filmler, bugün bile gönder Anadolu’ya, sana parayla dönsünler. Bu filmlerin kadrosuyla, biz önceki yıllarda çok çalıştık... Hatta karımla tanışmam da o döneme rastlar. Kostüm için anlaştığımız konfeksiyonda çalışıyordu, öyle tanışmıştık... Yürütemedik evliliği, zordur bizim meslekte evli kalmak. Neyse, bunlar şahsi meseleler...

Setten bir oğlan vardı, Kazma diye çağırırdık. Ama salaklığından, sakarlığından, iş bilmezliğinden değil adının Kazma olması. Tam tarihini hatırlamıyorum, Sarıyer tarafında eski bir konakta korku-avantür çekiyoruz. Ben hem senaryoyu yazmışım hem de artdirektörlük yapıyorum. Jön, türlü belaya bulaşıyor, işin içinde ruhlar, mumyalar filan var. Uzatmayayım, konaktaki kötü ruh, jöne baltayla saldıracak. Yani ben öyle yazmışım ama balta bulunamayınca, konağın bahçesindeki kazmayla vaziyeti idare edelim, dedik. Odanın birini siyah fon beziyle kapladık, bu oğlana da siyahları giydirdik ki fon bunu emsin, görünmesin. Anlayacağın jön karanlık odaya girecek, ortam loş, sonra aniden havada uçan bir kazma buna saldıracak, başlayacaklar kavgaya. Çekime geçildi, yönetmen “Motor!” dedikten sonra, başladı direktiflere... “Çok güzel abi, aniden dönüyorsun, sağa sola eğil, harikasın abi!” diye jönle konuşurken arada da oğlana bağırıyor: “O kadar hızlı sallama kazmayı, oğlum asılma kazmaya, bırak da adam alsın elinden, bıraksana yahu, kazmaysan kazmalığını bil.” Çocuğun adı Kazma kaldı tabii. Bu Kara Murat filmlerinde onun çok emeği vardır. Sonra birden ayağı kesildi, gelmez oldu buralara. Sorduk, sordurttuk; ulaşamadık. Yaşıyorsa Allah selamet versin, öldüyse rahmet eylesin.

Aslında büyük filmlerdir bunlar, kostüme film çekmek zordur. Düşünsene, bütçen kuş yemi kadar, negatifin metreyle ölçülü ve savaş sahnesi çekeceksin. Demem o ki, bu filmlerin başarısını küçümsememek lazım. Aynı dönemde Sezgin Burak, Mehmet Aslan filan Kartal Tibet’le ‘Tarkan’ı çekiyorlar. Onlar da kapalı gişe oynardı. Biraz kadın-kız da vardır ‘Tarkan’larda. Öyle olunca, seyircisi de başka oluyordu tabii. Ama kim ne derse desin, sektörü ayakta tutan filmlerdir bunlar.

Bir de seks filmleri var tabii... O yıllarda benim netlik ayarım bozuktu. Çalışamıyordum. Bir yandan siyaset olayları var, kendimi başka yollara vurmak istiyorum, bir yandan alkolle başım belada. Karımla ayrılmıştım, ortada bir de çocuk var. Başaramadım evliliği... Ben özgürlüğüme fazlaca düşkünüm, sanatçı adamda bencillik de oluyor. Kadın anlamaz ki bunu. Biraz gezdireyim dersin kıskançlıklar başlar, ne de olsa çevremiz geniş. Bir gece kulübüne götürürsün karını, daha içkileri söylemeden kadının biri gelir şapur şupur öper, aman Orson'cuğum, canım Orson'cuğum. Hadi gelsin surat asmalar, gitsin kavgalar... Gerçi benim karım öyle anlayışsız bir kadın değildi, başka sorunlar da vardı... Yani bende de hata yok değil. Parasız, işsiz dönemdeysen sinirli oluyorsun, gözün canım, cicim görmüyor. Oysa yalnız başınayken insan her zorluğa göğüs geriyor. Mesela şimdi oteldeyim ve Allah'a şükür rahatım yerinde ama bir dönem handa kaldım; bilmem kaç kişi aynı odada yatıp kalkıyorsun. Akşamüstüne kadar uyuyup milletin setten dönmesini beklerdim, ne getirirlerse yiyip içip, zıbarırdım. Hem özgür hem evli olunamıyor anlayacağınız.

Bisiklet Hırsızları – Vittorio de Sica

Çıkaramadım bu filmi, yabancı bir filme benziyor ama artisti de tanıyamadım, nasıl bir film bu?

Sinemayı doğru düzgün görüşüm askerdeyken, izin için dışarı çıktığımda oldu. Çocukken, açık hava sineması filan olurdu ama o zamanlar sırf eğlence olsun diye seyrederdik. Biz çocuklar su, leblebi filan satmaya giderdik sinemaya. Film başlayınca da ensemize vurup eve yollarlardı, ağaca çıkıp kaçak seyredebilirsek ne âlâ! Askerdeyken bir gün çarşı iznine çıkıp sinemaya gittik, hiç unutmam 'Baytekin' oynuyordu. Düşün, hem sinemayı ilk kez doğru düzgün görüyorsun, hem de seyrettiğin film uzay filmi. Şapkam uçmuştu resmen. Askerden sonra kafam karmakarışık vaziyetteydi. Ekmeğimi elime almam gerekiyor, tanıdıkların desteğiyle ufak tefek işlere girip çıkıyorum ama mutlu değilim. Heyecan arıyorum, macera arıyorum. Sonunda Yeşilçam'a takılır oldum. Anlayacağınız hastalığa yakalandım. Buradaki herkesin böyle bir hikâyesi vardır. Ben gideyim de Yeşilçam'da figüran olayım, diyen yoktur. Ya salakça jön olmaya gelenler vardır ya da meraktan, maceracılıktan, işsizlikten düşenler. Bizim Rıza mesela... bir babalığı varmış, memur olmasını istiyormuş. O da hastalananlardan. Bu hastalığa yakalandım diye ailem bile bana arkasını döndü, babam adımın senarist olarak göründüğü ilk filme kadar affetmedi beni, ona da affetmek denirse tabii... Nur içinde yatsın... Ama hep şuramda yaradır, anacığım o filmi de seyredemeden göçtü gitti...

Bari böyle fotoğrafını getireceğinize, şöyle videoda falan filmi seyrettirseydiniz. Geçen ay video cihazı da aldılar kahveye, ama rezalet filmler gösteriyorlar. Kapatın şu saçmalığı da radyoyu açın bari, diyorum, kızıyorlar bana. Sevmediğim filme burnumun ucuyla bakmam ben. Ama radyoda ne olsa dinlerim. Delirtir beni radyo olayı. Film dediğinde ortada mal var, makine var, makinist var, makara var. Takarsın makarayı kömürlüye, düşer görüntü perdeye. Radyo öyle mi ya? Ses dalgaları havada uçup kutunun içine giriyor. Televizyon olayı da delilik ama ben daha radyoyu aşamadım. İnsan anlayamadığına merak duyar ya, benim radyoya düşkünlüğüm de öyledir biraz. Ajans dinlemeden işim rast gitmez, radyo

tiyatrolarına, arkası yarınlara bayılıyorum; tabii bir de şarkılar var. Müziğe düşkünümdür. Şimdilerde yaşlılıktan sesim çıkmıyor ama bir ara ne zaman bara-pavyona gitsek sahneye çıkarırlardı beni. Repertuarım da vardı ha; üç-beş şarkı patlatmadan inmezdim. Bir de değişmez kapatış şarkım vardı: *Bakmıyor Çeşm-i Siyah*. Bilir misiniz o şarkıyı. Hacı Arif Bey'in bestesi. Şu sözleri bir dinleyin; neden tutkunu olduğumu anlayacaksınız.

"Bakmıyor çeşm-i siyah feryade

Yetiş ey gamze yetiş imdade

Gelmiyor hançer-i ebru dade

Gel ne korkarsın ecel simayı derdimden benim

Kurtar Allah aşkına dünyayı derdimden benim."

Şimdi size fazla eski dilde gelmiştir bu sözler ama inanın böylesi yazılmıyor artık. Adam üç satırda hem aşkı, hem acıyı, hem yalnızlığı, hem isyanı, hem ölümü anlatmış. Daha ne olsun?

Böyle çocuklu filmler de yaptık bir ara. Ben o zamanlar yeni başlamıştım senaryo yazmaya. İki gün önce set işçisi olarak çalışan adamın, iki gün sonra elinde senaryoyla dolaşmaya başlaması millete saçma geliyor tabii. Benim ilk sete girişimden beri nasıl çalıştığımı, gece gündüz okuyup yazdığımı bilmiyorlar ki. Sırf bu yüzden İngilizce öğrendim ben. Kendini geliştirmek istiyorsan dünyayı takip edeceksin, yalan mı söylüyorum. Bak, şimdi siz gazetecilik yapıyorsunuz, dil bilmeseniz Avrupa'da, Amerika'da neler olup bittiğini nasıl yazacaksınız? Hani derler ya, öğrenmenin yaşı yoktur diye, doğrudur. Ağaç yaşken eğilir lafına inanmam. Odun muyum ben be, insanım, istediğim yaşta istediğim kadar eğilirim de bükülürüm de, yeter ki öğreneyim. Yabancı dil olayı da öyle oldu işte. Kitaplardan iki parça İngilizce kelime öğreniyorum, sonra ver elini Sultanahmet. Önüme gelen turisti çevirip gevezelik ediyorum...

Bir şeyler yazmışım ama kimseye okutamıyorum. Sonra bir gün Fahir Abi heyecanımı gördü, elimden tuttu. Kont Fahir derlerdi, büyük senaristti, Allah rahmet eylesin, cenazesini belediye kaldırdı. Fahir Abi bana senaryo yazmanın püf noktalarını öğretti ilk olarak, şunu yap, bunu sakın yapma, falan filan. Önceleri kendisinin yazmaya yetişemediği sahneleri yazdırmaya

başladı. Bir ben vardım, bir de sonradan sinemayı bırakıp kendini tümüyle romana veren bir arkadaş. Bir sahneyi ben yazarım, bir başkasını o, Fahir Abi hepsini başka bir tencerede kaynatır. Sonra yönetmen sette bir reji verir, senaryoyla hiç alakası yok. Bir de dublajda girişirler filme, yazdığını tanıyamazsın. Aşure, tam aşure... İyice piştiğime inanınca, yolumu açtı Fahir Abi. Ben de hemen bir daktilo aldıydım. Büyüklerden değil, İngilizler 'baby' der, böyle koltuğunun altına sığar. Alıyordum bebeği, kahveden sete, setten otele nereye gitsem, çekilip bir köşeye yazıyordum...

Selvi Boylum, Al Yazmalım – Atıf Yılmaz

Ne filmdir bu! O yol sahneleri, Ahmet Abi'nin oyunu, Sultan'ın gözleri, Kadir... saymakla bitmez, hepsi harikadır... Bu filmlerde çalıştırmadılar bizi, ne de olsa eskinin adamıyız. Önceleri kızardım; vefasızlık bu, derdim ama yaşlandıkça farklı bakmayı öğreniyor insan. Dünya yerinde mi sayıyor ki, bu işler hâlâ bizimle yürüsün. Amerikalıların bir oyuncusu vardır, Mickey Rooney diye bir adam. Büyük komedyendir, büyük oyuncudur; dram ver oynar, müzikal ver oynar. Çok filmini seyretmişimdir. Nerede şimdi? Köşesinde oturuyor. Arada tek fark var; onun köşesi bahçeli, uşaklı saray, bizim köşemiz şu kahvehane masası.

Atıf Bey büyük sinemacıdır, dünya çapında. Ama zaman geçtikçe onlar başka yollara yürüdü, biz bırak yerinde saymayı, yerini bilemez olduk. On gündür nefesim tıkanıyor ama ne yaparsın, sigorta yok, güvence yok, kıyıda köşede birikmişim yok... Dernek kuracağız, hepinizi bir çatı altında toparlayacağız, dediler ama... Ne bileyim?...

Video işi çıktı şimdi, prodüksiyon masrafsız oluyormuş. Setini görsen için acır, el kadar bir kamera, şipşak ışıklar, oyuncular desen, afra tafra... Geçen yıl türkücü filmi çekeceğiz, dediler, senaryosunu yazdım, bir de adamın babası rolünü oynadım, otele olan borcumun bir kısmını kapatmaya anca yetti... Buna da şükür diyoruz, ne yaparsın, bu saatten sonra Milli Piyango satacak değiliz ya. Onu yapan arkadaşlar da var. Zamanında kazandığıyla ganyan bayii açan oldu, lokantası olan bile var. Ama ben kazandığımı elimde tutmayı da başaramadım, saçtım savurdum. Koskoca Orson'a başka iş yapmak yakışmazdı zaten. Sinemacıyım ben. Sinemadan başka şey yok hayatımda; olmadı, olamadı.

Yurttaş Kane – Orson Welles

Bu filme sıra gelmeyecek diye korkuyordum vallahi. Hayatımın filmi... Geçenlerde bir yerde okudum, bu film hâlâ bugüne kadar çekilen filmlerin en iyisi olarak gösteriliyormuş. Düşünsenize, adam, bu filmi çektiği zamanlarda daha tıfıl ama aradan yıllar geçiyor ve başka hiçbir film yıkamıyor yaptığı işi.

En az beş kere seyrettim, Lüks Sineması'nda oynadıydı. O vakitler bu filmden sağda solda öyle çok bahsettim ki, adım Orson'a çıktı. Ne yalan söyleyeyim, ben de sevdim hayran olduğum birine benzetilmeyi. Bizim piyasada lakap çoktur ama genelde eften püften şeyler. Orson olmayı kim istemez? Hal böyle olunca, tip olarak da benzemeye çalıştım; havaya girdim anlayacağınız. Böyle kafama yandan oturttuğum bir fötrüm vardı, pardösü filan... Bir de kaytan bıyık. Karım da o bıyığa tav olmuştu... Ne günlermiş!..

Bir hayatın peşinde koşar gibidir ama aslında, nasıl desem, ölümün peşinde koşar film. Adam tam ölürken bir söz mırıldanır... Elinde de camdan, çocuk oyuncağına benzeyen bir küre var; hani içinde kar yağar gibi olan küreler vardır ya, onlardan. Adam son sözünü söyler, cam küre elinden düşer, kırılır ve film başlar. Kârun kadar zengin bir adamın son sözü... *Rosebud*... Filmin sonunda ortaya çıkar, o sözün ne anlama geldiği. Bir gazeteciye görev verirler, o da bu sözün ne anlama geldiğini araştırmaya başlar. Kane'in çevresindeki beş kişiyle görüşür; iş ortağı, arkadaşı falan... Anlatırken bile heyecanlanıyor insan... Bütün bu insanlar, kafalarındaki Kane'i anlatır. Hatta birinin anlattığı olayı, bir diğeri bambaşka şekilde anlatır. Hikâye aynıdır ama gören gözler farklıdır.

Böyle bir film daha vardı, bir Japon filmi... neydi adı... *Raşomon*... Elhamra Sineması'nda oynamıştı galiba. İlginç bir filmdir o da, işin garibi iyi gişe yapmıştı. Onda da aynı olayı herkes farklı anlatır; neyin doğru neyin yalan olduğunu anlayamazsın. Biz böyle filmler yapamazdık. Bu biraz da kültürle ilgili bir şey. Kaç kişinin okuma-yazması var, kaç kişi kitap okuyabiliyor, bunları bileceksin. Kardeşim ben kafama göre film yaptım, deyip çıkarsan ortaya, millet bir tarafıyla güler sana. Aferin iyi yapmışsın, peki kim seyredecek, derler. Bak bu işten kaç kişi ekmek yiyor,

yaptığın işin onları doyurması lazım. Bizde film dediğin bellidir; olay başlar, gelişir, biter. Başlangıçta meraklandıracaksın, gelişmede ağlatacaksın, bitişte güldüreceksin.

Bu geçmişe dönüşler falan var ya, biz bunları da gönlümüzce yapamazdık. Yapımcıya öyle bir sahne götürdün mü köpürürdü, kardeşim sen seyircinin kafasını mı karıştırmak istiyorsun, derdi. Neymiş efendim? Her şey tıkır tıkır, sıralı ilerleyecekmiş. Adamlar kaç senesinde nasıl filmler yapıyor, bizimkiler nizam-intizam derdinde. Rüya sahneleri vardı bir de; merceğin önünden tül geçirirsin, oyuncunun rüya gördüğü anlaşılsın diye. Neler geçmezdi ki o merceklerin önünden; mukavvadan dürbün yuvarlakları, anahtar delikleri, renkli selofan kâğıtları, kadın çorapları...

O yıllarda öyle sardırdım ki bu filme, adı lazım değil bir prodüktöre, gel adaptasyon yapalım abi, dedim. Kane büyük bir gazete patronudur, ben onu fabrika sahibi yapıp hikâyeyi yazdım, filmin adını da *Goncagül* koydum, götürdüm. Böyle olmaz, buna biraz aşk kat, dedi. Onu çıkardım, bunu ekledim, bir daha götürdüm. İyi, güzel ama yaşlı adamın aşkını kim ne yapsın, bu herifin bir oğlu olsun, delikanlı fabrikada çalışan kıza âşık olunca herif de taş koysun, dedi. Benim filmdekine benzer bir esrar yaratmaya çalışıyorum, fabrika sahibinin neden kötü bir insan olduğunu anlatmak istiyorum. Ne yapsam da şöyle vurucu bir hikâye kursam, diye düşünürken, bir de baktım ki cin fikirli prodüktör, senaryoyu başka birine yazdırmış, çekime başlamış bile. Tam zengin oğlan-fakir kız melodramı.

Yani kimse bilmez ama bizim de bir *Yurttaş Kane*’imiz vardır.

2

Acı bir fren sesi duyuyor yağmur; yanan lastiğin kokusu, gecenin doğurgan hüznüne karışıyor. Birden duruyor her şey. Arabasının frenine hangi nedenle aniden bastığı belli olmayan şoför, sanki böyle bir hakkı varmış gibi emir veriyor şehrin hareketliliğine: Dur! Bir tek yağmur dinlemiyor bu emri. İki, belki de üç saniye sonra kaldığı yerden nefes almaya devam ediyor şehir; yağmurla arasında bir zaman farkı oluştuğundan habersiz. Babadan kalma apartman dairesinin, sabah güneşi almaz odasında uyanıveriyor başı tülbentli bir teyze; yarın peynirli poğaça yapayım, diye geçiriyor aklından, kapatıyor sonra gözlerini. Emekli ikramiyesiyle emlakçi dükkânı açan dik yakalı kazak düşkünü beyefendi, yanağındaki kılları iple alırken canını yakan berberine küfrediyor uykusunun arasında. Eskiden ne güzel kaynatırdık beyazları, bu otomatik çamaşır makineleriyle gömlek yakalarını sakız gibi beyaz yapmak ne mümkün, diye geçiriyor içinden, gün boyunca balkabağı soymaktan elleri kararan kadın. Borç-harç aldığı arabanın kapısını kilitleyip kilitlemediğinden emin değil Balıkpazarı'nda hediyelik eşya satan delikanlı; arada aklına dükkânı da geliyor: Kepenge kilit takmış mıydım? Zamanın birden durdurulup sonra yeniden kendilerine hediye edilmesi kafasını karıştırıyor insanların. Yağmur, en sert çehreyi bile sevecen gösterecek bir tebessümle karşılıyor bu olayı. Soru işaretlerini kovup uykuya davet ediyor sancılı ruhları.

Islak bir ninnidir yağmur.

Metin Konur ani bir hareketle kapatıyor önündeki defteri. Kızıl-deri ciltli kitabın üstüne koyuyor. Kurşun kalemi masanın bir kenarına atıveriyor. Altıgen kalem tıkırtılar çıkararak yuvarlanıyor masada; *Yurttaş Kane* kasetine çarpıp duruyor. Kasete bakıyor. Sigaranın kalanını içmiyor, söndürüyor.

Masadan kalkıyor. İzmaritlerle dolu kül tablasını sağ eline alıyor; arkasında pislik bırakmayı sevmiyor. Sonra birden... birden sol eli kasete uzanıyor. Kaseti masadaki uykusundan uyandırıp koltuğunun altına sıkıştırmak için kaldırırken, kaleme çarpıyor. Bir tur dönüyor çevresinde kalem; az önce geldiği yolda, geriye doğru.

Mutfağa gidiyor. Kül tablasını çöpe döküyor; izmaritler gidiyor ama külün griliği terk etmiyor yapıştığı yerleri. Tezgâhın üstünde bir şişe kırmızı şarap var; üstten iki parmak kadar eksilmiş, yemekte içmişti. Bir bardak şarap koyuyor kendine; şarabını kalın kenarlı su bardağında içmeyi seviyor.

Şişeyi kaldırdığında tezgâhın kırık fayansını görüyor. Bir an düşünüyor: Şişeyi neden başka bir yere değil de bu kırık fayansın üstüne koymuşum? Çirkinlikleri, kötülükleri kapatma isteği. Ne yaparsan yap, kendini göstermeyi başarıyor kötülük, diye düşünüyor.

Tekrar çalışma odasına dönmeyecek; salona yöneliyor. Mutfağın ışığını açık bırakıyor. Süzülen ışık, eşyanın yerini ezbere bilen birinin işlerini görebileceği kadar aydınlatıyor salonu. Bir cephesi boydan boya cam kaplı küçük bir salon; perdeler açık, dışarıyla içeri arasında sadece tülden, şeffaf bir duvar var. İki tane koltuk, çaprazlama konulmuş; hep birilerinin gelip uzun gece sohbetlerine kalacağı beklentisi. Koltukların önünde bir orta sehpası; televizyon izlerken sehpanın üstüne bir yastık koyup ayaklarını uzatıyor. Televizyon-video-müzik setinden kurulu eğlence üçlüsü, koltukların karşısındaki duvarın dibinde, yerde duruyorlar. Sol tarafta iki kişilik bir kanepe var; kimi geceler üstüne bir battaniye çekip uzandığı, uyuyana kadar kitap okuduğu sarı kanepe. Kanepenin hemen arkasında dört kişilik bir yemek masası ve üstünde satranç tahtası, biblolar ve mumlar olan bir dolap; şarap şişeleri, bardaklar, kuruyemiş kâseleri, keyifli günlerde içilmek üzere sokak satıcılarından alınmış ucuz purolarla dolu bir dolap. Duvarlar... duvarlarda tablolar var; loş ışıkta zar zor seçilen desenler. Ünlü ressamların, ünlü tablolarının kopyaları. Bir Hopper, bir Picasso, bir de... karanlık... Eşyanın düzenine, alışılmış yerleşimine rağmen boşluk var salonda. Adlandırılamayan bir boşluk. Belki de... bitkisizlikten. Hiç bitki yok.

Kaseti kutusundan çıkarıp video cihazına yerleştiriyor. Cihaz kaseti yutarken mekanik bir ses çıkarıyor. Televizyonu açıyor; video kanalına ayarlı, ekranı hâlâ siyah. Sol taraftaki koltuğa oturuyor. Ayağını uzatıp uzatmamak konusunda kararsız kalıyor... kararsız... Uzaktan kumandayı, cihazı görecek şekilde tutup PLAY tuşuna basıyor. Televizyondan süzülen ışık bir anda salonu kaplıyor.

Siyah ekranın sol üst köşesinde ‘A Mercury Production’ yazısı var; kısa bir süre sonra ekranın ortasında daha büyük bir yazı beliriyor: ‘By Orson Welles’... Ve son olarak... bütün ekranı kaplayan... salonu kaplayan... geceyi kaplayan bir yazı: *Citizen Kane*.

Gece. Puslu bir hava. Demir parmaklıklı kocaman bir kapı; üzerinde ‘Girmek Yasak’ yazıyor. Kamera tel örgüler boyunca yukarı doğru hareket ediyor; görkemli ve gizemli bir hayata girebilmek için, önce yükselmemiz, tel örgüleri aşacak kadar yukarıya çıkmamız gerekiyor. Aşağıdaki hayatla

ancak sonrasında tanışabiliriz. Parmaklıkların arkasında masallardan fırlamış gibi duran, kralın kızını sonsuz mutsuzluğa mahkûm etmek için karışımlar hazırlayan büyücülerinkine benzeyen, görkemli bir şatonun silueti... Giriş kapısının üstünde, demirden, işlemeli bir çerçeve içinde kocaman bir ‘K’ harfi. Şatonun bahçesinde kafes içinde maymunlar; maymunlardan biri kafesin dışında gibi... sanki ayakları içeride ama vücudu dışarıda... dışarıdaki maymun... Şatonun sudaki yansımasında iki tane gondolun kuyruğu görülüyor. Boynundan zincirlenmiş gece kadar karanlık bir panter, sessizce izliyor manzarayı. Sıcaklığı hatırlatmaktan çok uzak, terk edilmiş palmiyelerin gölgesi, yoğun siste belli belirsiz seçiliyor... Ve şatoda sadece bir odanın penceresinde ışık var... Kamera pencereye iyice yaklaştığında, tam içeride ne olduğunu göreceğimiz anda... kemanların ve nefeslilerin sinir bozucu müziği bıçakla kesilmişçesine susuyor, oda kararıyor... Gizemli hayatlara dışarıdan tanık olunamıyor...

Şatonun içi... bir oda... bir yatak... üç-dört basamakla çıkılan, taht benzeri yatakta yatan biri... elinde camdan bir küre; kürenin içindeki dağ evine lapa lapa kar yağıyor... Öylesine çok yağmış ki kar, evin önündeki kızağın üstünü kaplamış... Beyazlamış bıyıkların altında titreyen bir çift dudak. Bir ses, bir mırıltı...

‘Rosebud’

Son söz, son nefes. Cam küre düşüyor, basamaklardan yuvarlanıyor ve... ve kırılıyor...

Metin Konur, keyifle gülümsüyor bir anda. Sigara yakıyor, şarabından koca bir yudum yuvarlıyor, boğazını kaplıyor buruk tat. Ekranda ‘News on the March’ yazısı görüldüğü anda arkasına yaslanıyor... artık geri dönüşü yok... bu gece, kimbilir kaçıncı kez bu filmi izleyecek: *Yurttaş Kane*.

Önce filmin içindeki film başlıyor. Kane’in ölümü üstüne hazırlanan bir belge-film bu. Anlatıcı, Xanadu Şatosu’nun özelliklerini, modern zamanlar Cengiz Han’ı diye adlandırılan basın imparatoru Charles Foster Kane’in iniş çıkışlarla dolu hayatını anlatıyor. Xanadu, dünyanın en büyük özel konutu olarak tanımlanıyor. Yüzbin ağaçla çevrilen, yirmibin ton mermerle inşa edilen ve dünyanın dört bir yanından getirtilen heykellerle, tablolarla, sanat eserleriyle, hayvanlarla süslenen bir şato. Anlatıcı, en az on müzeyi dolduracak bu sanat eserlerinin değerini tahmin etmenin olanaksız olduğunu söylüyor. Sonra hayvanlar geliyor görüntüye... ahırlarındaki safkan atlar... tel örgülerin ardındaki zürafalar... kanatlarını açarak tutsaklığa rağmen görkemlerini göstermeye çalışan eşi bulunmaz kuşlar... vantuzlarını

ekrana yapıştıracak kadar hareketli, iri bir ahtapot... ve vinçle gemiden rıhtıma indirilen bir fil... bir fil... filin yüzünde, sanki... korkmuş bir ifade var.

Kane, ilk olarak ölüm haberini veren bir gazetenin baş sayfasında, artık yok olup gitmiş bir adam olarak, bir fotoğraf olarak görünüyor. Metin, daha önce defalarca inceledi bu yüzü: Gözlerinin kenarında kırışıklıklar var. Kaşlarının gölgesi bile gözbebeklerindeki pırıltıyı örtmeye yetmemiş. İyice beyazlamış bıyıklarının uçları, hafifçe gülümseyen dudaklarıyla birlikte tombul yanaklarına doğru hareketlenmiş. Saçlarının tepesi iyice dökülmüş ama yine de büyük bir özenle taranmış... Kafasında başka bir yeri var bu fotoğrafın; ekranın camını kıracak kadar yakında bir yer...

Aniden uzaktan kumandanın PAUSE tuşuna basıyor Metin Konur. Ekrandaki görüntü hırıltılar çıkararak ve titreyerek donuyor: Kane'in çocukken annesiyle çektirdiği bir fotoğraf. Oval bir çerçeve içindeki fotoğrafta, kareli pantolonu, puanlı fuları, siyah ceketi, soldan sağa ayrılıp düzgünce taranmış saçlarıyla sekiz yaşlarındaki Kane, kameraya dik ve kendinden emin bir bakış fırlatıyor. Kane'in sol elini, iki elinin arasına almış anne ise kameraya değil, oğluna bakıyor. Anne diz çökmüş; hatta o kadar çökmüş ki, Kane'den kısa kalmış. Uzaktan kumandayı kucağına koyup şarabına uzanıyor; içerken gözünü ekrandan ayıramıyor. Bardağı tekrar sehpaya bırakırken, neden bu fotoğrafta babası yok, diye düşünüyor. Neden bu fotoğrafta sadece anne ve oğul var? Aklına çocukluğundaki doğum günleri geliyor: Annesi siyah-karton sayfalarına fotoğrafların küçük, üçgen parçalarla tutturulduğu albümün sayfalarını çevirir, bir yıldan öbür yıla ne kadar büyüdüğünü söylerdi. Annesiyle çocuk bahçesinde, elinde plastik bir kova ile bir kürek... mutfak tezgâhına oturmuş reçelli ekmek yerken, annesinin yarısı girmiş kareye... annesi ve anneannesinin arasında, herkes kareye girmek istediği için neredeyse sıkışmış durumda... komşularıyla piknikteler, kalabalığın arasında kaybolmuş gibi... annesiyle pazardan dönüyor, elindeki file neredeyse yere değecek... annesiyle... Kim çekmişti bu fotoğrafları? Hayatının o anlarının sabitlenmesine, belgelenmesine kim karar vermişti? Daha da önemlisi, bu fotoğraflarda neden babası yoktu? Nedenini biliyordu. Nedenini bildiğini sanıyordu.

Üniversitede en sevdiği öğretim görevlisi olan Servet Dağhan'ın ilk dersinde tahtanın üstüne özenli bir el yazısıyla yazdığı, Macar matematikçi Alfred Renyi'nin sözü geliyor aklına: "İnsanın var olmayan şeyler hakkında, var olanlardan daha çok şey bilmesi ne gizemli değil mi?"

Kane... Küçük bir pansiyonu işleten annesiyle babası, bir müşterinin borcu karşılığında bıraktığı madenle kavuşulan büyük servet, Banker Thatcher'ın vesayeti altında geçen çocukluk-ilkgençlik, sonrasında iş ve basın dünyasında boy gösteren bencil, sevgisiz, hırslı, alaycı, kimine göre komünist, kimine göre faşist, kendisine göre basit bir Amerikan vatandaşı, çok sevilen, nefret edilen, en büyük adam-en küçük adam Kane'in doğuşu; bütün bunlar kurmaca bir belge-filmin görüntüleriyle, anlatıcının sesi eşliğinde yayılıyor salona... Anlatıcı, ilk karısı Emily'nin, boşanmalarından iki yıl sonra oğluyla, bir otomobil kazasında öldüğünü söylediği anda Metin Konur'un içine bir sıkıntı oturuyor: Babaların gizemli hayatları, anaları ve oğulları öldürüyor; kimi zaman bir otomobil kazasında, kimi zaman da... Sigara yanıyor, şarap boğazını yakıyor...

Belge-filmdeki yazılarda tarihler geçiyor; 1895, 1898, 1919, 1941... Gözünün hep sayılara takıldığını fark ediyor; 1941 eksi 1898 eşittir 43... 1919 eksi 1895... Sayıların dünyasının şenliğine giriş biletini yıllar önce aldı; ömür boyu üyelik.

Yaptığı işi seviyor. Önceleri böyle olacağını düşünmemişti. Okulu bitirince başka bir iş yaparım, diyordu, hatta bir ara okulu yarım bırakmayı bile düşündü. Bu mesleğin biraz meraktan ama daha çok üniversite sınavının adaletsizliğinden başına gelen bir bela olduğunu düşünüyordu. Sayıların dünyasıyla arası hep iyiydi ama bütün o simgelerin onun için oyun aracı olmalarından başka özellikleri yoktu. Sonra bir gün... o gün ne olduğunu bilmiyor. Daha doğrusu olanı nasıl anlatacağını bilmiyor. Ama sonuçta cazibesine kapıldı, kendini çoğaltmanın yolunu onunla buldu. Artık hayatının en güzel parçası, mutluluğunun tanımı: matematik.

Bir matematik öğretmeni o. Özel bir okulda, lise son öğrencilerine ders veriyor. Bir anlamda gençleri üniversiteye hazırlıyor. Başarı oranı yüzde doksanın altına inmez. Öğrencilerinin çoğu ülke sıralamasında üst sıralarda yer alıyor. Sınavda çıkacağını söylediği soru tipleri kesinlikle çıkıyor. Önceden garanti edilmiş bir başarının yaratıcısı. İyi bir maaşı var; okulun olanakları, çalışma koşulları da iyi. Öğrencileri ona hayran. Hepsinin özelliklerini tek tek biliyor. Dikkati dağınık olanlar, asiler, çalışkanlıklarını sınavlara yansıtamayanlar, ailesiyle arasında sorun olanlar, kendisini güzel-yakışıklı bulmayanlar, âşıklar, ne kadar uğraşsa da kilo veremeyenler, romantikler... Kim geometride iyi, kimin integralle başı dertte, kim trigonometrinin adından bile korkuyor... Hepsiyle ayrı ayrı ilgileniyor, onları yönlendiriyor. Hangi konulara yoğunlaşmaları gerektiğini, nasıl bir

sıralama yaparlarsa açıkta kalmayacaklarını söylüyor. Meslekler konusunda olumlu-olumsuz tablolar çiziyor, üniversitelerin sistemleri üstüne raporlar sunuyor. Yıl bittikten sonra... önce matematiğe ilgi duymayan öğrenciler siliniyor aklından... sonra tembeller... sonra... sonra hepsi. Adlar, sorunlar, sıkıntılar yerlerini yeni gelen öğrencilerin adlarına, sorunlarına, sıkıntılarına bırakıyor. Birkaç vefalı eski öğrencinin ziyaretleri, yeni yıl-bayram tebrikleri de azalıyor, kayboluyor. Yüzler geliyor, yüzler gidiyor...

Yüzler geçiyor ekrandan. Kane'in hayatına girmiş insanların yüzleri. Annesi, babası, Banker Thatcher, Başkan Roosevelt, ilk karısı Emily Norton, oğlu, ikinci karısı Susan Alexander, çocukluk arkadaşı Leland, iş ortağı Bernstein, gazetesinde çalışanlar, işçiler, uşaklar ve son olarak... son olarak gazeteci Thompson... Thompson ekranda göründüğü sırada sigarası bitiyor. Yenisini hemen yakıp yakmamak konusunda kararsız kalıyor... kararsız... Yakmıyor. Film boyunca Thompson'ın yüzü ya belli-belirsiz seçilecek ya karanlıkta kalacak... Bütün bir hayatın izini sürecek insanın, yüzü olmayacak; o bedenin üstüne, dileyen dilediği gibi bir yüz yerleştirecek. Kane'in hayatını anlatan belge-film sona erdikten sonra, gazetecilerin tartıştıkları, yarı-karanlık odada Thompson'ın yüzünü görmeye çalışıyor. Yüzün belirginleştiğini hissettiği anda PAUSE tuşuna basıyor... Kareyi istediği yerde donduramıyor... Filmi biraz geri sarıyor; bu kez daha hızlı olmalı... İşte Thompson'ın yüzü ve PAUSE... Kendisini bir süre Thompson'ın merak ve şaşkınlık dolu yüz ifadesine bırakıyor... Bu ifade Thompson'a mı ait, onu oynayan aktöre mi, yoksa o bedende görmek istediğimiz yüze mi? İnsanlar içlerinden gelen yüzlerle mi dolaşıyor, oynadıkları rolün gerektirdiği yüzlerle mi? Metin Konur, paradoks atlarını yarıştırmaya bayılıyor; hangisinin burun-farkıyla galip geldiğini anlamaya beş duyusu yetmeyecek nasıl olsa... koşsunlar delice... burun soksunlar birbirlerinin zaferine...

Boğazının kuruduğunu hissediyor, öksürüyor hafifçe. Öksürürken eliyle ağzını kapattığını fark ediyor. Yalnızken bile değişmeyen toplumsal kurallar. Gurur duyuyor kendisiyle. Duraksıyor. Gurur mu duymalı gerçekten? Elini fanilasının yakasından sokup omzunu kaşımaya başlıyor. Kaşındıkça ayak parmaklarına kadar bir ısı yayılıyor.

İşte Thompson, *Rosebud* gizemini araştırmaya başladı bile. Beş kişiyle görüşecek; basın imparatorunun çeşitli dönemlerinde yanında yer almış beş kişi, beş farklı göz, beş farklı hayat, beş farklı... 'İki resim arasındaki beş farkı bulunuz' bulmacaları geliyor aklına. Gerçek, hiçbir zaman, sunduğu

resimlerin arasına albenili farklılıklar yerleştiremiyor. Birbirinin kopyası resimler, birbirinin kopyası hayatlar...

Düşüncelerine hâkim olamıyor. Parçalanıyormuş gibi hissediyor. Biraz sonra kareli, yün gömleğinin düğmeleri kendiliğinden kopmaya başlayacak, bisiklet yaka beyaz fanilası iyice gerilecek ve yırtılacak, solmuş kadife pantolonunun fermuarı patlayacak ve içinden başka biri çıkacak: bir matematik öğretmeni. Sonra gözlerinin önünde o matematik öğretmeni mermere vurulmuş nar gibi yarılacak ve içinden başka biri çıkacak: bir çocuk. Sonra o çocuk...

Keyifli bir çocukluk geçirdi; her şeye rağmen keyifli... Babasızlığın üzüntüsünü yaşardı kimi zaman; özellikle sınıftaki arkadaşları babalarının ne iş yaptığını anlatıp böbürlediklerinde. Kendisi gibi olan, babasız olan bir kız vardı, ondan hoşlanması gerektiğini düşünürdü. Bütün babasız çocukların birbirini çok sevmesi gerektiğine inanırdı. İşin kötüsü, saldırgan, bağırarak konuşan, topaç kamçısıyla insanlara vurmaktan hoşlanan bir kızdı. Tırnaklarının içi siyah siyahtı. Karşısında birinin olup olmadığını düşünmeden tükürükler saçarak hapşırırdı. Ama babasızdı... o da babasızdı... Bir de dedesinin evi terk etmeyen hayaleti vardı. İyi bir şey yaptığında da kötü bir şey yaptığında da hem annesi, hem anneannesi, salon duvarındaki elle renklendirilmiş büyük fotoğraftan fırlayacakmış gibi duran, kalın kaşlı adamı gösterir, deden seni izliyor, derlerdi. Derslerinde başarılı olduysa, bak nasıl da gülüyor, övünüyor torunuyla, diye sırtını sıvazlarlardı. Bakardı, gerçekten de gülüyor. Yemeğini yemediyse ya da sokakta oyuna dalıp eve geç geldiyse, biz affetsek bile deden affetmez, derlerdi, bak ne kadar sinirli. Bakardı, gerçekten de sinirli. Sık sık elektrik kesintisi olurdu Ankara'da. Karanlıkta kalmaktan değil de fitili kısık idare lambasının dedesinin fotoğrafının altındaki sehpanın üstüne konmasından korkardı; titreyen ışık resme alttan vurunca kalın kaşlar iyice kalınlaşır, kimbilir hangi eski fotoğraf ustasının el işçiliği olan renkler keskinleşir, dedenin çerçeveden çıkıp durgun hayatlarına karışması olasılığı artardı. Uyumadan önce anneannesi başucunda oturup dua ezberletirdi: Üç-kûlû-valla-bir-elham... Hadi, derdi gaz lambası kadar titrek sesiyle, aç avuçlarını gökyüzüne ve başla, inanarak okursan Allah baba sesini duyar, hep yanında olur. Ellerini açar, gözlerini kapatırdı... Kafasında bir türlü resmini çizemediği Allah baba, dedesi olurdu bir anda. Geçiştirirdi o zaman duayı, istemezdi dedesi görünümündeki Allah babanın hep yanında olmasını.

Ankara geliyor aklına. Oraya nasıl inerdi gece? Çocukluğunun geçtiği yerlere gecenin nasıl indiğini ne çabuk unutuyor insan. Küçükken ellerinin nasıl olduğunu, aynaya baktığında gördüklerini, kıllanmamış kasıklarına dokununca neler hissettiğini, sevmediği halde kereviz yerken midesinin nasıl ağzına geldiğini, apartman boşluğuna bakınca neden korktuğunu... unutuyor insan... Ama yalanlar unutulmuyor. Yalan söyleyen anneanneler, anneler unutulmuyor. Yalanı doğuran babalar unutulmuyor.

Peki bütün sıkıntılara, babasızlığa, dede korkusuna, anneanne baskısına karşın neden hep keyifle anıyor çocukluğunu, gençliğini? Çocukluğun o kendine has renkliliğiyle yetiniyor belki. Ya da şehrin verdiği huzuru düşündükçe mutlu oluyor; Ankara'nın sakin insanları, uzun düşünüşler sonunda yerleri değiştirilen satranç taşlarının hayatları... Yine de güzel anılar deyince, aklına alçak tavanlı evlerinin dışında geçirdiği zamanların gelmesini garipsiyor... Ortaokul ve lise yıllarında, sınıfının... sevilen öğrencisiydi. En azından sevildiğini sanıyordu. Çok kitap okuduğundan mıdır nedir, arkadaşları onun konuşmasını hayranlıkla dinlerdi. Sevilen bir numarası vardı; bir eliyle ağzını hafifçe kapatır istasyonlar arasında dolaşan bir radyoya dönüşürdü: 'Trışşşş... krışşş... uzun dalga altı yüz on beş metreden yayın yapan radyomuzda şu anda.... krrıikkk... el habibi ya seydi valla fışfış yandan tırış... krııikkk... ih habe doyçe frolayne... krıkkk... bellisimoooo... kışşştt... krıkkkhhh... diz iz reydiyo tri end hiiir iz dı most biituful boy in dı vörlddd...' Bıkmadan usanmadan tekrarlardı bu numarayı. Her seferinde başka dillerden atmasyonlar yapar, gündelik olaylarla süslerdi gösterisini. Sınıfta olanlar, bir öğretmenin taklidi, televizyon ünlüleri, futbol maçlarındaki çekişme, kızlara söylenemeyen ama dile getirildiğinde herkesi tatmin eden sözler... Gülüyorlardı, eğleniyorlardı, derslerden bunalıp isyan ediyorlardı, sınıfta çakanlara üzülüp öğretmenlere küfrediyorlardı, kızların peşine düşüyorlardı, âşık oluyorlardı, sinemaya gidiyorlardı, müzik dinliyorlardı... Bir keresinde Selim'in evinde buluşmuşlardı; dört kişi, dört yakın arkadaş. Hepsi yanında içki getirmişti, sigara da vardı. İki saat içinde bir yandan pasta yiyip bir yandan içince, üstüne üstlük dumanaltı da olunca birinin başına ağrılar girmiş, diğeri de öğüre öğüre kusmaya başlamıştı. Ev sahipliği yapmaktan, sağa sola koşturup servisle uğraşmaktan içemeyen Selim ve o daha iyi durumdaydılar. Uykuya yenik düşene kadar müzik dinlemişlerdi, Almanya'dan gelme son model müzik setinde. Selim'in "Gitarlı-davullu bir şey dinleyelim oğlum, ne anlıyorsun bu zırıltıdan," demesine aldırmadan, gözlerini kapatıp mırıldanarak eşlik etmişti o çok

sevdiği şarkıya: *“...Oysa seni düşününce içime sığmıyorsun, zaman zaman, zaman zaman, mmmm, o zaman...”*

Zaman, ardında bir uçurum olduğu bilinen tepeye doğru yürüyor, dur diyenlere aldırmadan.

Thompson ilk olarak, Kane’in ikinci karısı Susan Alexander’la görüşmeye gidecek. Basın imparatorunun yağmurlu bir gecede, rastlantı sonucu karşılaştığı, kim olduğunu bilmediği halde kendisini sevdiğine inandığı, uğruna bir servet harcadığı, sonunda da hayatını bir kâbusa çevirdiği genç kadın. Kane’i terk etmeye cesaret eden kadın. Yağmurlu bir gece. Şimşekler çakıyor. Tanrısal ışığın aydınlattığı ‘El Rancho’ adındaki gece kulübünün neonlarında ‘Susan Alexander Kane – Özel gösteri – Her gece iki kere’ yazıyor. Susan Alexander Kane yazısı yanıp sönüyor; kimi hayatlar gibi. Gece kulübünün cam çatısından içeri giriyor kamera. Boş salonda, masalardan birine çökmüş, gençliği-güzelliği viski şişelerinde kaybolmuş Susan, öksürüyor, inliyor. Thompson’ın ziyareti sesinin yükselmesine, isyan etmesine neden oluyor.

“İnsanlar neden beni yalnız bırakmıyor?” diye soruyor. *Rosebud*’ı sormasına fırsat bile vermeden kovuyor gazeteciyi. Bakışları donuklaşıyor, omuzları düşüyor, içkisine sarılıp kapatıyor kapılarını.

Susan Alexander Kane: bir gecede yükselen, ömür boyu düşen kadın.

Suna

...yüzünü dökme küçük kız, kızma onlara...

Uzun süre başka şehirlerin sokaklarıyla arkadaşlık edince, çocukluğunun geçtiği yerlere baharın nasıl geldiğini unutuyor insan. Bahar, yaz, güz, kış... Havaya, suya, toprağa düşen cemrelerin sokaklarda yürüyüşe çıkması... Otobüs duraklarına, dükkân kepenklerine, banliyö istasyonlarına, tabelalara, çöp kamyonlarına, kontak anahtarlarına, simitçi tablalarına, yeni boyanmış ayakkabıların eprimiş bağcıklarına, okul çantalarına, ütülü önlüklerin eteklerine, gidenlere, gelenlere güneşin ilk ışıkları nasıl düşüyordu; anımsamıyorum... Perdelere, taksilerin hayat hikâyeleri anlatan tamponlarına, ürpertici mezarlıklara, karınca yuvalarına, ağaçlıklı yollara, pavyonların neonlarına gecenin karanlığının nasıl indiğini de...

Meğer ne çok olmuş ben bu şehri belleğimden sileli...

Oysa Çandarlı'da gökyüzüne bakınca anlarım ertesi gün havanın nasıl olacağını; yıldızları, bulutları okumayı öğretti bana o küçük sahil kasabası. İstanbul öğretmiş miydi, doğasının kurallarını? Önce soğuk bir yurdun, ardından köhne bir pansiyonun penceresinden, şehrin kalabalığında çırpınıp duran vücudumu izlemekten, İstanbul'un öğrencisi olmaya zaman bulamamıştım ki. Enver'den ders almak da, Orson'un ödevlerini yapmak da yetmemişti yıldızlı pekiyilerle dolu bir karne getirmeme. Okuma-yazmayı çabucak söküp kırmızı kurdeleyi taktım da, bir türlü sınıf başkanı olamadım İstanbul'da.

Evimizin dışındaki dünyada neler olup bittiğini şu ağaç söylerdi bana; ne ağacı olduğunu bilmem. Yalnızca bir tuhaf görüntüsü var gerçekle düş arası; zamanlı zamansız ziyaretime gelen. Çay suyunun kaynamasını beklerken dallarına bakıyorum. Büyük dallar, onlardan çıkan küçük dallar, sürgünler... Nurdanların evinde, salondaki en büyük duvarın tam ortasında kocaman bir ağaç resmi vardı: Aile ağaçlarıymış. Kökler, gövde, ana dallar, küçük dallar, farklı renklerde kartonlardan kesilip yapıştırılmış, üstlerinde adlar yazılı olan minik dikdörtgenlerle doluydu. Kimilerinde iki, kimilerinde bir tarih ve sağ tarafı boş bırakılmış bir çizgi; ölümün istenmeyen konukluğuna açık davetiye... Dakikalarca incelemiştim. Büyükbabasının emekli olduktan sonra kendini bu işe verdiğini ve bilmem kaç göbek öncesine kadar soylarını belgelediğini anlatmıştı Nurdan. Mimar olan babası da büyükbabanın vasiyetiyle o kocaman tabloyu yaratmış. "Ablamın, benim, kuzenlerimin çocukları, hatta onların çocukları için bile yerler hazır," demişti, tırnakları ojeli parmaklarını iz bırakmamaya özen göstererek camın üstünde gezdirirken. Dallardaki adlara, doğum tarihlerine, hangi evliliğin kaç çocuklu bir aileye dönüştüğüne baktıkça tanımadığım

insanların yüzyıllarını gözetliyor gibi hissetmiştim. Ama daha önemlisi kıskanmıştım. Kökü, gövdesi, dallarıyla görkemli bir ağacın karşısında olmak içimin sıkılmasına neden olmuştu. Biz hiçbir zaman görkemli bir ağaç olamamıştık. Ben kökü parçalanmış, gövdesi tomruğa çıkmış, dalları budanmış bir ailenin son sürgünüydüm.

Büyük yengem geliyor mutfağa, "Tavukları pilavın içine dideleyelim, gelen giden çok olur, anca yeter," derken omzumu sıkıyor. Bileziklerinin şıngırtısı, annemin ucuz orlondan bir-iki gecede ördüğü sarı yeleğin gıcırtısına karışıyor. En son ne zaman giymiştim bu yeleği?.. Yengem en son ne zaman içten davranmıştı bana; yapay da olsa... Neyin nerede olduğunu benden çok daha iyi bildiğini, bu eve benden daha çok ait olduğunu kanıtlamak istercesine, rahat, kendinden emin bir hareketle tezgâhın üstündeki dolabın kapağını açıyor. İç içe geçmiş cam kâseler. Ayak parmaklarının ucunda yükselip kabartma üzüm desenli bir kâseyi alıyor, indiriveriyor tezgâhın üstüne. Komşular çelik tencerelerde, kayık tabaklarda, plastik saklama kaplarında haşlanmış tavuklar yollamış: Ölü bir kümes sızmış çocukluğumun mutfağına. Yengemin kısa tırnaklı parmakları, ustalıkla parçalıyor tavuğu; küçük et parçaları tencereden üzüm desenli kâseye, oradan da büyük bakır tenceredeki pilava aktarılacak. Ölü evinin geleni çok olur; gidenlerin cenazesi, kalanları acıktırır...

Çaydanlık ıslık çalmaya başlıyor. Sıcak su koyuyorum tutamacı çatlamış demliğe. İçme suyu almak için, beyaz plastik bidona eğilince yengeme sürtünüyorum; aldırmıyor, tavuğu parçalamaya devam ediyor. Yağlı et parçalarının sessizlikte çıkardığı vıcık vıcık sesler sinirimi bozuyor, bir şeyler söyleme gereksinimi duyuyorum: "Beş dakikaya kadar demlenir çay. Kaç kişi var içeride?" Mırıldanıyor önce, falan hanımlar-filan teyzeler-feşmekân beyler, sonra başını yaptığı işten kaldırmadan hesaplamasının sonucunu bildiriyor: "Dokuz-on bardak dolduruver, içilir..."

Sıcak suyla buluşan çayın kokusu, yağlı tavuk kokusunu bastırıyor, içim rahatlıyor bir anda, göz ucuyla ağacın dallarına bakıyorum... Fikret ne kadar da çok severdi çayı. Koyu içerdi, şekersiz. Ondandır herhalde, çay tabağındaki şekerleri, çay kaşığını masanın uzak köşesine bırakıp öyle içen erkekleri gördüğümde hüzünlenmem. Yalnızca hüzün mü?.. Kızılay'da bir kahvehane vardı, oraya takılırdık okul çıkışı. Abiler, ablalar, arkadaşlar, kardeşler gelirdi. Bir de Fikret gelirdi. Masa üstünde kâğıt oynanır, masa altından kitaplar, bildiriler, gazete kupürleri el değiştirirdi. Millet okeye taş beklerdi, rulo yapılmış afiş beklerdi, paket kâğıdıyla kaplanmış kitap

beklerdi, ben Fikret'i beklerdim. Dersleri boykot edip yürüyüşe katılmıştık bir gün. Bir arkadaşı mı görüp söylemiş, annem mi yumurtlamış anımsamıyorum; Süleyman Abi eşek sudan gelene kadar dövmüştü. Saçlarımı çekiştirirken küpem kulak mememi yırtmıştı. Ucunda üç yapraklı yonca olan sallantılı gümüş küpelerim vardı, bizim kızlar pek hoşlanmazdı ama onlara aldırmaz takardım. Ertesi gün Fikret olayı duyunca önce dellenmiş, sonra da beni rahatlatmak için işi şakaya vurmuştu. "Eski kulağı yırtıklardan kaç kişi kaldı dediklerinde seni göstereceğim bundan böyle," deyip gülmüştü. "Ona kulağı yırtık değil, kulağı kesik denir," demiştim. Demiş miydim?.. Belki de hiçbir şey demeden sözlerin Fikret'in söylediği gibi kalmasına izin vermiştim.

Annemin salondaki yemek masasına serdiği gazetenin üstünde harmanladığı çaylardan mıdır bu? Biraz karanfil, biraz bergamot esansı, biraz anne dokunuşu...

Sol elimde süzgeç sağ elimde demlik, tepsiye dizdiğim bardaklara çay koyuyorum. "Çok koyu koyma," diyor büyük yengem, "durmadan yenisini demlemek zorunda kalmayalım." Ne yapılması gerektiğini çok iyi biliyor: Tavuklar pilava katılacak, çay açık konacak, yan komşudan sandalye-terlik alınacak, her-ihtimale-karşı kapıya ıslak bez konup ayakkabıların altı sildirilecek, bilmem-kim hanımlardaki büyük bakır tencere gelince helva karılacak... Komşunun biri ben yapayım demiş de karşı çıkmış cenaze bilgesi büyük yenge; helva kokusunun ölü evinden çıkması gerekirmiş.

Kısa, kıvırcık saçlı bir kız vardı, adını unuttum, o anlattıydı. İki kişiyle afişe çıkmış Fikret, daha bir tane bile yapıştırmadan sarılmış çevreleri. "Birileri ihbar etmese olmazdı böyle," demişti kız, "randevulaşmış gibi bekliyormuş faşolar. Odun, zincir, muşta, tam takım. Belli ki içeride bir kuşları varmış..." Oğlanlardan biri nasıl olduysa an'ında toz olmuş, muhbir odur, demişti kız. Diğer oğlanla –kaçanın da, kalanın da adını unuttum– Fikret, önce dayılanmışlar. Başa çıkamayacaklarını anlayınca da başlamışlar kaçmaya. Bunlar önde, itler arkada... Sıhhiye'ye kadar sürmüş kovalamaca. Öbür oğlan evlerin arka bahçesine falan girip sıvışmayı başarmış. Tam Sağlık Sokağın orada bir yerde sıkıştırmışlar Fikret'i. "Elini bağlamışlar dövmeden," demişti kız, "yoksa kolay pabuç bırakmazdı onlara." Ayağa kalkamayacak hale gelince koyuvermişler bir duvarın dibine, polis kan kusarken bulmuş. İşte öyle içeri alındı Fikret. Bütün bunları, bu kadar ayrıntılı olarak nasıl biliyorsun, diye sormadım kıza. Herkes kendi kahramanını yaratmaya çalışıyordu o yıllarda, dileyen dilediği hikâyeyi

yazmakta özgürdü. Sonuç olarak Fikret paçayı kaptırmıştı, hepsi bu. Günler sonra görüş izni verdiklerinde, çıkmamıştı dışarı. “Kimse gelmesin,” demiş. Onun istediği gibi bir ağırbaşlılıkla, göreceğim diye ısrar etmeden, görüşmemeyi de eylemin bir parçası olarak gördüğüm, arkamı dönüp gittiğim için kaç gece pişman olmuştum. Hâlâ...

Dört ay sonra bir sabah, “Sıçtınız memleketin içine,” diye ite kaka uyandırmıştı Süleyman Abi. Kütüphanemde ne kadar kitap varsa sobaya atmıştı. İlkokul öğretmenimin okuma bayramında armağan ettiği ‘Küçük Kadınlar’ı bile. “Bütün evlere giriyorlarmış, her yeri arıyorlarmış, senin salaklıkların yüzünden başımız belaya girmesin,” demişti. Günlerimiz televizyon karşısında, radyo başında geçmişti. Korkudan, meraktan, birilerinden haber alamamanın geriliminden iltihaplı yaralar dökmüştüm. Süleyman baskısı olmasa sokağa çıkma yasağı filan dinlemez ev ev uçardım; öylesine hızlı, deli, cesur çarpıyordu yüreğim.

Sonunda beni de aldılar içeri. Hayatımın üç ayı sorguda yok oldu gitti. Hayatımın üç ayı, memesi yırtık kulağımın duyma yeteneği ve...

Kimbilir kaç kere söylemiştir annem bu ağacın ne ağacı olduğunu; her seferinde bir daha unutmayacağıma dair sözler verdim kendi kendime. Ama unuttum. Tutamadığım nice sözün yanına yolladım o sözleri de... Şimdi dönsem yengeme, sorsam, an’ında söyler biliyorum. Bu şehirdeki bütün ağaç cinslerini bilir, yaşadığı bütün evlerin mutfak penceresinden görünen ağaçların ne zaman yeşillendiğini, ne zaman sarardığını, ne zaman budanması, ne zaman aşılanması gerektiğini bilir. Çocukluğumda der, genç kızlığımda der, bu eve ilk gelin geldiğim gün der, Süleyman’la Balgat’taki eve taşınınca der... Ev kadını olmanın püf noktalarını anlatır, çocuklarına ne kadar düşkün olduğunu anlatır, yağmur mevsimlerinde azan romatizmasını anlatır, ne gün hangi semtte ucuz pazar kurulduğunu anlatır, en yakın arkadaşı altın-günü-hanımın yeni döpiyesini anlatır, televizyondaki yemek tarifi programlarından birinde öğrendiği biberiyeli pilavın lezzetini anlatır... Küçümsüyor muyum onu? Bu yaşına kadar pusulası kırık gezgin gibi neyi aradığını bilmeden dolaşan ben, hayatının sınırlarını yıllar öncesinde belirlemiş bu kadını küçümsüyor muyum? Ah, bir bilseydim şu ağacın ne ağacı olduğunu...

Çay tabaklarının kenarlarına kaşıkları koyuyorum, şekerliği de yerleştiriyorum tepsinin bir köşesine. Şimdi yapmam gerekeni biliyorum: Ahşap tepsiyi saplarından tutacağım, salona gidip tanıdığım tanımadığım insanların önünde eğileceğim, titreyen elleriyle döke saça çaylarını

almalarını bekleyeceğim, biri teşekkür ederim kızım, diyecek, bir diğeri Suna değil mi bu, diye soracak, kaç yıl oldu görmeyeli... İçim sıkılıyor bir anda. Tezgâhın üstündeki kirli kül tablasını alıp pencerenin önüne çekiliyorum. Yeleğimin cebinden sigaramı-çakmağımı çıkarışımı, yakışımı ve ilk nefesi çekişimi yan gözlerle izliyor yengem. Servisi yapmayacağımı anladı. Yağlı elleriyle musluğu açıp kurumuş krem deterjanla temizleniyor. Bulaşık süngerini köpürtüp musluğu, evyenin içini iyice siliyor. Kurulamıyor ellerini, tepsiyi tutmadan şöyle bir eteğine siliyor. Yalnızım artık mutfakta; pencerenin kenarında, adını bilmediğim ağacın karşısında...

Ankara'da kalsaydım her şey farklı mı olurdu? Bugüne kadar hiç sormamıştım bunu kendime. Dünü hiç düşünme, dedim en sıkıştığım anlarda; şöyle olsaydı, böyle olsaydı hesaplarına girme. Ne değişecekti ki zaten? İstanbul olmayacaktı, İzmir olmayacaktı, Çandarlı olmayacaktı... Sinema okumayacaktım, takı pazarlamacılığı, sekreterlik, kütüphane memureliği, bar işletmeciliği, restorancılık yapmayacaktım... Sarılmaya hazır kollar gibi açılmış şu dallara baktıkça aklıma gelen bütün o erkekleri tanımayacaktım.

Mutfak kapısında yaşlı bir adam görünüyor, "Kızım biz gidiyoruz," diyor, "başın sağ olsun." Tuvalette sigara içerken yakalanmış lise öğrencisi aceleciliğiyle saklıyorum sigarayı, ne diyeceğimi bilemeyip başımı sallıyorum. Kimdi bu adam? Süleyman Abi'nin kayınpederi mi? Galiba. Annemin dünürü... Anneciğim... En son telefonda konuşmuşlar, torunlarına atkı-bere ördüğünü söylemiş, hangi takımları tutuyorlar söyleyin de ona göre öreyim, demiş. Ertesi gün komşular arayıp vermiş haberi, salondaki yeşil koltukta kaskatı oturuyormuş kapıyı kırıp eve girdiklerinde, kucağında biri sarı biri kırmızı iki yumak, yerde birkaç sıra örgülü üç numara şişler. Lisedeyken bir gün "Babam öldükten sonra evlenmeyi hiç mi düşünmedin anne?" demiştim, aylarca küsmüştü. Barıştıktan sonra da, o an bana okkalı bir tokat atmak istediğini söylemişti. Bir daha asla açılmadı bu konu aramızda; öncesinde de hiç konuşulmamıştı zaten.

Babamı tanımadım ben. Babamı da, onunla birlikte araba kazasında ölen ortanca abim Sabri'yi de. Dört yaşındaymışım ailemizin başına bu felaket geldiğinde. O günden sonra on yaş büyüğüm Süleyman, evin erkeği oldu. Ona hiç *abi* demedim, hep adını da söyledim; şu amca, bu teyze, öteki abla dercesine... Evdekiler böyle yaparak ortanca abimin anısını yaşattığımı düşünüyorlardı ama ben tıpkı komşunun oğlundan, yolda gördüğüm herhangi birinden söz eder gibi yabancılaştırmak, yabancılaşmak için

yaptım bunu: Süleyman Abi. Beni dayaklarına daha dört-beş yaşlarımda alıştıran, annemin ricaları olmasa ortaokuldan sonra okumamam için elinden geleni yapacak olan, âdet gördüğüm günlerde okula gitmemi yasaklayan, kulak mememi yırtan, Fikret yüzünden dünyamı karartan, kitaplarımı yakan, evden ayrıldıktan sonra da aileden, kardeşlikten, Ankara'dan dışlayan adam. İki gün önce buz gibi bir sesle "Annem öldü, cenaze yarın, gel de son bir kez evlatlık görevini yap," diye telefon etti. Telefonumu nereden buldun, diye sormadım, bunca yıldır neler yaşadığımı merak etmiyor musun, diye sormadım, sen nasılsın, diye sormadım. Karşılaştığımız anda elini öpmem için uzattı, ben tokalaştım. Birbirimizi annemden yıllar öncesinde gömdüğümüzü ikimiz de biliyorduk.

Kavak ağacı olsaydı çoktan ezberlemiş olurdum; annemden öğrendiklerimden ya da kavak ağaçlarına olan merakımdan değil, 'Yenişehir'de Bir Öğle Vakti' romanının belleğimdeki yerinden dolayı. Çocukluğumda Kemalettin Tuğcu vardı, sonraları olaylara bakışımda hep hüzün aramamın nedenini biraz da buna bağlarım. Lise-üniversite yıllarında abilerimiz, ablalarımız ne okumamızın uygun olduğunu söyledilerse onları okuduk. Çoğunu anlamazdım, Fikret tıkandığım yerlerde yardım ederdi. Belli yazarlar, şairler dışında roman, şiir okumak hafiflikti; davamızın bu hafifliklerle kaybedecek zamanı yoktu. Birkaç kız vardı –bacılar–, arada derede fırsat buldukça tatlısusolcusu diye aşağılarlardı beni. Hırslanırdım o zaman, daha çok okurdum anlamadığım kitapları. Kendime bile itiraf edemezdim kafamın, gönlümün başka aşkla dolu olduğunu. O yıllarda kitaplardan öğrendiklerim, Fikret'in düşünce süzgecinden geçmiş özetler oldu. Çok sonra –Enver'in beni Assos'taki pansiyon odasında yalnız bırakıp gittiği geceden sonra– değişti kitaplara olan bakışım. Romanlar vardı durduğum yerleri anlatan... Bastığım taşların oynaklığına aldırmadan yürümemi sağlayan şiirler vardı... Durmadan okuyordum; uyumadan, utanmadan. Artık Fikret yoktu düşünce dünyamı sorgulayacak, artık bacılar yoktu eylemsizliğimi yargılayacak. Sadece kitaplar vardı; içindeyken öğrenemediklerimi, dışarıdan bakınca anlamamı sağlayan. Pastane vitrinine yapışmış çocuklar gibi oluyordum kitapçı dükkânlarına gidişlerimde; bütün pastaların, bütün şekerlemelerin, tatlıların-tuzluların tadına bakmak, hatta doymayıp arsızca çikolata kâğıtlarını yalamak istiyordum. Oğuz Atay vardı artık, Bilge Karasu vardı... Onların Ankaralılıklarının verdiği garip haz duygusu vardı. Ama en çok kadın yazarlar vardı: Adalet Ağaoğlu, Leyla Erbil, Tomris Uyar... ve Tezer Özlü... ve Sevgi Soysal... Hiç unutmam;

‘Yenişehir’de Bir Öğle Vakti’ni, İstanbul’un yağmurlu bir öğleden sonrasında, Hisar’da Ali Baba’ya oturup dört-beş saatte, çay üstüne çay, sigara üstüne sigara içerek bitirmiştim. Sarıp sarmalamıştı kitap beni; Hisar, Ankara kokmuştu; Doğan, Ali, Olcay masada, yanımda oturuyorlardı ve en sonunda o kavağın yıkılışını gözlerimle görmüştüm...

Ya şu cılız ağaç?.. Ya şu yağmurun habercisi gri göğün altında sessizce ıslanmayı bekleyen ağaç?.. Yıkılsa ne yazar?.. Altında kalacağım, ezilip yok olacağım bir ağacım bile yok.

Enver... Enver’in nesine kapılmıştım acaba? Ankara’dan kaçmıştım –ya da Ankara beni kovmuştu–. Sinema okuyordum İstanbul’da, zorunluluktan değil, isteyerek... “Sinema aşktır,” derdi Orson. Peki ben âşık mıydım? Hayır. Sadece tıpkı kitaplarla olan yolculuğumdaki gibi, yaratılmış dünyaların içinde dolaşmak istiyordum. Hem üniversitede olmak... güzeldi... Sonra bir gün... derste... onu gördüm... Kahverengi el örgüsü bir kravatı vardı, kahverengi fitilli kadifeden ceketi, bağcıksız kahverengi ayakkabıları... Uzun, ince parmaklarına bakardım ellerini sallaya sallaya ders anlatırken; kemik çerçeveli gözlüğünü sürekli takıp çıkarışını, bıyığının köşesini çekiştirmesini... Bir kulağım duymadığından derslerde en önde oturuyordum, hatta biraz da öne eğilerek dinliyordum Enver’in kırgın sesiyle anlattıklarını. O zamanlar Enver Hoca’ydı. “Sevmem hocam denmesini ama ayrıntıyla zaman geçirecek halim de yok, alışkanlıklarınızın farkındayım,” demişti ilk derslerden birinde. Umursamazlığını gösteren bir hareket yapmıştı, ceketinin içinde bile düşüklükleri belli olan omuzlarıyla. En öndeydim, içim titremişti, eteğimi çekiştirmiştim. Hep etek giyerdim onun derslerinde, hep çekiştirirdim. “Eteğini çekiştirmen çok hoşuma giderdi,” demişti bana önce sinemaya, sonra Bostancı’da bir meyhaneye gittiğimiz gece, “bacaklarının çıplakken nasıl göründüğünü düşünürdüm kimi zaman.” Beni yalnızca yatıp kalkabileceği bir öğrencisi olarak görmesini istemiyordum; ama açıkçası nasıl gördüğü umurumda da değildi... Ankara’dan sonra, Fikret’ten sonra, sorgudan sonra ilk kez... Beni denizanalarıyla, çürümüş yosunlarla, çöplerle dolu limanımdan alıp başka denizlere götürecek bir insana gereksinim duyuyordum; bir insana değil, bir erkeğe. O erkeğin Enver olup olmadığını düşünecek, tartacak durumda değildim. Sınıftakilerin çoğundan büyüktüm, yurttakilerden nefret ediyordum, İstanbul’da bir-iki kişi dışında tanıdığım yoktu; boğuluyordum. Denize düşen...

“Biraz da misafirlerin yanında otur canım, Süleyman’ı bilirsin, bir de sinirlenmesin şimdi bu acılı halimizde...” Yengem kulağımın dibine kadar girmiş, fısıldıyor, *canım,* diyor. Ev kadını sessizliği. Terlikleri sürümeden yürümek, temizlik yaparken çıt çıkarmamak, çiçekleri sessizce sulamak, bulaşık yıkarken akan suyu sağır kılmak. Süleyman’ın karısı. Kocası sinirlenmesin, tansiyonu yükselmesin, kan şekeri düşmesin, aritmisi tutmasın, gözleri seğirmesin diye gerekirse görümcesine dil dökecek kadar da fedakâr. Yan gözle bakıyorum. “Ben...” diyorum, “ben biraz yalnız kalsam daha iyi olacak, kusura bakmayın.”

Sırf yalnızlığımı unutmak için saçma sapan şeyler yapıyordum. Bir ara okuldakilerin dolduruşuyla Yeşilçam Sokağı’na takılmaya başladım. Figüranlar kahvesi dedikleri bir yer vardı, oraya gidiyordum; hikâye kaynıyor orası demişlerdi, takılanların hepsi ayrı film. Çoğunun yaşı geçkin bir avuç sinema emekçisi bütün gün oturur, iş gelmesini beklerdi. Boya sarısı saçlı, buruşuk etekli, abartılı makyajlı, yaşlıca kadınlar da olurdu kahvede ama çoğunlukla erkeklerin arasındaydım. Hepsi senaristti, hepsi başrol oyuncusuydu, hepsi set görevlisiydi, hepsi figürandı. Renkli geçmiş bir ömrün siyah-beyaz fotoğrafları gibiydiler. “Yaşadıklarınızdan yola çıkarak bir senaryo yazacağım, bitirme tezi olarak hazırlamayı düşünüyorum,” demiştim; inanmışlardı. İnanmakla kalmayıp heyecanlanmışlardı da: “Buraya gelip sizin hayatınızı film yapacağım diyen çok olur ama sen başkasın,” derlerdi. Farklı? Neden? Bilmiyorum... Çay, ıhlamur, adaçayı ısmarlayıp karşılarına oturtuyorlar, saatlerce anlatıyorlardı. Onlar konuşmak istiyordu, ben de dinlemek... Dinlemekten ötesiydi bu, merkezde olmak istiyordum, küçük de olsa bana ait hissettiğim bir dünyanın merkezinde, bedenlerini tersyüz edip bana içlerini gösterecekleri kadar özel bir noktada. Hiçbir zaman onları kullandığımı düşünmedim. Sonu olmadığını bildiğimiz bu oyundan hepimiz keyif alıyorduk ne de olsa. Beni dört gözle bekliyorlardı, ayakta karşılayıp kendi masalarına oturmam için birbirleriyle yarışıyorlardı, birinin anlattığını ertesi gün bir diğeri yüzseksen derece tersinden anlatıyordu, konuşmaktan sıkılınca kâğıt oynuyorduk ve ayrılırken ertesi gün kaçta geleceğimi, öğlen yemeğinde özel bir şey isteyip istemediğimi soruyorlardı. Acılarını soruyordum onlara, dertlerini, güvencesiz iş hayatlarını, dışlanmışlıklarını, unutulmuşluklarını... Onların sıkıntılarını duymak istiyordum, kendiminkileri unutmak için. Kemalettin Tuğcu’nun ‘Zavallı Büyükbaba’sı peşimi bırakmıyordu. Ben elimdeki kör bıçağı kalplerine saplayıp boğazlarına kadar büyük bir yarık

açtıkça, onlar da irinle dolmuş kanlarını döküyorlardı yeşil çuhalı kahvehane masasının üstüne.

Ama aralarında bir kişi vardı ki, yaralarını deşmeme, acıtmama, kanatmama izin vermiyor, “Altın yerde paslanmaz, taş yağmurda ıslanmaz,” diyerek tek başına bütün saldırılarımı geri püskürtmeyi başarıyordu. Zamanla diğerleri bu çekilmeyecek filmin figüranı oldular. Orson Cezmi ise en iyi erkek oyuncu ödülüne çoktan aday olmuştu bile.

Şu adsız ağacın hangi dalı olurdun sen Orson Cezmi; gövdesi olmak seçeneğini elinden alsalar...

Elinde kayıt belgeleri, derslik arayan öğrencinin karşısına dikilip de “Ekonomi 101 dersi orta amfide,” diyen kişi bir kantinci ya da bahçede pinekleyen simitçiyse hemen yaftayı yapıştırırdık: sivil! Yanılmazdık da... Orson Cezmi de bende böyle bir his uyandırmıştı. Kahvehane halkı genelde çalıştıkları filmlerde öğrendiklerinden ötesini bilmeyen, okumakla arası olmayan, sokağın, setlerin, yönetmenlerin, yıldızların dedikodularıyla gün geçiren insanlardan oluşuyordu; o hariç. Bambaşka bir adamdı. İstese, istediği okulda ders verecek kadar bilgili, sinemaya tarihinden tekniğine, üretiminden tüketimine her konuda hâkim, sürekli okuyan, yazan, düşünen bir adamdı. Ama an gelir, bayağılığın, sıradanlığın en uçlarında dolaşırdı. Söylemindeki bu aptal edici değişim, bir şekilde bedenine, görünümüne de yansıyordu. Kimi zaman karşısında el-pençe divan durulacak bir profesöre, kimi zaman da ruhumun en karanlık köşelerindeki acıma duygusunu uyandıran bir garibana dönüşüyordu. Sinema tarihindeki kilometre taşı filmlerden söz ederken üstündeki ince yakalı, bej çizgili, solmuş kahverengi takımı, albenili bir smokin gibi parlıyor, ‘vakt-i zamanında falanca filmdeki figüran kızla pavyona gidip nasıl da sabaha kadar içtiydik’ muhabbetlerinde eprimiş el örgüsü bir hırka oluyordu. Diğerlerini çözmüştüm ama Orson’a bir türlü ulaşamıyordum; kahvehane köşesinde karşıma çıkan bir ihtiyarın oyuncağı olmaktan korkuyordum.

Tam ağacın dalları arasında kurulmuş bir salıncağa oturduğumu düşlerken, Süleyman Abi’nin küçük kızı dalıyor mutfağa. “Annem kolonyayı istedi,” diyor annesinin kopyası bir vurguyla, ne dediğini daha iyi duyabilmek için hafifçe eğiliyorum, “kolonya nerede hala?” Hala?.. İlk kez mi hala deniyor bana? Dışarıdan bakınca bir halaysam eğer, içimde kim var? Suna Hala? Dertleşmeye gelen kızlar olurdu okul yıllarında, uzak durmaya çalışsam da kaçamadığım kızlar, onların bitmeyen sorunları. O çok

sevdiğim sesin, o çok sevdiğim şarkısını mırıldanarak keyifli bir sohbet ortamını hazırlamaya çalışırlardı:

“Eğer bugün yepyeni bir şey öğrenememişsen,

Bütün günün birbirine eş güneşsiz geçmişse,

Haydi gel gidelim Suna Abla’ya...

Merhaba diyelim Suna Abla’ya...”

Abla diyen çok oldu, anaokulundakiler teyze derlerdi, Çandarlı’daki restoranın aşçı yamaklarından biri de kızdığımı bildiği halde yenge der hep. Ama hala?.. Kolonyayı verdikten sonra başını okşamak istiyorum çocuğun... yeğenimin... bir şey tutuyor elimi...

Kahvehaneyle okul arasına sıkıştırmıştım hayatımı... Orson Cezmi, giderek daha çok bağlandığım, bir gün olsun konuşmasam sıkıntıya düştüğüm biri olmaya başlamıştı. Hem de bunun için özel bir çaba harcamadan. Sadece karşısına oturtuyor, gözlerimin içine bakarak anlatıyordu; geçmişi, bugünü, filmleri, hayatı... Bir yanda da Enver vardı... Ben odasına gittim, o odasına çağırdı. Ben şakalar yaptım, o şakalar yaptı. Koridorlarda önüne çıktım, merdiven başlarında arkamdan yetişti. Bana kitap önerdi, ona kitap armağan ettim. Kim kimi ayarttı, onun için çıkmaz sokak, benim için patika olan bu yolun haritasını kim çizdi bilmiyorum.

Karnım acıkıyor. Üst üste içtiğim sigaralar midemi kaynattı. Bir kaşık pilav. Tavuksuz. Raftan çay tabağı alıyorum, sanki tabak ne kadar küçük olursa yemek yemenin sıkıntısı o kadar çabuk biter gibi; sanki ne kadar az yemek yersem, bu evden de öyle geçip gidebilirmişim gibi. Çekmeceyi açıyorum. Beyaz plastik kaşıklık değişmemiş, ama sapında ince çizgiler olan çatal-kaşık takımı yok artık. İç içe geçirilmiş, tanımadığım kaşıklar, yabancı çatallar bakıyor bana. Günlerce hesap yapmıştır annem bunları almadan, sonunda komşularının ısrarına dayanamayıp koyu yeşil mantosunu sırtına geçirmiş, yaprak desenli eşarplarından biriyle başını örtmüş, Ulus’a gitmiştir. Paslanmaz çelikten 48 parça çatal-kaşık takımı, servis kepçesi, ıspatulası, salata servis kaşıkları dahil; altı kişilik. Biri peşin, altı taksit. Belki de bir gazeteden kupon karşılığı almıştır. Günlerce nokta nokta ayrılmış yerlerinden kupon keserek, sertifika biriktirerek. Az önce çay servisi yaparken bu değişimi fark etmemiş olmama şaşıyorum; her

zamanki dikkatsizliğim. Belki de o sırada daha büyük bir yabancılıkla yan yana olduğumdan es geçtim: yengem. Süleyman'ın karısı. Tıkanıyorum. Çay tabağındaki pilavı, çöp torbası niyetine mutfak kapısına asılmış naylon market poşetine döküp pencerenin karşısındaki yerime geçiyorum. Ağacın karşısına.

Assos'ta geçireceğimiz hafta sonunun hayatımın dönüm noktası olacağına inanmıştım. Eski model Opel marka bir arabası vardı; mavi. Sinemayla, Ankara-İstanbul karşılaştırmasıyla, gençlik-olgunluk tartışmasıyla başlayan yol sohbetimiz giderek kadın-erkek ilişkilerine, aşka, cinselliğe demir atmıştı. Ağzından çıkan her sözü yakalayabilmek için sağlam kulağımı sonuna kadar açmıştım. Arabanın bozuk kasetçalarından yükselen şarkılara eşlik etmiştik. Geri sarma düğmesi bozuk olduğu için, bir parçayı yeniden dinlemek istediğimizde kasetin deliğine soktuğum kalemi dakikalarca çevirmiştim; gülmüştük. Arabalı vapurun güvertesinde çay içmiştik. "Denize girilir mi acaba bu havada?" demiştik; o soğukta bunun delilik olacağına karar vermiştik. Sevinmiştim buna. Çıplak kaldığımda sorgudan kalma izleri görünce rahatsız olur mu, diye düşünüyordum çünkü; dillendirememiştim kafamdan geçenleri. O macera duygusu, yaşayacağım her mutlu saniyeyi artı hanesine yazma kararı, Fikret'ten sonrasını yaratma isteği, bir erkeğin bana baktıkça arzuyla dolduğunu görmek yetiyordu galiba. Gençlik desem, değildi ki; kulak mememle birlikte yırtılıp gitmişti gençlik heyecanlarım. Yola çıkmadan üç gece önce yurdun yakınlarındaki bir ara sokakta, arabanın içinde sevişmiştik. Eteğimi sıyırıp üstüne çekmişti beni, başım arabanın tavanına, güneşliğine çarpmıştı, ses çıkarmamıştım. Tam kulağını öpmeye çalıştığım sırada, arabanın kapısına doğru kaykılmış, içimden çıkıp pantolonuna boşalmıştı; görememiştim o an'ı. Özür dilemişti sonra, "Acıttım mı canını?" demişti, duymak istediğim bu değildi; aldırmamıştım. Şimdi şu kırılmış, kurumak üzere olan dala bakınca o an yalnızca 'Yurda geç kalırsam almazlar, ben de gider kahvede sabahlarım,' diye düşündüğümü anımsıyorum.

Her erkekte matematiğim biraz daha zayıfladı.

Mektuplaşırdık annemle, telefonlaşırdık. Yılda bir-iki kez Ankara'ya gelmeye çalışıyordum ama o hiç gelmemişti yanıma. "Yol yorar beni," diyordu; Süleyman baskısını yok sayarmışçasına. Şehirden şehire, kasabadan kasabaya savrulmama üzülüyordu; "Evlen artık," diyordu titrek el yazısıyla yazdığı kırık mektuplarında, "çoluk çocuğa karış, kız çocuktan olma torun başka olur, anneanne olma zevkini yaşat bana, düzenini kur."

Ekildiği toprağa kök salamayacak kadar zayıf, köksüz de ayakta durabilecek kadar güçlü bir sürgün olduğumu anlatamadım anneme... rahmetli anneme.

“Kız ateşlenmiş, hastaneye kaldırmışlar, durum ciddi olmasa...” Bir şeyler daha demişti. Ayrıldığını söylediği kadının, eski karısının, varışımızdan üç-dört saat sonra, daha valizlerimizi açmadan, Assos’taki pansiyonda bizi nasıl bulduğunu sormak bile aklıma gelmemişti o anda. O kadar telaşlanmıştı ki, etkilenmiştim bundan; hasta kızının başucuna koşan baba tablosunun büyüsüne kapılmıştım. Acele öpüşlerini, bacak aramı, göğüslerimi okşama çabalarını geçiştirmiş, mutlu baba-kız tablosuna düşen ışığı engellememek için “Bir an önce dönmeliyiz,” demiştim. Mırıldanmıştı, beni istediğini, böyle olduğu için ne kadar üzgün olduğunu, benim kalıp bu güzelliğin tadını çıkarmam gerektiğini söylemişti. “Bebeğim,” demişti, ilk kez bebeğim diyordu bana, yadırgamıştım, hoşuma gitmemişti, “kızı göreyim, yarın akşama dönerim, hem bu geceki ayrılık yarın geceyi daha ateşli kılar...” Uzanıp dudaklarımdan öpmüştü; sertçe. Gitmişti sonra...

O gece uzak bir sahil kasabasında, taş zemine atılan solmuş kilimlerin ısıtmadığı pansiyon odasında, ilk kez çift kişilik yatakta yatan Ankaralı Suna, bilmediği dilde yazılmış bir kitabı okuduğunda hayatının neredeyse tümüyle değişeceğini düşünebilir miydi?

Gagası, gözü, kanadı kara bir karga konuyor dala. Yıllar öncesinin Suna’sı mı bakıyor ağaca, kargaya, yoksa sağ elinin parmakları sigaradan sararmış, boynunda benler oluşmaya başlamış, bir sahil kasabasındaki geveze kuaförünün bütün ısrarlarına karşın boyatmadığı saçları iyice beyaza durmuş, günde en az on kere kendini gözü dalmış boşluğa bakarken yakalayan şu sessiz kadın mı? Hangi yaşta başlardayız, hangisinde ortada... sonda?..

Gitmişti... Bütün duygulardan oluşan bir gökkuşağı vardı içimde... Altından geçip dilek tutmak istediğim ama asla ulaşamayacağımı bildiğim bir gökkuşağı. Arabasının uzaklaşan sesiyle kendime gelmiştim; soğuk bir mevsimde, soğuk bir odada... Dişlerimi fırçalamıştım önce; lavaboya eğilip aynaya bakmadan. Yatağın köşesine oturduğumda görmüştüm o kitabı. Enver’in aceleyle çıkarken unuttuğu Fransızca bir kitap... Ben yanıma kitap bile almamıştım; uzun süren kahvaltılardan, öğlen yürüyüşlerinden, deniz kenarı sohbetlerinden, rakı-balık sefalarından, gülüşmelerden, öpüşmelerden... sevişmelerden zaman kalmaz okumaya, diye düşünmüştüm. Alışık olduklarım gibi kapağı resimli kitaplardan biri

değildi. Yazarın adını daha önce duymamıştım. Tek kelime Fransızca bilmememe karşın kitabın Fransızca olduğunu anlayabilmek şaşırtmıştı beni; bilmediğimiz dilleri, sırf yazılış özelliklerinden, göz aşinalığından tanıyabiliyorduk demek ki. Sayfaları şöyle bir çevirdikten sonra kitabı okumaya karar vermiştim. Neydi beni buna iten bilemiyorum; yapacak daha iyi bir şey... yapacak başka bir şey olmaması belki de. Yatağın içine girmiş ve kimi kelimeleri yazıldığı gibi, kimi kelimeleri İngilizce'yi andırır vurgularla okumaya başlamıştım; mırıldanarak. O kelimelerin ne demek amacıyla yazıldığı değil, ne anlamak amacıyla okunduğu önemliydi benim için. Boşluğa bakıp hayal kurmaktan farkı yoktu belki ama garip bir kılavuzun izinde olmak, o hayalleri tümüyle benim yönlendirmeme engel oluyordu. Bir kelimedeki *j* harfi, bir başkasında *e* ile *a*'nın yan yana gelişi, *les* diye bir hece... hepsi de bambaşka âlemlere sürüklüyordu beni. Ankara'dan, İstanbul'dan kilometrelerce uzakta bir yatakta, bilmediğim dilde düşünen bir yazarın yazdıklarını kendime uyarlıyordum. Bir dili başka bir dile çevirmek değildi artık benim için okumak; bir hayali başka bir hayale çevirmekti. Tanımadığım babam, nedense hep yaşasaydı benimle çok iyi arkadaş olacağını düşündüğüm Sabri Abim, kolalı tül perde kadar temiz ve bir o kadar şeffaf annem, Süleyman, Ankara'nın sokakları, Yenimahalle'deki ağaçlı yol, Selanik Caddesi'ndeki tatlıcı, Fikret –canım Fikret–, içeriden çıktıktan sonra bir kere bile aramadan Norveç'e gittiğini eski dostlardan öğrendiğim kızılamayacak çocukluktaki Fikret, Kızılay'daki kahve, sorgudaki şövalye yüzüklü polis, yurttaki kızlar, okulda izlediğimiz siyah-beyaz filmler, figüran kahvesinin gençliğime esir düşmüş insanları, gençliğimin kaybolmakla son bulan keşif gezisinde kırık pusulasıyla aniden karşıma çıkan Orson Cezmi... Enver... Enver'in eski karısı... Enver'in karısı ve kızı... hepsi benden çıkıp o bilmediğim dilin dünyasına girmişti.

Ben o gece, o yatakta, başka bir dilin haritasında, geçmişimin coğrafyasını yeniden gezdim.

Boş çay bardaklarını doldurduğu ahşap tepsiyle yengem giriyor mutfağa. Misafirlerin yanına bir kere bile çıkmayan, iki kelime laf etmekten kaçınan, pencere önünde durup sigara üstüne sigara içen bu yabani, bu yabancı bedene biraz anlamamış, biraz suçlayıcı gözlerle bakıyor. "Şunları yıkayalım," diyor, en sevmediğim söyleyiştir; *biz* derken kendilerince kibarlık yaparak *sen* derler aslında... "Ben yıkarım," diyorum. Duymak istediği sözü söylemem hoşuna gidiyor. "Ben de helvayı karmaya başlayayım," diyor, "hoca neredeyse gelir..." Dokunsanız ağlayacak gibi

konuşuyor; ezberlenmiş davranış kalıpları. Belli ki cenaze-evi-sesini bile çocukluğunda öğrenmiş; biraz fısıltılı, bolca hüzünlü. Küçücük mutfakta onunla yalnız kalacak olmak düşüncesiyle ürperiyorum. Bulaşık süngerini bir tutam krem deterjanla köpürtüp dipleri çay tortusuyla, kırmızımsı sıvıyla dolu bardakları soğuk suda yıkamaya başlıyorum. Çayın gerçekte ne renk olduğunu hep merak etmişimdir. Hayatın gerçek renklerini bilmiyorum; gerçekliğin ne olduğunu bilmediğim gibi...

Enver Assos'a dönmedi. Ertesi gece telefon edip kızının başından ayrılamayacağını, fazla konuşacak zamanı olmadığını, İstanbul'da kendini affettireceğini söyledi. Geçmiş olsun demedim, üzüldüm demedim, dönünce görüşürüz demedim; titreyen sesinde iyice belirginleşen yalanlarını sessizce dinledim ve resepsiyondaki yavşak sırıtışlı gencin alaycı bakışlarına aldırmadan kapattım telefonu. Akşama kadar otelin önündeki masalardan birinde oturup çay ve sigara içtim. Yola çıkmadan önce de sahildeki mendireğin ucuna kadar yürüyüp bana beni başka bir dilde anlatan Fransızca kitabı denizin derinleştikçe kararan sularına armağan ettim.

Bir yerden ayrılmadan önce yarım saat kadar şehirle baş başa kalma huyum belki o günden kalmadır. Akşam olmadan da buradan ayrılacağım. Önüme gelen ilk firmadan bilet alacağım. Kızılay'daki büronun önünden bineceğim otobüsün servisine. Öncesinde Yüksel Caddesi'ndeki kitapçıları gezecek, yolda okumak için kitap alacağım, bir kafede çay içeceğim. Gelip geçenlere bakacağım, belki eskilerden bir tanıdığa rastlarım umuduyla. Görürsem eğer, o beni görmesin diye başımı eğeceğim. Geçmişimin önümden geçip gitmesine izin vereceğim. Çandarlı'ya varana kadar uyumayacağım; yolda uyku tutmaz beni. Tarık'la evlilik konuşması yaptığımız restoranın önünden geçip eve doğru yürüyeceğim, yan gözle o gece oturduğumuz masaya bakıp "Ayrılalım Tarık," dediğim anda, o yumuşak sesli adamın yüzünün aldığı şekli anımsamaya çalışacağım. Geride bıraktığım yüzlerdeki hüznü umursamayacağım. Eve girince bir duş alacağım, sonra müzik setinin sesini tek kulağımın rahatça duyabileceği kadar açıp şarkı dinleyeceğim:

"Yüzünü dökme küçük kız, bırak üzülmeyi,

Yalnız sen misin bir düşün, unutan sevilmeyi..."

Tanışabilseydim Bülent Ortaçgil'le ne görkemli bir aşk yaşayabileceğimizi düşüneceğim; içim titrerken o mırıldanırcasına şarkı söyleyecek; bana özel bir konser:

“Yüzünü dökme küçük kız, kızma onlara,

Yalnız sen misin bir düşün, zincir oranda buranda...”

Bir şişe şarap açacağım kendime; kırmızı. İçip içip sarhoş olacağım. Belki de...

Mutfakta iki kadınız. İlk kez mutfağa girmiş bir kız çocuğu, hatta samandan bir korkuluk gibiyim vızır vızır çalışan yengemin yanında. Oysa ne güzel yemekler, mezeler yapar bu eller... Ya şimdi?...

Hesaplaşmalara, ödeşmelere, bağışlamalara, yargılamalara, suçlamalara inanmadım; inanmamaya çalıştım. Sevmediğim bir kelimedir kader. Ama yine de bugünden, bu ağacın gölgesinden yıllar öncesine baktığımda, lacivert perdeli o pansiyonun nem kokan battaniyesinin altında geçirdiğim gecenin büyüsüne inanıyorum. Belki de o büyünün verdiği güçle dersin ortasında sınıfa girip okuldakilerin ne düşüneceğine aldırmadan Enver'in yüzüne yalancının, zavallının, korkağın biri olduğunu haykırabildim; o güçle sinema öğrenimime veda ettim... Güçlü müydüm?.. Savruluyor muydum?.. Orson'un dalgalı hayatına neden demir atmıştım?

Önceleri tek isteğim kahvehane halkının beni sarıp sarmalamasıydı. Yurttan ayrılmıştım. İşim yoktu. Parasızdım. Siyah-beyaz filmlerin uşakları, hizmetçileri, aşçıları, şoförleri bu çaresiz kızı bir anda sahiplendiler. Elimde valizlerim, kahvenin kapısında süklüm püklüm dikildiğim gün iyi ezberlenmiş, defalarca oynanmış bir film yeniden çekilmeye başlanmıştı sanki. Ben ne yapacağımı bilmez bir haldeyken, onlar görünmez yönetmenin ‘Motor!’ komutunu duydular. Okuldan neden ayrıldığımı sormadılar; zaten onlar yaşamak denilen lunaparkta, hiç durmadan çarpışan otolara biniyorlardı. Ben de direksiyonu doğru yerde kırmayı başaramamış, vahşice üstüme gelen bir arabaya bindirmiştim işte. Duvarları nemden kabarmış bir otel odasına yerleştirdiler beni; Orson'un yanındaki odaya. “Parasını düşünme şimdilik,” demişti, “hem zaten hep yan gelip yatacak halin yok ya, günü gelince sana uygun bir iş buluruz.”

Dediğini yaptı, bana karnımı doyurmama yetecek kadar para kazandıran bir iş buldu: takı pazarlamacılığı. Gün boyunca dükkân dükkân dolaşıp

Dolapdere'deki küçük bir atölyede, ucuz malzemeden takı üreten bir arkadaşından aldığı malları, parası-satıldığı-zaman-alınmak-kaydıyla pazarlamaya çalışıyordum. "Kahveye eskisi kadar sık uğrama," derdi, "okuldan bir gelen olursa görmek istemezsin herhalde." Böyle deyince içime bir kurt düşerdi; belki de çoktan birileri gelmiş ve Enver'le yaşadıklarımı anlatmıştı bile. Onların, özellikle de Orson'un gözünde hocasını baştan çıkaran, fettan kız olmak istemiyordum; çevreme ördükleri görünmez-koruma-duvarında gedik açılmasından korkuyordum.

Tereyağ erimeye başladı. Yağın erirken tencerenin içinde sağa sola kaymasını, göz göz terlemesini, giderek küçülmesini izlemek istiyorum birden. "Biraz da ayçiçek yağı katalım," diyor yengem, "ağır olmasın." Neye, ne katarak hafifletebileceğini biliyor. Hafiflik...

Akşam otele gitmeden önce kahveye uğrardım, yürümekten ayaklarım şişmiş, takı dolu çantayı taşımaktan sırtım kamburlaşmış olurdu. Oturur, gün boyunca neler yaptığımızı anlatırdık birbirimize. Sonra yemek saati gelirdi; paramız varsa meyhaneye giderdik, para yoksa meze niyetine bir şeyler alıp birimizin odasında misafircilik oynardık. Çok içiyordu. Yağda yumurtayla votka içilir mi, derdim, onu yumurta düşünsün, derdi. Kendisiyle ilgili bir şeyler anlatmasını istiyordum. Nerede doğmuş, nasıl büyümüş, görüştüğü akrabaları var mı, sinemaya nasıl bulaşmış... geçiştirirdi sorularımı. Neden Orson diyorlar, diye sormuştum bir gün. Fötr şapkasıyla, bıyığıyla ilgili bir hikâye anlatmıştı, o gevşek duruşlu, çapkın gülüşlü anlarından birinde. Oysa ben bu adın takılma nedeninin, bilinçli ya da bilinçsiz, Orson Welles'le fiziksel benzerlikten ötesi olduğunu düşünmüşümdür hep. Anlaşılamayan bir zekâ, deha sınırlarında bir yaratıcılık, dışlanmışlık, küskünlük, yalnızlık, karşı konulamayan yaşlanma... Orson Cezmi'de bunları gördüğüm için değil görmek istediğim için böyle düşünürüm. Tanıyabilseydim babama yakışacağını düşündüğüm giysileri bir vitrin mankeniymişçesine ona giydirmekten fazlasını yapmış mıydım? Onu –ve diğerlerini– hep görmek istediğim gibi gördüm, okumak istediğim gibi okudum.

İki eski arkadaş gibiydik; baba-kız, abi-kardeş, usta-çırak, öğretmen-öğrenci... hatta... hatta karı-koca. Otele dönerken koluna girerdim; yanımızdaki kahve tayfasının bakışlarına, imalı gülüşlerine aldırmadan. O da kolunu sıkar, hatta elimi yavaşça kavrardı. Dokunuyorduk birbirimize. Annemi görmek için bir haftalığına Ankara'ya gideceğimi söylediğimde çocuk gibi hüzünlenmiş, ağlamıştı. Tıraşlı yüzünde rahatça akan yaşları

silmek isteyen elimi tutmuş, koklamış, öpmüştü. Ben de onun ellerini öptüm. Önce ellerini... sonra da neden yaptığımı bilmeden ama ne o anda ne de şimdi sorgulamayacağım bir hareketle, yaşlılıktan belirginliğini kaybetmiş dudaklarını.

O gece son kez gördüm Orson Cezmi'yi.

Yengem fıstıkları kavuruyor. Sağ elinde tuttuğu tahta kaşığın rutin çevirme hareketine, bedeni karşı koyuyor; dimdik durmuş irmik paketinin arkasında yazanları okumakta. Acaba bütün paketlerin arkasını okuyup son kullanma tarihlerini kontrol ediyor mudur? Pembeleşen fıstıklar ölümün kokusunu yayıyor mutfağa; işin garibi huzur veren bir koku bu. Çay bardaklarını tek tek kuruluyorum. Çocukken de annem yıkardı, ben kurulardım bulaşıkları. Küçük kız çocuklarının annelerinin karbon kopyası olması için gereken eğitim süreçlerinden biri...

Ankara'dan döndüğüm gün İngiliz Bahtiyar söyledi Orson'un öldüğünü. Oteldeki odasında bulmuşlar. Yerde votka şişeleri, üstünde en sevdiği takım elbise, pencerenin kenarında oturuyormuş. Ertesi gün bir avuç arkadaşı toprağa vermiş. Bir şeyler daha dedi, dinleyemedim. Fırladım dışarı, İstanbul'un tahin tadını az bulduğum simitlerini yemek için gittiğim parklarından birine sığınıp ağladım.

İkinci kez göçmemin, İstanbul'u terk etme zamanımın geldiğine o parkın oturma yerleri kırık banklarından birinde, gri güvercinlere bakarken karar verdim. Her bırakıp gidişte unutmak istediklerimin üstünü örtecek kadar cesur, saklayıp çoğaltmak istediklerimi kurban edecek kadar korkak oldum.

İzmir'de Kordon'da kumru yerken Şeniz'i görmüştüm bir sabah; İstanbul yıllarından bir okul arkadaşı. Olay ortaya çıkınca Enver okuldan uzaklaştırılmış. *Olay?* Bir olaydım ben. Büyük insanların dünyasında unutulup gidilebilecek günlük olaylardan biri. "Hani bir kız vardı ya, adı neydi..." diye anılacak türden. Şu küçük mutfak penceresinden izlediğim filmde neden hep yardımcı rolden öteye geçememiş erkeklerin sahnelerini görüyorum? Neredeyse tüm hayatı boyunca erkeksiz kalmayı seçmiş bir annenin ölümü müdür küçük kızının erkeklerle dolu bir kuyunun başında titremesine neden olan? Başka su kaynaklarım olduğunu çoktan anladığım halde, kurumuş kuyunun başından ayrılabilmek için son bir kez içine mi bakmam gerekiyor?

Çocukluğumdan kalma o kadar az anım var ki. “Ben beş yaşındayken... üç yaşında dedemlerin evinde... hiç unutmam ilkokula başladığım gün...” diye başlayan kişisel tarih anlatılarını hep kıskanmışımdır. Bir görüntü var yalnızca... ne kadarının gerçek, ne kadarının kurmaca olduğunu bilmediğim bir görüntü... Yaşandı mı, arzulandı mı? En eski anım... ya da sık sık gördüğüm bir düş... Beni ilk olarak kadınlar koğuşundaki soğuk şilteyle tanıştığım gece uykuyla uyanıklık arasında ziyaret eden bir görüntü: güneşli bir gün. Evimizin arka bahçesindeyiz. Babam mangalın başında. Dudağının kenarında sigara, tek gözünü kısmış, elindeki maşayla korlaşan kömürleri teneke bir bacadan içeri atıyor. Annem yere yaydığı kilimin üstünde bağdaş kurmuş domates, salatalık soyuyor. Süleyman ortalarda yok, belki de arkadaşlarıyla ön bahçede maç yapmaya gitmiştir. Sabri babamın karşısına geçmiş taklitler yapıyor; politikacılar, şarkıcılar, artistler... Babam şunu da yap ulan, dedikçe, yeni bir kişiliğe bürünüyor. Gülüşüyor annemle babam. Benim elimde Pakize bebeğim var; anneannem artık yünlerden yapmış; gözleri, burnu düğmeden. Babamın mangalı yellemesi bitince, elindeki gazete kâğıdından kendine kayık biçiminde bir şapka katlıyor, bana da şeytan uçurtması yapıyor. Etrafı kızaran köftelerin, tavuk kanatlarının kokusu sararken neşeyle koşturup duruyorum. Sonra birden... sonra birden uçurtmam ağacın dalına takılıyor, çekip kurtarayım derken yırtılıyor. Ağlamaya başlıyorum, uçurtmamı yırtan ağacın dallarına bakarak. Annem sinirleniyor, ayıptır öyle uluorta ağlamak diye. Babam yanına çağırıyor beni. “Ağladığın şeye bak misket gözlüm,” diyor, “yenisini yaparız, ama koşarken dikkat etmezsen bu ağaç yine ham yapar senin uçurtmanı, hem de her zaman, çünkü sen büyüdükçe o da büyüyecek, kocaman olduğunda bile boyun ona yetişemeyecek. Sen şimdi ağlamayı bırak da uslu uslu yemeğini ye, bu köfteleri bir güzel ham yaparsan belki ondan bile büyük olursun...”

Pencerenin kenarına koyduğum kül tablası izmaritle dolmuş; kapının kolundaki poşete döküyorum. “Helva hazır, demini alsın,” diyor yengem elindeki kevgiri tencerenin kenarına tıklatırken. Çaylar içildi, kolonya döküldü, helva hazırlandı, az sonra da hoca gelip duasını edecek; evimizdeki son günüm. Misafirler gittikten sonra Süleyman Abi beni kenara çekip evin satışıyla ilgili bir şeyler söyleyecek. Noter, diyecek, avukat, diyecek, evrak, diyecek... Belki de satmayacak evi, kiraya verecek; aybaşlarında banka hesabına yatırırım paranı, diyecek. Kararlarını onayladığımın bir göstergesi olsun diye elini uzatacak, öpüp başıma

koymamı bekleyecek, ben tokalaşacağım... ve gideceğim... Ankara'yı bir kez daha... Ankara'yı son kez arkamda bırakacağım.

Zil çalıyor. Hırkasının eteklerini çekiştiriyor yengem, “Hoca gelmiştir,” diyor, “sen de başını örtüp içeri gel.” Tam kapıdan çıkacakken elim koluna uzanıyor, bu yaptığıma ben de şaşıyorum. Dirseğini kavrayan zayıf elime, benlerle dolmuş boynumun üstünde zorlukla dik duran başıma bakıyor. Bir an bocalıyorum... elim gevşiyor... “Yenge,” diyorum, “şu pencereden görünen ağacın ne ağacı olduğunu biliyor musun?”

3

Sokak lambalarının sarısını yalayan damlaların, yerçekimine karşı koyamayan yolculuğu devam ediyor dışarıda. Ekrandan yayılan gel-gitli ışığın, bardaktaki kırmızı sıvıda nasıl kırıldığını izliyor yağmur. Bu görüntüyü adlandırmak istiyor; tanıdık kelimeler uçuşmaya başlıyor damlaların arasında: romantik... ironik... trajik... komik... dramatik... Haddi olmayan bir işe soyunduğu için utanıyor; bu evin pencere doğramalarını ıslatmayı hak etmiyorum, diye düşünüyor. Tam uzaklaşacakken, sokağın köşesindeki köpekler huzursuzlanmaya başlıyor. Hırlamalar, havlamalar, hatta neredeyse ulumalar, balkon demirlerine tırmanıyor, yükseliyor. Şehrin sesleri kendisine getiriyor yağmuru. Bir anlık şaşkınlığını üstünden atıyor, hesaplaşmasını erteliyor. Tekrar içeri baktığında görüyor ki, bardak çoktan boşalmış. İyice yanaşıyor pencereye, şiddetini artırıyor...

Metin Konur, bu gece evine ulaşana kadar, planlar yapıp durdu. Elektrik-su faturaları, apartman aidatı makbuzları, kira dekontları uzun süredir düzenlenmemiş halde, sıralanmayı, dosyalanmayı bekliyordu. Öğrencileri için trigonometri soruları hazırlamalı, önümüzdeki hafta üniversiteye hazırlık için yapacağı özel deneme sınavının sorularını düzenlemeliydi. Uzun süredir bitiremediği iki kitap vardı; bir roman ve bir anı. Televizyondaki yarışma programı ilgisini çekiyordu; daha doğrusu sorulan soruları yarışmacılardan önce cevaplamaktan zevk alıyordu. Ne kadar düzenli, ne kadar çalışkan, ne kadar kültürlü, ne kadar bilgili olduğunu kanıtlayabilirdi bu gece; herkesin istediği de kendini önce kendine kanıtlamak değil miydi zaten?..

Ama yapmadı, hiçbirini yapmadı. *Yurttaş Kane*'in beklenmedik çağrısına... beklenmedik?.. bu gece, Metin Konur, kimbilir kaçıncı kez, *Yurttaş Kane*'in... karşı konulamaz... çağrısına kulak verdi.

Aynı çağrı bazen, özellikle hafta sonları evde olduğunda, eski, siyah-beyaz Türk filmlerinden de geliyor. Ses kayıtları bozulmuş, görüntüleri çizik içinde kalmış, karelerin atladığı bu filmler, heyecanlandırıyor onu. Ayhan Işık'ın bir soygunun ortasında kaldığı 'Kanlı Para', Neriman Köksal'ın vamp bir kadın olarak arzuları uyandırdığı 'Katil', kör genç kız Muhterem Nur'un izleyenleri gözyaşına boğduğu 'Üç Arkadaş', Kerime Nadir romantizminin her karesinde hissedildiği 'Hıçkırık', Sadri Alışık'ın alkolle boğuştuğu 'Üvey Baba', tüyler ürperten Metin Erksan polisiyesi 'Suçlular Aramızda', Zeki Müren'li 'Beklenen Şarkı', Türkân Şoray'ın geneleve düştüğü 'Vesikalı Yârim' ve daha niceleri, kimi zaman gazeteden

yayın saatini öğrenip hazırlandığında, kimi zaman da davet beklemeden konuk oluyorlar evine. Bir süre ekrandaki görüntülerin uzağında durmaya çalışıyor... sonra... sonra kapılıp gidiyor. Sonuna kadar. Erkek oyuncuların güçlerinden, kadın oyuncuların güzelliklerinden etkileniyor. Ama en çok ‘diğerleri’nde oluyor gözü. Diğerleri... küçük rollerin büyük oyuncuları... Özellikle evin uşağı-aşçısı-şoförü, polis müdürünün yardımcısı-emir eri, meyhanenin garsonu-komisi, mahallenin bakkalı-kasabı-kahvecisi, saz heyetinin kanunisi-tamburisi-udisi... merkezinde başrollerin olduğu hikâyenin çevresinde dönen erkeklere dikkat ediyor: Cevat Kurtuluş, Sami Hazinses, Ahmet Tarık Tekçe, Nubar Terziyan, Senih Orkan, Danyal Topatan, Ahmet Kostarika, Hüseyin Baradan, Aziz Basmacı, Necdet Tosun, Hayri Caner, Kenan Pars, Baki Tamer ve diğerleri... Diğerleri... Hepsinin adını ezbere biliyor, hangi kılığa girerlerse girsinler tanıyor. Onları izlerken, başrolün çevresinde dönüp-durmalarına, düşüp-kalkmalarına, ağlayıp-gülmelerine bakarken, bir dedektif gibi hissediyor kendini... Kane’in gizemli hayatında sürek avına çıkan Gazeteci Thompson gibi, o da eski Türk filmlerinde bilinmeyen bir hayatın izini sürüyor.

Thompson, ölgün ışıkla aydınlatılmış bir çalışma masasında bankerin anılarını okuyor. Şimdi Kane’in ailesinden ayrıldığı sahneye geçilecek. Küçük Charles kardan adamının yanında kızağıyla duruyor. Biraz sonra vasisiyle birlikte gideceğinden, ailesinden ayrılacağından habersiz, neşe içinde kartopları fırlatıyor sağa sola. Bankerin göz aklarını iyice belirginleştiren bakışları, annenin ayrılışı çabucak halletme çabaları, babanın sorgulamaları ve ufaklığın karşı koyuşu.

“Özür dilerim Bay Thatcher,” diyor baba, “bu yaramaz esaslı bir dayak istiyor.”

Anne, sarıldığı Charles’ı bırakmadan, “Öyle mi sanıyorsun?” diye soruyor babaya.

“Evet,” cevabını alınca da, oğlunu sıkıca bağrına basarak, “İşte bu yüzden bu çocuğun senin dokunamayacağın bir yerde yetiştirilmesi gerekiyor,” diyor.

Kane, ailesinden ayrılıyor. Yoğun kar yağışı, yapayalnız kalan kızağın üstünü kısa sürede örtüyor...

Aradan yıllar geçtiğinde, Kane yirmibeş yaşına geldiğinde... birden duraksıyor... daha önce hiç dikkat etmediği bir ayrıntı: Kane’in yükselmeye başladığı bu yaş, Orson Welles’in filmi çektiği yaş: yirmibeş. Peki ben ne yapıyordum yirmibeş yaşındayken, diye düşünüyor Metin Konur:

Askerdeydim. Aydın diye bir çocuk vardı yan ranzada yatan; işin komiği Aydınlıydı ve... adı gibi... aydın bir gençti. Her akşam yatma vakti geldiğinde, önce sol botunu çıkarır, “Sol tarafımı özgür bırakmadan kafam rahat etmiyor,” derdi. Yorgunluktan sızana kadar dertleşirlerdi; konu hep aynıydı: dışarıda ne yapıyorduk, ne yapacağız? Sivil hayat onlar için dışarısıydı; askerdeyken içerdeydiler. Bir sürü ortak proje ürettiler, geleceğe dair ortak planlar yaptılar, dışarıdan gelen haberlere üzülüp içerinin fısıltı gazetesine kulak kabarttılar. Adresler alındı, telefonlar verildi, en gizli sırlar paylaşıldı. Terhis oldukları sabah, bir ay sonrasında birbirlerini arayacaklarına, buluşacaklarına ve sıkıntılı günlerde filizlenen dostluklarını ömür boyu sulayacaklarına dair sözler verdiler... O sabahtan sonra birbirlerini ne aradılar ne de gördüler...

Aydınlı Aydın için de, kendisi için de gerçek buydu demek ki: hayat; bir yere kadar...

Kane yirmibeş yaşına vardığında, servetini kullanma konusunda tam bağımsız duruma geliyor: dünyanın altıncı büyük serveti. Bütün bu serveti sağlayan değerlerden biriyle ilgilendiğini ve onun başına geçmek istediğini söylüyor. Bir gazete: *New York Inquirer*. Sıfırdan zirveye çıkardığı, uçurumdan aşağı düşmesine de engel olamadığı en büyük düşü. İşçilerin para-delisi korsanlarca soyulmasına engel olmak için, Thatcher’ın başında olduğu tröstlerle savaşmak için, savaş çıkartmak için, Roosevelt’i başkan seçtirmek için, vali seçilebilmek için, halkı Susan Alexander’ın büyük bir opera sanatçısı olduğuna inandırmak için kullandığı silah.

Her silah gibi, bir gün sahibine yönelecek silah.

Metin Konur, çocukluktan delikanlılığa adım attığında, annesinin, gözyaşlarını bir silah olarak kullandığını fark etmişti. En basit sıkıntıda bile gözleri yaşarır, kaderine isyan eder, göğüs kafesini ovuşturmaya başlardı. Çocukken kendisini kahreden bu görüntüyü, büyüdükçe bir karikatür gibi görmeye başlaması, önceleri canını sıkmıştı Metin’in. Annesine, annesinin sıkıntılarla dolu hayatına ihanet ettiği hissine kapılmıştı. Çocukluğunun karanlık anılarında uçuşan sözler aklına geldikçe suçluluk duygusu artıyordu: Annesinin abisi ölmüştü, kocasının ölümüyle dul kalmıştı, çocuğunu tek başına büyütmesi gerekiyordu, bütün bunlar yetmezmiş gibi hayattaki en büyük desteği olan babasını da kaybetmişti. Ayrıca anneannesinin asık suratlı baskısı sadece küçük Metin’in değil, annesinin de elini kolunu bağlıyordu. Anneannesinin ölümünden sonra bu suçluluk duygusu yerini acımaya... hatta... hatta yok saymaya bıraktı. Artık annesinin

yerli-yersiz salıverdiği gözyaşlarını görmezden geliyordu. Evin dışında daha çok zaman geçirmeye başlamıştı. Varoluşunun tek tanığı olan insanın silahıyla vurulmak istemiyordu.

Yağmurlu bir havada, Kane'in kocaman bir tablosunun altında Gazeteci Thompson'la konuşan Bernstein'ın yorgun ama huzurlu sesiyle sıyrılıyor düşüncelerinden... hafızanın oyunları... filmi her izleyişinde dinlemekten keyif aldığı bir anı:

"1896'da bir gün feribotla Jersey'e gidecektim. Tam bizim feribot kalkarken, başka bir feribot yanaştı. O feribotta kıyıya çıkmak üzere bekleyen, beyaz giysili, beyaz şemsiyeli bir kız vardı... Onu ancak bir saniye kadar görebildim, o ise beni bu kadar bile görmedi... Ama en azından ayda bir kere, hâlâ düşünürüm o kızı..."

Hafızasının, neleri depoladığını bilmiyor Metin Konur. Önemli olan, anılarla dolu hafıza deposunun anahtarını nereye koyduğunu hatırlayabilmek.

Dolu kül tablasını döküp temizlemek ve şarabını tazelemek için mutfağa gidiyor. Giderken filmi durdurmuyor, Kane'in *New York Inquirer* gazetesinin yayın politikasını değiştirmeye başladığı bölümü nedense pek sevmiyor zaten. Şarabını tazelemeden önce bardağı çalkalayıp çalkalamamakta kararsız kalıyor... bir matematikçiye yakışmayacak kadar kararsız. Çalkalamıyor. Şişeyi bardağın ağzından çekerken birkaç damla dökülüyor tezgâha. Fayanstaki kırığa doğru akıyor kırmızı sıvı. Kötülük kanı kendine çekiyor.

Televizyonun sesi mutfağa kadar geliyor. Kızlar korosu hızlı bir yükseliş içindeki Kane için kutlama şarkısı söylüyorlar: *"Kızlar öpülmek için / Diyen kimdir, diyen kimdir..."* Bardaktaki şarabı izleyerek şarkıyı dinliyor; öptüğü kızlar geliyor aklına... *"Ne zaman bir kız görse / Hemen çalar bir buse..."* Anneannesi öldükten bir hafta sonra ilk kez mastürbasyon yaptı. Sosyal Bilgiler öğretmeninin sivri çenesi aklına gelince eli orasına gitmişti. Sadece bu muydu onu tahrik eden; bilemiyor. Annesi düğme almaya okul yolundaki tuhafiyeciye gitmişti ve o, anneannesinin yaşarken Kuran okuduğu odada pantolonu dizlerine inmiş, yanakları al al olmuş, eline bulaşan ılık, saydam sıvıya bakıyordu. Korkmuştu. Hastalandığını sanmıştı. Kırkı çıkmamış ölünün odasında günah işlemişti ve Allah baba onu cezalandırıyordu. Ölümcül bir hastalık. Kırmızı kanı ve sarı sidiği dışında bir sıvıyla kaplanmıştı bedeni. Damarlarında bu yapışkan günah akıyordu artık... *"Kim der, haydan gelen huya gider / Kim, kibarca hareket*

eder...” Çok sonraları bir gece barda tanıştığı kızla sevişirken aklına gelmişti o suçlu görüntüsü. Kız “Göğüslerime boşal, nasıl geldiğini görmek istiyorum,” demişti. “Saatlerce boşalabilirim ben, çünkü damarlarımda kan değil döl akıyor,” demek istemişti kıza; böyle bir saçmalığa inandığından ya da geçmişiyle hesaplaşmaya girişerek rahatlayacağından değil, öylesine aklına gelmişti bu sözler... ya da öyle sanıyordu... damarlarımda döl akıyor... damarlarımda ölüm akıyor... damarlarımda nefret akıyor... damarlarımda... Böyle bir şeyler demek istedi ama yapmadı: kızın içinden çıktı, yavaşça göğüslerine yanaştı ve... *“Bilen bilir, bilmeyen adam değildir / Mister Kane, Mister Kane!..”*

Akşam eve gelmeden Beyoğlu’na çıktı. Tünel’e kadar yürüdü. Sevgilisine sarılmış gençlere, alışverişten dönen kadınlara, havanın soğuğuna aldırmadan sadece ceketle dolaşan adamlara, kafelerden güler yüzle çıkanlara, vitrinlere, film afişlerine baktı. Ev yemekleri yapan bir restoranın bol yemekli camekânında daha önce hiç görmediği etli-mantarlı bir yemek gördü; bildik bir lezzetin farklı görünümüdür, diye düşündü; bilmek yetmiyordu, yenilemek-yenilenmek gerekliydi. Bir-iki kitapçıya girdi. Yeni çıkanları yaydıkları masanın çevresinde döndü; tavaf etti. Kitaplar aldı; parayı öderken eldivenlerini koltuk altına sıkıştırdı. Önüne gelene bağırarak korkutmaya çalışan bir deli geçti yanından; az daha dönüp ona *‘böh’* diyecekti. Ağa Camii’nin minaresinde, Sen Antuan’ın çan kulesinde gecenin şehre inişini izledi. Tepebaşı’nda bir sergi gezdi, siyah-beyaz fotoğraflara baktı uzun uzun; kimine yaklaşarak kiminden uzaklaşıp gözünü kısarak. Tünel’de bir kafeye girdi kahve içmek için. Hemen yanındaki masada kavga eden bir çift vardı. Kız ikide birde çantasından kâğıt mendil paketini çıkarıyor, bir mendil alıp burnunu siliyordu; her an ağlayabilirim demek istercesine. Oğlan sigara üstüne sigara içti; kendimi zehirleyerek öldürmek istiyorum, dercesine. İkisine de sarılmak istedi. Önce sarılmak, sonra tokatlamak. Kahvenin ilk yudumu dilini yaktı –hâlâ pütür pütür dilinin üstü–, aldırmadan devam etti. Canı piramit pasta yemek istedi; sordu, yokmuş...

Salona döndüğünde, bir an sağdaki koltuğa oturmak geçiyor içinden... karar veremiyor... Gittikçe ağırlaşmaya başladığını düşündüğü bedeninin, soldaki koltukta bıraktığı ize bakıyor. Öyle derin bir iz değil bu... sadece... buruşukluk... Yine de hoşuna gidiyor koltuktaki şekil... gülümsüyor... Thompson’ın, attığı her adımda boşa kürek çektiğini anladığı halde, *Rosebud*’ın gizemini çözmek için koşturması da komik geliyor... ona da

gülüyor... Neden sürüyor bir kelimenin izini? Kane'e hayran olduğu için mi? Hayır. Yükseliş ve düşüş hikâyelerinden etkilendiği için mi? Hayır. Sıradan bir gazeteci o. Sadece patronu emrettiği için avcı olan biri. Yanından geçip giden hayatların ışığını görmeden, emirlerle yönlendirildiği ışığa uçan bir pervane. Şimdi de *Rosebud*'ın anlamını, Bernstein'a soruyor. “Kane bütün zamanını elindekileri kaybetmekle geçirdi, bu da kaybettiği sayısız şeyden biridir,” cevabını alıyor. Nasıl bir cevap istediğini kendisi de bilmiyor. *Rosebud*: eski bir sevgilinin takma adı, kazık atılmış iş ortaklarından birinin soyadı, başarısız bir ortaklık girişimine kurban gitmiş küçük bir şirket, ünlü bir ressamın bilinmeyen tablosu ya da... ya da... *Rosebud*: sadece bir kelime. İstediği sonuca ulaşsa, hayatında ne değişecek; başarısından dolayı sırtı sıvazlanacak, maaşına zam yapılacak, bir süre dilden dile adı dolaşacak... o kadar... Küfenin üstündeki birkaç parlak elmayı yiyecek ama küfenin sahibi hep başkaları olacak. Sonra yaşlanacak Thompson... yaşlanacak ve belki bir gün sallanan sandalyesinde otururken, Bernstein'ın sözünü tekrarlayacak:

“Yaşlılık, iyileştirilmesi istenmeyecek tek hastalıktır.”

Anneannesinin nasıl yaşlandığını hatırlamıyor Metin Konur; kendisini bildi bileli yaşlı bir kadındı o. Ama annesi... Annesi gözünün önünde yaşlandı. Günün her an'ında hırka giymeye başladı, çorapları kalınlaştı, saçlarını boyamayı bıraktı, ellerine krem sürmez oldu, sokağa çıkarken sarkan gerdanını eşarpla örtmekten vazgeçti, topuksuz-süssüz ayakkabılar satın aldı. Sonra bir gün fark etti ki, lavanta kokmuyor artık annesi, yaşlı kokuyor.

Elindeki bir-iki fotoğrafa bakıyor zaman zaman, annesinin gençken nasıl bir kadın olduğunu düşünüyor. Tek boyutlu görüntüler, bir insanı oluşturmaya yetmiyor; davranışlarını bilmek istiyor, elini-kolunu nasıl kullandığını, gülerken eliyle ağzını kapatıp kapatmadığını, ömrünce bir kez olsun koşup koşmadığını... gençlik denilen porselen biblo kırılana kadar, annesinin hayat rafında nasıl durduğunu bilmek istiyor.

Charles Foster Kane'in en yakın arkadaşı Jedediah Leland, “İnsanoğlunun en büyük belası, hafızasıdır,” diyor. Hafızanın koridorlarını temizlemek mümkün olsa bile, çöplerin nereye atılacağına kim karar veriyor?

Hafıza duvarının sıvaları döküldükçe, binanın kuşku tuğlalarıyla inşa edildiği ortaya çıkıyor.

Kimi zaman –özellikle doğum günlerinde– bir hesaplama yapmaktan hoşlanıyor. Doğduğu günden geriye dokuz ay on gün sayıyor –dünyaya erken merhaba demiş olabileceğinden, bazen sekiz gün ya da beş gün– ve anne rahmine düştüğü gecenin nasıl bir gece olduğunu düşünüyor. Ocak ayının ilk günleri olsa gerek; yılbaşından hemen sonra. Kış. İstanbul'un nemli soğuğu. Annesi ve babası sevgiyle yaklaşıyorlar birbirlerine. Öpüşüyorlar (hangi çocuk annesiyle babasının öpüştüğünü düşünür ki), soyunuyorlar (hangi çocuk annesiyle babasını çırılçıplak düşünür ki), sevişiyorlar (hangi çocuk annesiyle babasının seviştiğini düşünür ki); hepsi bu. Belki de sadece soğuktan kaçmak için birbirine yaklaşan bedenlerin, bir anda arzuya yenik düşmesi sayesinde geldi dünyaya; hepsi bu. Ne zaman bu hesaplamayı yapsa adlandıramadığı bir yenilgi ve utançla sıyrılıyor düşüncelerinden.

Öğrencileri derslerden bunalınca çeşitli oyunlar oynatıyor sınıfta. Büyük matematikçilerin adlarını takıyor onlara örneğin; sınıf bir anda Pisagor'un, Descartes'ın, Gauss'un, Fermat'ın, Gödel'in yaşadığı bir sınıf haline geliyor. Kendisine takılan adın peşine düşüyor kimi öğrenci, kimininse bu oyun umurunda olmuyor. Kızlar gönül koyuyorlar ona; hep erkek adları bunlar, hiç mi kadın yok koskoca matematik tarihinde, diyorlar. Cinsiyetçi bir yanıt olduğunu anlamamaları umuduyla, bütün bu erkeklerin bir anneleri olduğunu unutmayın, diyor. Kızlardan biri bir gün karşısına dikilip öncelikli görevimiz çocuk doğurmak mı yani, dese, ne diyeceğini bilmiyor. Kem-küm edip bilim tarihinden birkaç ad sayarak geçiştirir herhalde. Kadınların öncelikli görevinin bu olmadığını biliyor... eğer anne olmaya karar verdilerse öncelikli görevlerinin çocuklarına yalan söylememek olduğunu bildiği gibi.

Thompson, Leland'a *Rosebud*'ın anlamını soruyor. "Bilmiyorum... Ömründe hiçbir şeye inanmadı, Charlie Kane hariç. Hayattaki tek inancı... Charlie Kane'di..." cevabını alıyor... konuşuyorlar:

"Peki karısına hiç âşık olmadı mı?"

"Charlie Kane, derin bir aşkla Charlie Kane'i seviyordu."

Peki, ya babası... babası annesine âşık olmuş muydu?

Behice

Hangi kapıyı çalsam karşımda buruk acı

Canım oğlum;

Son mektubun elime ancak birkaç gün önce geçti. Apartmanın girişini boyuyorlar, o yüzden de posta kutularını söktüler. Postacı sağa sola bırakırsam kaybolur, diye düşünmüş, geç getirmeyi tercih etmiş. İşgüzarlık mı desem iyi niyet mi, bilemedim. Ama bir karşılaştığımızda çatacağım; iki kat çıkıp kapıya bırakmak zor mu geldi, diyeceğim.

Neyse, bunlarla seni yormayayım, zaten mektubuna cevap yazmakta geciktiğim için meraklanmışsındır. Bütün o koşturmanın, hayat gailesinin arasında bir de bana mektup yazmaya zaman ayırmanın senin için ne kadar zor olduğunu biliyorum. Telefonlaşmak da pek güzel, sesini duymak bütün günümün, hatta bütün haftamın iyi geçmesini sağlıyor. Ama mektubun yeri başka işte; babamdan kalma bir alışkanlık. Mektupların günler boyunca benimle dolaşıyor; bir elimde okuma gözlüğüm, bir elimde mektubun, oda oda geziniyorum evin içinde. Sanki farklı yerlerde okuyunca, yazdıkların da değişecekmiş gibi. Sen artık buna çocukluk mu dersin, yaşlılık mı dersin, ne dersen de, insan kendini alamıyor çıkarıp çıkarıp okumaktan. Her mektup gelişinde önce zarfı elimle tartıyorum, kalın mı ince mi diye, kaç sayfa olduğunu, açmadan anlamaya çalışıyorum. Kalınca bir zarfsa değme keyfime; inceyse de sıkmıyorum canımı, belki diyorum, küçük harflerle yazmıştır, yine de dolu doludur mektubum. Sen şimdi kısa mektupları sevmediğimi düşünür, uzun yazmak için kendini yorarsın. Aman çocuğum, sakın öyle zahmetlere girme. Senden bir satırcık bile gelse yüreğim ferahlıyor. Elâlemin çocukları doğru dürüst telefon bile etmezken, mektup yazman yeter de artar zaten.

Doktor korkulacak bir şey yok, dedi, kemik erimesi neden oluyormuş bu ağrılara. Yaşıma göre durumumu iyi buldu ama her sabah bir bardak süt içmemi istedi. Çocukken sana süt içirmek için nasıl da peşinden koşardık anneannenle. Tadını hiç sevmezdin; bir gün şımartarak, bir gün azarlayarak içirirdik. Ne derler, etme bulma dünyası, süt denen mereti ben de sevmiyorum ama işin içinde sağlık olunca çaresiz kalıyor insan. İlaç da verdi doktor. Aman doktor, dedim, zaten günde şu kadar ilaç alıyorum, yakında midemde ilaç ağacı çıkacak. Bir şey olmaz teyze, bunu da içmen lazım, dedi. Sana ortaokulda spora giderken kullanman için bir sırt çantası almıştım hatırlıyor musun, hani iki kere kullanıp sapını koparmış, üstüne üstlük bu küçücük bir şey, ayakkabılarım bile sığmıyor içine, diye bir köşeye atmıştın, işte o çantaya sap yaptım, ilaç çantası olarak kullanmaya başladım. Hastaneye her gidişimde kaç kutu ilaç aldığımı hesapla artık. Bil

bakalım çantanın sapını neden yaptım? Yine mi çerle çöple uğraşıyorsun, diye söylendiğini görür gibiyim. Market poşetlerini, naylon torbaları atmıyorum; şerit şerit kesip paspas, yolluk falan örüyorum. Sen beğenmezsin ama çantanın sapını da naylondan yaptım, hem güzel oldu, hem de sağlam. Bak şimdiden söyleyeyim, bacanın deliğine de örtü yapacağım naylondan, geldiğinde kaldırtmak yok, külahları değişiriz. Şaka yapıyorum canım oğlum, sen gel hele, beğenmezsen kaldırırız.

Göğsümdeki ağrıyı da söyledim doktora. Şöyle bir dinledi; kendini fazla yorma, sıkma, yağlı yeme, havanın kirli olduğu günler dışarı çıkma, dedi. Üç ay sonrasına da kontrol için gün aldım. Eskiden çok zordu gün almak, son zamanlarda biraz rahatladı hastaneler. Hem artık gide gele tanıdılar beni, daha anlayışlı davranıyorlar. Hastaneye her gidişimde dedene hayır duaları ediyorum, şu sigorta işi olmasa ne yapardım bilemiyorum. Mektep durağında oturan Hatice Hanım'ı hatırlıyor musun, kadının ne sigortası var ne parası, hastalandığında kocakarı ilaçlarıyla bir şeyler yapmaya çalışıyor, içim paralanıyor vallahi.

Doktorun söylediklerini harfiyen uygulamaya çalışıyorum. Gerçi ev işleri konusunda geri adım atmaya niyetim yok. Ayda bir temizliğe kadın geliyor, çok namuslu, temiz bir kadın, kocası taksiciymiş, kaza geçirmiş, iş göremez hale gelmiş, paraya ihtiyaçları varmış. Sakın temizlik parasını düşünmeye kalkma, Allah'a bin şükür ben halledebiliyorum. Ama inan kadın geldiği günler daha çok yoruluyorum. O temizliyor, ben üstünden bir daha gidiyorum. Eli hızlı, temiz kadın ama nereden bilecek benim huyumu suyumu; dolaplarım, biblolarım, banyom, mutfağım kendime göre... Kırklamazsam tuvalete giremem. Anlayacağın, huylu huyundan vazgeçmiyor, temizlik deyince yine kendimi helak ediyorum. Onun dışında doktor ne diyorsa yapıyorum: Canımı sıkmamaya çalışıyorum; bir de hasretin olmasa... Kirli havalarda hiç dışarı çıkmıyorum, yağlı yemiyorum. Kırmızı eti iyiden iyiye kestim; tavuk hem daha ucuz hem daha sağlıklı. Artık her şeyi var tavuğun, kıymasını bile yapmışlar. Geçenlerde tavuk kıymasıyla karnıyarık yaptım, biraz top top oluyor ama lezzeti yerinde. Geldiğinde sana da yaparım.

Şimdi yazdıklarımı okuyunca yine vesvese yaptığımı düşüneceksin. Ama günlerdir bu konuyla yatıp bu konuyla kalkıyorum, seninle paylaşmazsam inan uykularım düzene girmez. Okul yolundaki manifaturacıyı biliyorsun, Kâmuran Bey'in manifaturacısı... Geçen hafta Kâmuran Beylerin başına olmayacak iş geldi, hani görünmez kaza derler

ya, böylesini ne görmüşsündür ne duymuşsundur... Kâmuran Bey'in benzetmek gibi olmasın sen yaşlarda bir kızı var. Adı Alev, pırlanta gibi kız, anaokulunda hocalık yapıyor, iki-üç sene önce de çok beyefendi bir oğlanla evlendi. Çocuk yapmadılar, galiba adam tedavi görüyormuş; neyse, o ayrı konu. Geçen hafta kızcağız işinden çıkıyor, otobüse doğru yürüyor. O sırada yoldan hızla bir kamyonet geçiyor. Hani arabaların yanlarında aynalar olur ya, bu kamyonetlerin aynaları biraz dışarıda oluyormuş, nasıl olduğunu sen daha iyi anlarsın. Alev kaldırımda sakin sakin yürürken, kamyonet yanından Azrail gibi geçiyor ve aynası yavrucağın kafasına çarpıyor. Hemen hastaneye kaldırıp ameliyata almışlar. Kafatası mı çatlamış, beyin kanaması mı geçirmiş, tam bilemeyeceğim ama kız bir haftadır hastanede ölüm kalım savaşı veriyor. Makineye bağlamışlar, ailenin iki gözü iki çeşme... Komşularla toplandık, hastaneye ziyarete gittik. Kâmuran Bey'i görmeliydin oğlum; bir insan üç-beş günde bu kadar mı yaşlanır? Bitmiş adamcağız, baba yüreği işte... Böyle babalar da var...

Bak oğlum, kazanın nereden geleceği hiç belli olmuyor. Aman diyeyim, kaldırımda yürürken bile dikkatli ol, bu minibüsler, kamyonetler falan... Maazallah, kaç gecedir aklıma düştükçe yüreğim ağzıma geliyor. Şimdi sen yola yakın yürüsem araba çarpar, binalara yakın yürüsem tabela, saksı düşer, iyisi mi evden çıkmayayım, dersin. Ama işte ana yüreği öyle geçiştiremiyor, evladının ipini sağlam kazığa bağlamasını istiyor.

Arada elim erdikçe komşuların kızlarına falan bir şeyler dikmeye çalışıyorum. Geçenlerde Naime Teyze'nin kızı Sinem nişanlandı. Ördekbaşı yeşilden, tafta bir kumaş getirdiler, güzel bir elbise dikiverdim. Kız biraz kilolu, o yüzden belde fiyonk iyi durmaz, dedim ama ısrar ettiler, arzu ettikleri gibi yaptım. Para-pul istemem, Sinem benim de kızım sayılır, diye çok söylendim ama dinlemediler. Elbiseyi teslim alacakları gün bir paket verdiler, güzel bir başörtü almışlar, paketin içinden para da çıktı. Hal öyle olunca da alın paranızı demek yakışık almayacaktı. O gece oturdum, şu dikiş makinesini bana alan dedenin ruhuna bir Yâsin okudum.

Mektubu yazmaya başladığımda neler diyeceğimi uzun uzadıya düşünmüştüm. Ama bu ilaçlar insanın uykusunu mu getiriyor, aklını mı alıyor, çoğunu unuttum gitti. Bundan sonra mektubu yazmaya oturmadan bir müsvedde kâğıdına, yazacaklarımı tek tek not edeceğim. Neyse, sonradan aklıma gelirse yazarım artık. Ama sakın sen her mektuba cevap vereceğim diye sıkma kendini. Ayda bir yazsan yeter. Kart bile atsan olur, daha önce yolladığın kartların hepsini buzdolabının üstüne mıknatısla

tutturdum. Benim nasıl olsa seni düşünmekten başka işim yok. Böyle şeyler dememe kızarsın bilirim, yine de söylemeden edemeyeceğim; sabah kalkıp fotoğrafına günaydın, diyorum, akşam yatmadan öpüyorum. Ne zaman canım sıkılsa, geçiyorum karşısına dertleşiyorum. Aklıma gelmişken, yenilerde fotoğraf çektirdiysen bir zahmet yollayıver.

Mektubunda işinden gücünden bahsetmemişsin, her şey yolunda mı? Apartmanınızın depreme dayanıklılığı kontrol edilecekti, sonuçlar ne oldu? Her akşam hava durumunda oraları da dinliyorum, soğuklar gelecekmiş, aman diyeyim giyimine kuşamına dikkat et, vitamin almayı unutma. Sana teflon tava almak için kupon biriktirmiştim, önümüzdeki ay teslim edeceklermiş, kargoyla mı yollayayım, gelince kendin mi alırsın? Yine bir sürü soru sordum değil mi? Sen bana bakma, hangilerini istiyorsan onları cevapla.

Hasretle yanaklarından öpüyorum. Hayır dualarım seninle. Allah ayağını taşa değdirmesin oğlum.

Annen

Canım oğlum;

Sana iki gün önce yazdığım mektubu bir türlü postaya veremedim. Bir haller oldu, elim ayağım kesildi, gidemedim postaneye. Eskiden ne güzel tam sokağın köşesinde posta kutusu vardı, sonra ne olduysa kaldırdılar onu. Mektup atmak için mecburen dolmuşa binip pazaryerinin oraya gidiyorum, oradan da iki sokak yürüyorum. Ama dedim ya, bir halsizlik çöktü üstüme, gidemedim. Bir de kaç gündür yağmur hiç dinmedi, öyle olunca da gözüm kesmiyor dışarılarda olmayı. Evde oturdukça kendimi dinlemeye, evhamlanmaya başladım. Sonunda, otur Behice, aklındakileri, senelerdir biriktirdiklerini bir bir yaz, belki bir daha yazacak, söyleyecek zamanın olmaz, dedim.

Sen şimdi bunları okuyunca meraklanır, hatta gelmeye kalkarsın. Sakın diyeyim, işini gücünü aksatma. Böyle sıkıntılar oluyor arada, yaşıma ver. Sana mektup yazdığım günün gecesinde bir ağrı geldi oturdu göğsüme. Akşam yemeğinde mercimek yapmıştım, ayıptır söylemesi o gaz yaptı herhalde, diye düşündüm. Biraz rezene kaynatıp içeyim, dedim ama inan mutfağa gidecek halim yoktu. Sabahı zor ettim.

Doktora gideceğimi daha önce yazmıştım. Bir güzel muayene olup ilaçlarımı da alınca bir şeyciğim kalmaz. Belki de üşütmüşümdür, ciğer ağrısı da göğse vurur. Anlayamadım gitti, dişetlerim kamaşıyor, sağ

yanağıma ve omzuma sanki birileri iğne batırıyor. Kocakarı gibi söylenmeye başladım. Ne bileyim be evladım, dedim ya, evham geldi üstüme, içim sıkılıyor. Zaten bu ikinci mektubu yazmaya da biraz o yüzden karar verdim.

Canım oğlum; aslında bu yazacaklarımı oturup yüz yüze konuşmamız, ana-oğul dertleşmemiz daha doğru olurdu, biliyorum. Ne desen haklısın; böyle olmamalıydı, senelerdir içimi kemiren kurdun başını iki satırlık bir mektupla ezmeye çalışmamalıydım. Anneannenin dediklerine kulak asmadan seni karşıma almalı, olanları anlatmalıydım. Diyeceksin ki madem anlatacakların vardı, anneannem öleli kaç sene oldu, o zaman anlatsaydın ya! Haklısın ama onu kaybettikten sonra da cesur olamadım. Hep beni engelleyen bir sebep oldu. Karşına gelince elim-ayağım sevgiden, dilim heyecandan kilitlendi. Hayatta senden başka kimsem kalmadığından, beraber geçirebildiğimiz anlarda heyecanlanmamı anlayışla karşıla. Anacığının dertlerini dökecek başka denizi olmadığını unutma yavrum.

Bu eve geldiğimizde daha yeni tay-tay durmaya başlamıştın. Salondaki orta sehpanın köşesine tutunur, ayağa kalkmaya çalışırdın. Biraz doğruluverince de sehpanın üstünde ne var ne yok yere atardın. Deden de, anneannen de bütün o azgınlıklarına bir kere bile laf etmediler, sen ailenin altıntopuydun. O günler benim bütün üzüntülerime, gözyaşlarıma rağmen bu evin en mutlu günleriydi. Dedeni kaybettikten sonra o günlerimizi kırmızı dipli mumla arar olduk. Çok başka adamdı rahmetli. Babanla yaşadıklarımızı duyunca, tek bir eşya bile almadan eve geleceksin kızım, demişti. Değil eşya, çöpüm bile olmadığını biliyordu. Bir dikiş makinem, bir de sen... Başka bir baba olsaydı, yerin kocanın yanıdır, sorunlarınız zamanla çözülür, aileni dağıtma, derdi. Ya da sorunları erkek erkeğe, kavga dövüş halletmeye çalışırdı. Oysa deden bizi o karabasandan kurtarmakla kalmadı, o şehirden de kaçırdı. Ömrünü verdiği İstanbul’dan tayinini isteyip Ankara’ya gelme nedenini hep başka sıkıntılara, özellikle de Bahri Dayı’nın anısına bağlardı ama hepimiz bal gibi biliyorduk ki asıl amacı ikimizi babandan uzaklaştırmaktı.

Deden, Bahri Abimin de benim de okumamız için çok çaba harcadı. Ama ben, abim gibi başarılı bir öğrenci olamadım. Baktı ki okuyamayacağım, bu sefer elimin bir iş tutması için çabaladı rahmetli. Emektar dikiş makinesini alıp önüme koydu. Patron çıkarmayı, biçkiyi, teyellemeyi, sürfile makası kullanmayı, mekik sarmayı hep o öğretti. Bütün bunları dedem nereden biliyordu, diyeceksin. Sırf bana öğretebilmek için

terzilik yapan arkadaşlarına gidiyor, hani nasıl derler, önce kurs görüp sonra ders veriyordu. Kafasına koyduğunu yapana kadar vazgeçmeyen, çalışkan, inatçı bir adamdı. Allah'ıma binlerce şükür ki, bu özellikleri sende de var. Sonra baktı ki, böyle giderse işi tam öğrenemeyeceğim, aldı beni Bay Kiryake'nin Sirkeci'deki atölyesine götürdü. Hiç unutmam, yağmurlu bir gündü. Babam elimin iş tutmasını, altın bilezik sahibi olmamı istiyor ama genç kızlık işte, benim aklım başka yerde. Bir gece öncesinde annemin çalıştırıp da ne yapacaksın, kız kısmına yakışır mı elin herifleriyle diz dize olmak, otursun evde hayırlı kısmetini beklesin, dediğini de duymuşum ya, dokunsalar ağlayacak durumdayım. Babam annemi epey paylamıştı, bana akıl öğretmeye kalkma hanım, geri kafalı adam mıyım ben, demişti. Annem mırın kırın etmeye devam edince de, benim kızım Cumhuriyet kızı, çalışacak ki bu ülkeye katkısı olsun, diye gürlemişti. Sirkeci'ye giderken bir yandan ne olduğunu anlamasam da Cumhuriyet kızı olmaktan hoşlanıyorum, bir yandan da anamın sözleri kulağımda, çalıştığım için çevredekiler kötü gözle bakar diye korkuyorum; dedim ya, yağmur hızını biraz artırsa ben de başlayacağım hüngür hüngür ağlamaya. O atölyede çalışmam iyi mi oldu kötü mü, hâlâ sorarım kendime. Orada hem meslek sahibi oldum hem de babanla tanıştım. Hem senin gibi bir evladım oldu hem de ömrümün geri kalanını...

Ne yazacağımı bilemedim. Yine yanağıma iğneler saplanmaya başladı. Kalktım çay suyu koydum. Limonlu bir çay içmek iyi gelir belki. Masaya tekrar oturunca neler yazdığıma baktım da utandım. Koskoca kadın mızıldanan çocuğa dönmüşüm. İnsan yaşlandıkça çocuklaşır dedikleri bu olsa gerek. Aman evladım, sakın okuyup da dertlenme. İnsan kaç yaşında olursa olsun içini dökme ihtiyacı duyuyor. Okumak-yazmak gibisi yoktur, derdi deden, kişi ne kadar okursa dimağını o kadar doldurur, ne kadar yazarsa okudukları o kadar ebedi olur. Arada bir insanın kafasını gereksiz bilgiden, dertten, sıkıntıdan arındırması, boşaltması gerektiğini söylerdi; boşaltacaksın ki tekrar doldurmaya yer açılsın. Sen de bu yazdıklarımı içi sıkıntıyla dolmuş kafamı boşaltmak isteğime ver. Bazen geceleri salondaki kanepeye oturup kurmaya başlıyorum; şu şöyle olsaydı ne olurdu, bunu tanımasam ne değişirdi, keşke şurada şu lafı etseydim de içimde kalmasaydı falan filan... İnanmayacaksın, kimi gece kendimi gün ağarana kadar oturmuş buluyorum. Hele hele bir yaştan sonra yalnızlık çok zormuş.

Keşke deden okullarını başarıyla bitirdiğini, okumaya-yazmaya olan düşkünlüğünü, efendiliğini, çalışkanlığını görebilseydi. Koltukları

kabarırdı. Kalpten gidecek adam mıydı? Belli etmemeye çalışırdı ama Bahri Dayı'nın vefatından sonra toparlanamadı zaten. Kader, kısmet dediğimde kızarsın ama insan sormadan edemiyor; musibetler hep iyiliği mi bulur? Öylesine iyi, öylesine temiz kalpli bir adamın çektikleri Allah'tan reva mıdır? Oğlunu kaybetti, kızı mutsuz bir evlilik yaptı, doğduğu büyüdüğü yerleri terk etmek zorunda kaldı, hayatının son döneminde bağlandığı torununun ağzından dede kelimesini işitemeden de göçtü gitti.

Sen bütün bunları neden yazdığımı anlamışsındır da ben nereden başlayacağımı bilemediğimden lafı uzatıp duruyorum. Babandan bahsedeceğim oğlum. Olayların bu noktaya gelmesinde biraz da anneannenin hatası var. Hata mı demeli, yoksa suç mu? Şimdi sen kızsan da, babamın sözünü dinleyeceğim ve kafamdakileri boşaltmak için ne düşünüyorsam yazacağım. Gerçekleri yazacağım...

Bu ağrılar, sancılar, uyuşmalar, sıkıntılar aklıma binbir türlü şey getiriyor. Sağ olsun komşular alakalarını eksik etmiyorlar, dün bütün gün benden ses çıkmayınca aşağıdaki Sevgi Hanım meraklanmış. Ne olur ne olmaz diye evin yedek anahtarını da vermiştim ama kibar kadın, önce kapıyı çaldı. Meraklandırmamak için bir şeyim yok, dedim. Ama kabul etmeliyiz ki evladım, Allah geçinden versin, ölüm hepimiz için. Yaşadıklarımı sana anlatamazsam gözüm açık giderim.

Babanla kızlığımda çalıştığım konfeksiyon atölyesinde tanıştık. Atölyede toptan işlerin yanı sıra filmler için de kostüm hazırlanıyordu. Tarihi ya da özel kıyafetler gerektiren filmler olduğunda gelip Bay Kiryake ile anlaşır, toptan fiyatına dikim yaptırırlardı. Biz ünlülerden biri gelecek de tanışacağız diye beklerken, gele gele yaşlı, şişman bir adam gelirdi hep. Derken bir gün, iki kişi geldi. Biri kısa boylu, zayıf, hafiften çopur yüzlü; diğeri boylu poslu, bıyığı düzgün kesilmiş, saçları geriye taralı, hoş kokulu, şık. Çalışan bütün kızların gözü yakışıklı olanın üstünde. Kafasına yandan oturttuğu bir fötrü var, belini kemeriyle büzdürdüğü bir pardösü giyiyor, kızlar Ayhan Işık'tan bile yakışıklı ayol, diye kıkırdıyorlar arkasından. Patronla bir şeyler konuşuyorlar; kısa olanı pazarlık yapıyor, yakışıklı bakışlarıyla hepimizi tartıyor. Günlerce kim olduğunu öğrenmek için yerli yersiz yanlarından geçtim, konuşmalarına kulak kabarttım. Kısanın adının Rıza olduğunu hemen öğrendim de, öbürüne ne dediklerini anlayamıyorum. Allah seni inandırsın orlon gibilerinden bir şey söylüyorlar sanıyorum, meğer Orson derlermiş. Orson!.. Bir süre yabancı herhalde, diye düşünmüştüm. Asıl adının Cezmi olduğunu, ama yakınlarının ünlü bir

yabancı artistin adıyla çağırdığını sonradan kendisi anlatmıştı bana. Henüz yirmilerinde, gözü açılmamış bir kızım; bu adamın oturuşu, kalkışı, konuşması, gülmesi içime düşüverdi birden. Gel zaman git zaman bana kur yapmaya başladı. Bay Kiryake fark eder de babama haber uçurur, diye aklım gidiyordu ama bir yandan da sadece benim değil atölyedeki bütün kızların hayran olduğu bir adamın ilgisinden hoşlanıyordum. Bir-iki kere iş çıkışına geldi, otobüse kadar yürüdük, bir keresinde de hafta sonu buluştuk, çay bahçesine götürdü. Nasıl hoşsohbet, nasıl bilgili, nasıl eğlenceli... O konuşsun sen dinle, o gülsün sen seyret...

Tam ben bulutların üstünde uçarken ailemiz Bahri Abimin vefatıyla sarsıldı. Ah, canım abim... Öksürük-aksırık, zayıflık, halsizlik derken bir öğrendik ki zatürreeymiş, tanıdık bütün doktorlar seferber oldu ama biçarenin zayıf ciğerleri dayanamadı. Nur içinde yatsın...

Araya bu acı girince bir süre koptuk babanla, atölyeye gidemez olmuştum. Annem o günden sonra kendini iyice hacıya-hocaya, türbeye, yatıra, duaya verdi. Zaten babamla uyumsuz olduğu yanlar vardı, hayata yumuşak, olumlu yönünden bakamazdı. Oğlunu kaybetmesiyle iyiden iyiye sinirli oldu, aksileşti, terslenmelere başladı. Ailede en çabuk babam toparlandı. Daha doğrusu biz toparlandığını sandık... Aldı annemi karşısına, acın böyle dinecekse karışmam ama ben bu evde müspet olmayan işe izin vermem, dedi. Bana da işe devam etmem gerektiğini söyledi. Belki de devam etmeseydim, babanı bir daha göremeyecektim. Gerçi öyle olsaydı da senin gibi bir oğlum olmayacaktı. Çektiğim bütün sıkıntılara değecek bir evlatsın sen.

O sıkıntılı, üzüntülü günlerimde baban çok destek oldu bana. Neşesine, aklına, kibarlığına bağlandım gitti. Bir ağzımdan çıkanı bir daha unutmuyordu. Farzı misal dondurmalı kazandibi sevdiğimi mi söyledim, muhallebiciye gittiğimizde daha ben ağzımı açmadan siparişi veriyordu. Bir de oyunlar yapardı ki pek hoşuma giderdi; kazandibi yanığından olsun, hanımefendinin yanık sevdiğini ne çabuk unutuyorsun çocuğum, diye azarlardı garsonu. Hem de daha önce hiç gitmediğimiz bir muhallebicide.

İki satır yazınca yoruluyorum, ne oldu iki gündür bana anlayamadım. Yanağıma saplanan iğneler omzuma doğru inmeye başladı. Eğer yarına da böyle sıkıntılı uyanırsam mutlaka eczaneye gidip tansiyonuma baktıracağım. Bir ara sana telefon edeyim diye düşündüm, sesini duyarsam ferahlarım diye. Ama o zaman kilitlenirdi dilim, yine susar kalırdım.

Korktum oğlum, sesini duymaktan bile korktum; kafam dağılır, içimdekileri dökemem, yazdıklarımı da yırtar atarım diye korktum.

Bir gün Çamlıca tepelerine götürdü beni. Çay içtik, kır pidesi yedik, yürüdük, elimi tuttu. Sonra gözden ırak bir ağacın altına geldiğimizde... İşte bilirsin, koca adam oldun... Gözlerime bakarak ‘İçimde Kim Vardır’ şarkısını söyledi. Şimdi bile dinlediğimde, o ağacın altı, baban, gençliğim gelir aklıma. Şarkıyı söylerkenki sesi, duruşları, elini kolunu ahenkle sallayışı, gırtlak nameleri bütün yaşananlara rağmen bugün bile aklımda... Şarkıyı başından sonuna kadar okudu. Bitirince uzun süre susup bir sigara içti. Gözlerini kısıp Boğaz’ı seyretti... Sonra da evlenme teklif etti.

Gerisi nasıl oldu desen, ne diyebilirim ki? Rüyada gibiydim zaten. Dedenle tanışması, dedenin önce karşı çıkması, sonra da gönlüm olduğunu öğrenince yelkenleri suya indirivermesi, razı oluşu. Hani filmleri hızlı hızlı oynatırlar, insanlar oradan oraya koşturur ya, işte öyle koşturuyordu hayatım.

Hemen gelip babamdan isteyiverdi beni. Annesi-babası rahmetli olmuştu, yakın akrabası da yoktu İstanbul’da. Hoş, sonradan da akrabalarını ne tanıdım ne de nerede yaşadıklarını öğrendim. Yanında yaşlı, hoşsohbet, babacan bir beyle gelmişti. Ünlü bir prodüktörmüş adam, garip bir adı vardı, her seferinde unuturum. İki ay içinde evlendik. Düğünümüze kimler kimler geldi; Suzan Avcı, Muzaffer Tema, Hüseyin Zan, Hamdi Değirmencioğlu... Başkaları da var ama saysam bile sen tanımazsın, o senelerde hepsi ünlüydü, sonradan unutulup gittiler. Zamanla neler unutulmuyor ki, iki-üç insanın ünü, adı nereden hatırlanacak?

Cicim aylarımız çok kısa sürdü... Yine de yalan söylemeyeyim, o kısa süreyi dolu dolu yaşattı bana. İşlerimizden arta kalan zamanı hep birlikte geçiriyorduk. Yemeklerimizi neredeyse her gece dışarıda yedik, sazlı-sözlü eğlencelerde ilk içkimi içtim, sinemaya-tiyatroya gittik, sahilde yürüdük, adalarda gezdik... Arkadaşlarıyla tanıştırdı beni, göğsünü gere gere karım, dedi her yerde... Sana hamile kaldığımı öğrendiğinde setteki arkadaşlarına üç tepsi baklava götürdü. İçine mi doğmuştu nedir, durmadan oğlum geliyor, derdi...

Derken eve geç gelmeleri, hatta gelmemeleri, somurtmaları, suskunlukları başladı... Kimi gece sabaha karşı geliyor, onda da yanıma yatmıyordu. Hamileliğimin ilk ayında, olur da aş ererim diye eve meyveler, tatlılar, gül reçelleri, leblebi şekerleri getiren adama sanki birileri karabüyü yapmıştı. Gezmelerden, eğlencelerden geçtim, birlikte sofraya bile

oturamıyorduk. Bütün gün, bütün gece dışarıda oluyordu. İşi olmasa bile benim yanımda olmaktansa kahvede pineklemeyi tercih ediyordu. Sırf onu görebilmek için birkaç kere kadın başıma Ağa Camii'nin oradaki kahveye bile gittim. Ben uyanmadan evden çıkıyordu, arkasından koltuğun sağına soluna attığı boş şişeleri topluyordum. Çok içiyordu. Neler olduğunu sormaya çalıştığımda ya bağırıyor ya da kapıyı vurup gidiyordu. O kadar kısa sürede o mükemmel görünen adamı neyin değiştirdiğini hâlâ merak ederim. Süsüme püsüme dikkat ediyor, sırf evde olsun diye sofralar kuruyor, isterse konuşuyor, istemezse susup odaya çekiliyordum. Geçenlerde televizyonda gördüm; gazeteciler, uzmanlar, artistler oturmuş, evlilik aşkı öldürür mü konusu üstüne tartışıyorlar. İçim cız etti birden. Düşündüm de bulamadım, babanla aramızda aşk vardı da evlilik mi öldürdü, yoksa ben onun için her film çekiminde yaşadığı heyecanlardan bile farklı değil miydim? Peşimden koştuğu günlerde beni başıma düşen yapraktan koruyan adam, en sonunda bir gece, hamileliğime bile aldırmadan tekme-tokat dövdü. Şimdi anlıyorum ki kâğıt üstünde ne kadar olursa olsun, bizim evliliğimiz gerçekte başlamadan bitmişti.

Bütün bunları okumanın seni üzdüğünü, hatta sinirlendirdiğini biliyorum evladım. Bugüne kadar babandan doğru düzgün bahsetmemişken, şimdi bunları söylüyor olmak inan beni de yaralıyor. Ama gerçekler bunlar; istesem de değiştiremem ki. Yaşananlar geçti gitti, kim dertli günlerini sil-baştan yapabilmiş ki? Hem inan evladım, nimet üstüne yemin ederim, kırgınlığım, kızgınlığım kalmadı kimseye. Rahmetli babam hayvanın alacası dışında, insanın alacası içinde, derdi. Ne güzel söz değil mi? Kızacaksam kendime kızmalıyım, çevremdekilerin, özellikle de babanın ve anneannenin içinde ne olduğunu anlamaya çalışmadığım, hep işin kolayına kaçtığım için. Bu saatten sonra dövünmek, söylenmek ne fayda?

Biraz ses olsun da kafam dağılsın diye radyoyu açtım; bil bakalım hangi şarkı çalıyor? Anacığının sevdiği şarkıyı bir çırpıda bilmişsindir sen. Türkân Sultan yazmış bu şarkının sözlerini, ilk öğrendiğimde çok şaşırmıştım. Kaç kere dinlemişimdir şimdiye kadar ama hiç böyle işlememişti içime. Bak ne diyor şimdi:

"Yıllar yılı gönlümde bir gün sabah olmadı

Bu ne bitmez çileymiş, neden hâlâ dolmadı

Sevmek korkulu rüya, yalnızlık büyük acı

Hangi kapıyı çalsam karşımda buruk acı...”

Mutfak masasında oturuyorum şu anda. Buzdolabının üstündeki kartlara bakıyorum, senden gelen kartlara. Limonlu bir çay yapayım kendime demiştim, vazgeçtim. Gençten bir kadın okuyor şarkıyı, kim olduğunu bilmiyorum. Çocukken içinde adamlar mı var bunun, dediğin pilli radyo masanın köşesinde. Radyonun içinde kim var bilmiyorum ama benim içimde gerçekten de buruk acı var.

Kavgaları, dedenin sıkıntıyı fark edip beni apar topar eve çağırmasını, boşanmayı, hamileliğin en sıkıntılı günlerinde çektiklerimi uzun uzun anlatıp tadını daha da kaçırmaya niyetim yok. Baba evine dönmemden hemen sonra Ankara’ya taşındık. İlk bir sene çok zorlandık ama deden öyle derleyip toparlayıcı bir adamdı ki, kısa sürede düzenimizi sağladı. Allah gani gani rahmet eylesin, çok erken bıraktı bizi. Bunca yaşadığım şey içinde tek isyanım babamın erken ölümünedir. Hiç değilse senin aklın erene kadar başımızda olsaydı inan bütün bu sıkıntıları yaşamazdık. Eminim o seni senelerce yalanla oyalamamıza razı olmazdı. Bu konuda kendimi hiç affetmedim ama gençliğimi, çektiğim acıları, çaresizliğimi bahane ettim. Hatta bu yalanlara ben de inanır oldum. Abim ölmüştü, mutsuz bir evlilik yapmıştım, genç yaşımda kucağımda bir çocukla dul kalmıştım, doğup büyüdüğüm şehirden, işimden ayrı düşmüştüm, üstüne üstlük tam düze çıkacağız derken hayatta en değer verdiğim insanı, babamı kaybetmiştim. Annemin sözlerini dinlemekten başka çarem yoktu. Hani Taktak dediğin tahtadan bir kuklan vardı çocukken, iplerini çekiştirdikçe kolunu bacağını oynatırdı, ondan farkım yoktu işte. Anneannene de kızmanı istemem, rahmetli bütün bu sıkıntıları babana yoruyordu. Bütün felaketlerin o hayatımıza girdikten sonra başımıza geldiğine inanıyordu. Onu başımızdan atabilirsek tekrar rahatlayacağımıza inanıyordu. Bunu nasıl yazacağımı bilemediğimden sözü uzatıp durdum oğlum, belki de sen çoktan anladın ne yazacağımı: Anneannen bir karar verdi ve sana babanın öldüğünü söyledik.

Ah oğlum, ah Metin, affet beni. Seni senelerdir bu yalanla büyüttüğüm için affet. Bütün bunları bir mektupta anlatacak kadar korkak olduğum için affet. Bu kadar güçsüz bir anne olduğum için affet. Bundan böyle yüzüme bakmasan diyecek sözüm var mı, bu ne vicdansızlıktır, desen ne yaparım bilmiyorum. Seni ben doğurdum ama gönlünü ben doğurmadım oğlum.

Anlayışla karşılarsan daha da incelecek boynum karşında, arkanı dönüp gitsen gırtlağıma bir şey oturacak, dur oğlum, diyemeyeceğim. Yine de içimde bir umut var: Akıllıdır oğlum, diyorum, koskoca öğretmen oldu, yazdıklarımı okuyunca bütün bunların neden olduğunu, çaresizliğimi anlayacaktır. İnan şu satırları yazarken bir yandan ağlıyor, bir yandan da durup durup Allah'a dua ediyorum. Gerçi yaşadıklarım bir şey daha öğretti; günahsa da söylüyorum işte: Allah benden de çaresiz.

Baban Cezmi Konur ölmedi evladım. Ölmedi ama hayaleti de aramızdan eksik olmadı.

Uzun süre nerede olduğumuzu bilmedi baban. Hep bir gün çıkıp gelecek, anneannenle benim yalanlarımızı yüzümüze vuracak, seni alıp götürecek diye korktum. Korktuğum başıma geldi en nihayetinde. Nasıl bulduysa evin adresini bulmuş, mektuplar gelmeye başladı. Annem birini bile vermedi bana. Okuyor muydu, yoksa okumadan mı yırtıyordu bilmiyorum. Evde onun adını anmak, hatta İstanbul'dan bahsetmek bile yasaktı. Eski Türk filmleri bile seyredilmezdi evde, olur da babanın adını görür, soru sorarsın diye. Sağa sola dikiş işlerine başlamama da sırf başka şeylerle oyalanayım, düşünmeyeyim diye izin verdi. Hatta bir ara bu evden taşınmamız gerektiğini söyledi, bütçemiz elverseydi yapardı da. Mektup yazdı, hatta sanırım birkaç kere telgraf çekti ama gelmedi baban. Telefon numaramızı da bulabilirdi, en azından arayıp konuşabilirdi.

Geçenlerde Nurten Hanım'ın gününde, eskiden noterde çalışmış bir kadınla tanıştım. Nurten'in kızı da boşanmak üzere; laf lafı açtı, boşanma konusuna, nafaka konusuna geldi.

Benim de aklım boşanma günlerime gidiverdi tabii. Dedenin avukat bir arkadaşı vardı, ona vekâlet vermiştim, bir celsede halletmişti davayı. Sonradan annemle babam konuşurken duymuştum, ziyaret laflarını, nafaka laflarını. Babam, beş kuruşunu istemem kızımı üzen herifin, demişti. Bu noter memuresi hanımın dediğine göre nafaka karşı taraf istenmese bile ödenmeliymiş, yoksa davalar, biriken borçlar falan filan... Eve geldiğimde hırslandım, oturup kurmaya başladım: Dava açsam babana; ne nafaka ödedi, ne de oğlunu ziyarete geldi diye. Mecbur olsa ortaya çıkmaya, geçse karşıma, yiyip bitirdiği senelerimin hesabını verse... Kimi gün de diyorum ki kendi kendime, kalk git İstanbul'a Behice, madem o seni aramadı, sen onu ara, bul, oturt karşına... Anlayacağın içimdeki kin beni yiyip bitiriyor oğlum.

Ankara'daki ilk günlerde sudan çıkmış balık gibiydim. Kendi halinde, dikiş diken bir kızken, şaşaalı bir hayata merhaba demiş, sonra da başka bir şehirde eve kapatılıvermiştim. Delirmek üzereydim, sinir ilaçlarını kullanmaya o günlerde başladım. Beklenmedik zamanlarda çalan kapı zilleri, gecenin bir vakti gelen telefonlar, posta kutusundan ucu görünen bir mektup elimi ayağıma dolaştırıyordu. Sana yalan söylediğim için çekmem gereken cezaydı bu. Ne kadar çeksem de, seni babasız bırakmanın bedelini ödeyemeyeceğim bir ceza. İsteseydi gelirdi, adresi biliyordu. Gelseydi seni de görürdü, beni de, görse bir şeyler değişir miydi, annemi ezip onunla konuşabilir miydim bilmiyorum ama bunlar olmadı. Bir yanım o kısa süren mutlu günlerdeki Cezmi'yi görmek, bir sıkıntısı varsa yanında olmak istiyordu, bir yanım yaşattıkları yüzünden affetmiyordu. Hâlâ da affetmedim. Kendimden dolayı değil, bunca sene çıkıp da oğlunu görmeye gelmeyen bir babayı kim affeder ki? Baban gerçekte kimdi bilemedim; hamilelik haberini aldığı gün havalara uçtuğunu, Beyoğlu'nda yolun ortasında göbek attığını söyleyen, o gece eve gelirken getirdiği çiçeğe 'Dünyanın en güzel annesine sevgilerle' yazacak kadar duygulu olan adam mıydı, alkolden saçı-sakalı, ağzı-yüzü birbirine karışmış, küfretmekten, tokat atmaktan çekinmeyen, çaresiz bıraktığı karısını bir yana koy, oğlunu kucaklamaktan kaçan adam mı?

Annem öldükten sonra bütün bunları sana anlatmak istedim. Hatta kendi başıma yapmaya korktuğum zamanlarda, önce sana gerçekleri anlatmak, sonra da, gel oğlum, İstanbul'a gidip babanı arayalım, demek istedim. Ama korktum. Seni kaybetmekten korktum. İstanbul'a gitsek bile, babanı görsek bile, bir kere daha incitilmekten korktum. Ben babanı çok sevmiştim oğlum. Bütün bunları da hak etmedim. Annem, ne onu aramama izin verdi ne de bir daha evlenmeme. Şimdi düşünüyorum da, oğlunun ölmesinin intikamını seni babasız bırakarak, kocasının ölmesinin intikamını da beni kurutarak aldı. Ne denir ki bu saatten sonra... yine de nur içinde yatsın... öyle de olsa böyle de olsa, annem işte...

Ne zaman bunları düşünsem aklım karmakarışık oluyor. Keşke, demeye başlıyorum. Annem, hatta babam hiç karışmasaydı, o sıkıntılı günleri atlatıp düze çıkardık belki de. Komşuları dinliyorum, gazeteleri okuyorum, televizyonu seyrediyorum, mutlu evlilik yok ki. Herkes türlü badireler atlatıyor, herkes dert üstüne dert çekiyor. Ne yanıma dönsem benimki kadar kısa sürmüş mutluluk, benimki kadar neden bittiği bile belli olmayan bir

evlilik göremiyorum. Abim gibi, babam gibi erkenden gitseydim daha mı iyi olurdu?..

İnan seni üzmek için söylemiyorum bunları, öyle hissediyorum. Şimdi karşımda olsan, önce biraz kızar, sonra da sarılıp dik dur karşımda annecim, derdin belki de... Bunları yüzüne söyleyebilseydim... Söyleyemedim... Şu göğüs ağrısının getirdiği ölüm korkusu olmasaydı yazamazdım bile. Ama son yolculuğuma bu yükle çıkmak istemiyorum. İçimdekileri yazdım ve boşalttım.

Deden bırakıp da gitmeseydi, her şey farklı olurdu. Ah babacığım ah! Ne günah işledim ki böyle geçti ömrüm. Lepiska saçlım, diye severdin beni, şimdi görsen tanımazsın. İstediğin gibi bir evlat olamadım, işin kötüsü bu yaşıma kadar nasıl bir insan olmamı istediğini de anlamadım. Saatlerdir şu mutfak masasında oturmuş, kâh ağlayarak kâh umutlanarak yazıyorum. Doğru duydun baba, hâlâ umutlanıyorum. Bütün ömrümün boşa geçmediğini anlayacağım an'ın umuduyla yaşıyorum. Çocukken abimle beni dizinde hoplatırdın hani, biz dur durak nedir bilmeden oynamak isteyince de, durun artık bacaklarım karıncalanmaya başladı, derdin. Pantolonunun paçalarını sıyırıp görmeye çalışırdık o karıncaları. Hayat benimle öyle dur durak bilmeden oynadı ki, içim dışım karıncalandı artık babacığım.

Metinciğim, canım yavrum; çocukken seni Gençlik Parkı'ndaki hayvanat bahçesine götürmüştük hatırlıyor musun? Aslanların kafesinin küçüklüğünü, pisliğini görünce dertlenmiştin. Hatta gözlerin doldu diye kızmıştı anneannen; erkek adam ağlamaz, zırlama öyle, demişti. O günden sonra değil ağladığını, gözünün dolduğunu görmedim. Bugün de ağlamanı istemem. Senin bir damla gözyaşına kıyamam. Beni affet, demek neyi değiştirecek bilmiyorum ama diyecek başka sözüm de kalmadı. Beni affet oğlum.

Zarfın içine babanın bir fotoğrafını da koymak isterdim ama anneannen hepsini yırtıp attı. Babandan geriye sararmış da olsa bir fotoğraf bile kalmadı. Bu satırları okuduktan sonra ne yapacağını bilmiyorum. Belki kalkar, Beyoğlu'ndaki kahveye babanı aramaya gidersin. Geç de olsa baba-oğulun kavuşması için dua edeceğime emin ol. Onu gördüğünde, beni sorarsa... sen ne konuşacağını bilirsin.

Kendimi toparlar toparlamaz göndereceğim bu mektubu. Hatta son anda göndermekten vazgeçersem korkusuyla, komşulardan rica edeceğim postaya vermeleri için. Şimdi apartman boşluğundan Sevgi Hanım'a

sesleneceğim. Gel komşu, diyeceğim, şu yağmurlu havada iyi gider, birer limonlu çay içelim, biraz da dertleşelim. Kırmaz beni, hemen üstüne bir hırka geçirip geliverir. Eski eteğimi söküp kılıf diktim mutfak sandalyelerine, onu gösteririm. Pek güzel olmuş, oturmayalım da yeni kalsın, der. Ben de dura dura solacağına oturulmaktan yıpransınlar, derim. Yeter ki hemen gitmesin, evde bir ses olsun. Hayat dediğin böyle geçip gitti işte evladım.

Ne olur cevap yaz oğlum. Kızgınsan da, nefret de etsen ben senin annenim. Ve şu koskoca dünyada bir sen varsın benim için.

Hasretle yanaklarından öpüyorum.

Annen

4

Bir an için yorulduğunu hissediyor yağmur. Bütün bu çabayı, bütün bu koşturmayı bir kenara bırakmak, bir bardak çay içip toparlanmak istiyor. Oluklu çatısından suların sızdığı bir taksi durağına sığınmalı, diye düşünüyor. Dibi hafiften kararmış çaydanlıkta fokurdayan suyun buharını seyrederek, cızırtısını melodilere katmayı başaran eski-püskü radyodaki şarkıları dinleyerek, gün boyunca elektrikli ocağın üstünde demlenmekten vazgeçmeyen çayla demlenerek dinlenmeli, diyor. Taksicilerle dost olacak, yırtık yerlerinden süngerler fırlamış sandalyelerde uyuklayacak, ganyan kuponları doldurulurken sorulan hangi at yağmur yemiş kum pistte daha iyi koşar sorularına çaktırmadan gülecek, kargacık-burgacık el yazılarıyla her tarafına telefon numaraları yazılmış duvar takvimine bakarak günlerin hesabını yapmaya çalışacak, bir benzin istasyonunun hediyesi olan kalem kutusundaki işportadan alınma tükenmez kalemlerin mürekkep akıtışına dalarak, kendi gecesinin kum saatini yaratacak... tam huzur makamında bir şarkı çalarken radyoda, telefon zırıldayacak, bir gece müşterisi arayacak; sokak adı, apartman adı. Telaşlı bir ses; hastaneye gitmemiz lazım, lütfen çabuk olun. Sinyallerini yakarak ilerleyecek araba, yolculardan biri inleyecek, diğeri onun terleyen alnını silecek. Ya da alkollü bir ses olacak telefondaki, kekeleyerek yalan söyleyecek: Teyzemin kızı size emanet, aman sağ salim götürüverin evine. Kimbilir kaçıncı kez teyze kızı rolünü üstlenen kadın, tenindeki erkek kokusunu taksinin arka koltuğuna bırakacak. Sonra durağa dönecek araba; nöbettekiler yoldan gelen arkadaşlarına tazesinden çay koyarken, yağmur damlalarının deri ceketinden kaymasına aldırmayan taksici arka koltuğa kolonya dökecek. Alkolle başlayan yalanı, alkolle temizlemek isteyecek.

Annesi yıllarca yalan söyledi Metin Konur’a. Babasının öldüğünü söyledi. İstanbul’dayken bir trafik kazası aramızdan aldı onu, dedi, deden de o şehrin acısı daha çok üstümüze çökmesin diye bizi buraya getirdi; Ankara’ya. Bir trafik kazası... Karşıdan karşıya geçerken... suçsuz yere... gündüz vakti... Anneannesi konuşmazdı bu konuda. Anneannesi ko-nuş-maz-dı. Sorular sorardı; kısa cevaplarla geçiştirileceğini bildiği sorular. Çocukluktan gençliğe adım attığında fotoğraflarını görmek istemişti; taşınma sırasında kaybolan valizleri anlatmışlardı üzüntülü yüz ifadeleriyle. İşini merak etmişti; memurdu demişti anneannesi. Ne memuru? Memur işte, devletin memuru. Gerçi bir defasında annesi senin baban yazardı oğlum, demişti ama kapanıp gitmişti bu konu: Ne yazıyordu babam? Neyse ne,

yazıyordu işte... Kafasının bir köşesinde, gerektiğinde kullanabileceği bir özellik olarak kalmıştı bu bilgi. Diğer oğlanlarla, babalı oğlanlarla sidik yarıştırması gerektiğinde kullanabileceği bir özellik: Benim babam memurdu. Memur-yazar. Sonra bir gün...

Aniden gözü ekrandaki görüntüye takılıyor; düşünceler uçuyor kafasından: Yağmurun ıslattığı bir sokak. Biraz sonra Kane bu sokakta on altı yıllık evliliğini noktalayıp karısı Emily'den ayrılmasına neden olan, ünlü bir opera şarkıcısı olması için servet döktüğü, hatta sırf dilediği eserlerde dilediği rolleri alsın diye büyük paralar karşılığında Chicago Opera Binası'nı yaptırdığı kızla tanışacak. Kız yoldan geçen at arabasının sıçrattığı çamurlarla kirlenmiş, yağmurdan sırılsıklam olmuş Kane'e "Yüzünüz pislik içinde," diyecek. Kane pislik kelimesini sevmeyecek: "Pislik değil o... çamur..." Bu sokağa bakınca Ankara geliyor aklına. Ne neden oluyor buna? Belki siyah-beyaz görüntünün geçmişi çağrıştıran etkisi, belki de babasıyla ilgili gerçeği öğrendikten sonra Ankara'nın düşüncelerinde siyah-beyaz bir şehre dönüşmesi.

Üniversite sınavında İstanbul'dan da tercihler yapacağını öğrenince çok üzülmüştü annesi. Engel olmaya çalışmıştı, ben sensiz bir başıma ne yaparım buralarda, demişti. İlk o zaman fark etmişti annesinin yaşlandığını –annesi gençken nasıl bir kadındı?–. Günlerce kararsız kalmıştı, sabah-akşam gördüğü gözyaşları yüzünden. Tam tercihleri yapacağı gece dedesinin fotoğrafıyla karşılaşınca, bütün o gözyaşlarını unutmuş, gitmesi gerektiğini düşünmüştü. Yine de sonuçlar gelene kadar içi içini yedi; korktu. Başka bir şehirde, hem de İstanbul'da kaybolmaktan korktu. Annesini kaybetmekten korktu. Ama sonuçlar belli olunca bütün bu korkular siliniverdi. İstanbul'a gidiyordu, gitmeliydi... Önce okulunu görmek, yurt işlerini halletmek için kısa bir yolculuk. Ardından... ardından göç... nasıl derler... sanki... tarlası su almaz olunca çareyi göçmekte bulan bir çiftçinin kuraklıktan kaçması... Haydarpaşa'nın merdivenlerinden inerken, turnikeye jeton atarken, herkes sağdan-soldan atladığı sırada verilecek iskeleyi bekleyip vapura kuralıyla binerken, martıları izlemekten karbonatlı vapur çayını içmeyi unuturken, sigara izmaritini denizin köpüren dalgalarına atarken içini bir sevinç kaplamıştı... Artık İstanbul'daydı... Sınıfın duvarındaki zaman çizelgesi ile mevsimler resminin arasında duran 'İlimizin önemli gelir kaynakları: Keçi, Armut, Bal, Kedi' yazan tabloya bakıp kedi nasıl gelir kaynağı olabilir ki, diye düşündüğü ilkokulundan; Çubuk Barajı'na pikniğe gittiklerinde, voleybol oynarken, kenarı dantelli

beyaz külotunu gördüğü komşularının kızı Süheyla'dan; artık yerinde kocaman bir işhanı olan ama eskiden önünden her geçtiğinde ya içeri alıp aşı yaparlarsa diye korktuğu Kızılay binasının gölgesinden; annesiyle Ulus'a her gidişinde Akman'da leblebili boza içtikten sonra çevresinde dönmekten zevk aldığı ama Mehmetçik figürlerinin süngülerinden korktuğunu söylemeye cesaret edemediği Atatürk heykelinden; Sakarya'ya balık almaya gidildiğinde uslu durmuşsa ödül olarak sunulan Goralı'nın bol soslu sandviçinden; Kuğulu Park'ın kafalarını kanatlarının altına sokarak uyuyan ya da tek ayak üstünde pinekleyen kuğularından; ben bu şehrin armudunun otuz iki türünü bilirim: tokaloğlu, gülarmudu, beyarmudu, baldudük, apbas, destebasan, şekeroğlu, dikenli, hepsini sorun anlatayım, armudun iyisini ayılar yiyorsa, ben ayının âlâsıyım dedikçe sınıftakileri kahkaha krizlerine sokan ortaokul matematik öğretmeni Feyyaz Bey'den; Akün Sineması'nın her bir köşesinde başka bir sevgilinin umut gezdirdiği merdivenlerinden; alerji tedavisi olmak için üç ay boyunca gün aşırı taşındığı Hacettepe Hastanesi'nden Samanpazarı'na yürürken peşine takıldığı, kısa siyah mantolarının altından beyaz etekleri görünen hemşirelerden; her baktığında altında kalacağı hissine kapıldığı Güven Park'taki Türk-Öğün-Çalış-Güven heykelinden; Bahçelievler'de kızlarla buluştukları hamburgerciden; sırf bedavaya bulduklarından Köfteci Cambo'nun bütün acı hardallarını gözlerinden-burunlarından yaşlar gelene kadar ekmeğe sürüp yedikleri sıra arkadaşı Selim'den; üniversiteye hazırlık kursunu asıp bira içmeye gittikleri, alkolün rahatlatmasıyla bir apartmanın arka bahçesinde öpüşürken kapıcıya yakalanınca duvarlardan atlayıp yara-bere içinde kaldıkları lise aşkı Mehtap'tan; bölüm araları verildiğinde öksürüp tıksıracağı yoksa bile sesler çıkaran insanlara şaştığı ve düşünceleriyle baş başa kaldığında kendini başka birinin gözüyle izliyormuş gibi hissettiği ilk yer olan Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası binasından; kafası kıyakken merdivenlerinden düşüp rezil olduğu bardan; 'Mavi'yi beklerken büfenin bisküvilerle, şekerlemelerle dolu vitrininin tepesindeki 'Büvet' yazısına bakıp gülümsediği Gar'dan; Tunalıhilmi Caddesi'nden, Botanik Parkı'ndan, Bakanlıklar'daki biracıdan, Küçükesat'tan, Seyranbağları'ndan, Beşevler'den, Çankaya'dan... Ankara'dan kaçmıştı. Şimdi İstanbul vardı. Deniz vardı, Boğaz vardı, vapurlar vardı, iskeleler vardı, Adalar vardı, cami avluları vardı, kilise çanları vardı, sinagog kapıları vardı, Boğaziçi'nin orta bahçesi vardı, Hisar'daki çaycılar vardı, Ortaköy vardı, Beyoğlu'nun fazla renkten

renksizleşen neşesi vardı, arnavutkaldırımlı yokuşlar vardı, sokak kedileri vardı, tavuk suyuna bol taneli şehriye çorbası satan muhallebiciler vardı, nohut-pilavcılar vardı, balık-ekmekçiler vardı, camekânlı tezgâhlarında çatalları hep alt sıraya dizen simitçiler vardı, pudra şekerli yoğurtçular vardı... bir tek kendisi vardı. Giderek daha çok bağlandı şehre. Şehir kadındır: Bu şehirse üretken bir kadından daha fazlasıydı, üremiş bir kadındı; anaydı.

Bir arya bu. Kane'in uğruna servet harcadığı ikinci eşi Susan, piyanonun başına kurulmuş şarkı söylüyor. Kane tam vali seçilecekken, ilişkilerinin ortaya çıkmasıyla siyasi kariyerinin bir anda silinmesine neden olan kadın. Susan. Susan... Suna... Babasının izini sürerken karşısına çıkmıştı bu ad: Suna. Figüran kahvesindekiler, baban ölmeden önce Suna diye bir kıza yardım ediyordu, o kızı bulursan belki sana bir şeyler anlatır, demişlerdi. Aramamıştı; aramayı düşünmüş ama aramamıştı. Babasının ölüme yaklaşan yolculuğundaki son duraklardan biri. Genç bir kızdı, demişlerdi, üniversiteliydi ama ayrılmıştı, baban öldükten bir süre sonra ortadan kayboldu, belki de başka bir yere gitmiştir, buralarda olsa mutlaka karşımıza çıkardı... Babasının genç sevgilisi. Yaşlı erkeklerden hoşlanan kızlardan biri. Kendisine yeni bir yaşlı sevgili bulmuştur herhalde, diye düşündü, yaşlı ve daha zengin biri. Sahi, niye babasıyla beraber olmuştu ki? Parasız-pulsuz bir Yeşilçam eskisi. Yardım ediyormuş babası... yardım... nasıl bir yardımdı bu? Yoksa âşık mı olmuştu? Babası âşık mıydı? Yürürken elini tutuyor muydu? Karşılıklı içki içiyorlar mıydı? Geceleri... geceleri... Tıpkı Susan'ın Kane'e şarkı söylemesi gibi, Suna da babasına şarkılar söylüyordu belki. Ya da babası genç sevgilisini karşısına alıyor, yıllar önce annesine yaptığı gibi gözlerinin içine bakarak o en sevdiği şarkıyı mırıldanıyordu.

"İçimde kim vardır, bir bilebilsen..."

Babasının bu şarkıyı sevdiğini öğrenince merakına yenik düşmüş, Beyoğlu'ndaki plakçılardan birine gidip kasetini satın almıştı. Daha önce hiç dinlemediği şarkının sözleri ilgisini çekmişti. Bir bütün gece boyunca iki şişe şarap içip defalarca dinlemişti. Kimi zaman sözlerin sadeliğine şaşıyor, kimi zaman şizofrenik buluyor, kimi zaman altı artı beş hece ölçüsüyle yazıldığını keşfediyor, kimi zaman da daha şarkı bitmeden... ağlamaya başlıyordu.

“İçimde kim vardır, bir bilebilsen

Sen seni bulurdun, kalbime girsen

Ben gibi bir yansan, bir sevebilsen

Kendini bulursun, kalbime girsen...”

Babam ne hissediyordu dinlerken, diye düşündü her seferinde. Gereksiz bir duygusallık; başka birine ait duygu dünyasına giremeyeceğini biliyordu; babası bile olsa, başka biri. Bir süre sonra fark etti ki, şarkıyı dinlerken onun olması için uğraştığı düşünceler –yalnızlık, terk edilmişlik, başaramamışlık, yorgunluk, umutsuzluk, sevgisizlik, özlem, bağlanamamışlık, anlayamamışlık...– tümüyle kendisine ait olmuştu. Tanımadığı babasına bir duygu dünyası yaratmaya çalışırken, kendi duygularının ayarını bozmuştu o gece.

Uzaktan kumandanın PAUSE tuşuna basıyor aniden. Ekrandaki donuk görüntüye bakıyor: titreyen bir film karesi. Yıllar öncesinden gelen filmin o meşhur sahnesi: Charles Foster Kane, Madison Square Garden’ın sahnesinde, fötr şapkalı devasa resminin önünde, seçim konuşmasını yapıyor. Fötr şapka kafasına küçük gelmiş gibi duruyor, gerdanı sarkmış hafiften. Kaşlarının çatıklığının yarattığı gerginliği, dudaklarının kenarlarını yukarı kaldıran gülümsemesi yok ediyor. Konuşmayı sahnede dinleyen adamlar, bu dev resmin önünde küçücük kalmışlar. O, sözleriyle, duruşuyla, hatta resmiyle çevresindekilerin varlıklarını, bedenlerini küçülten biri. Ahşap kürsünün arkasında görkemine yakışır büyüklükte el-kol hareketleriyle konuşan Kane ise, resimdekine oranla daha genç görünüyor; kendinden emin, rahat, saldırgan, neşeli, küstah... Bir an kürsüdeki Kane’in yüzü siliniyor, kendi yüzüyle yer değiştiriyor. Aynı donuk karede, üstünden düşermiş gibi duran smokinin içinde, bedenine yakıştıramadığı bir duruşla Metin Konur... Orson Cezmi’nin yarattığı bir figür. Sessizlikten ve ekranda kendini görme yanılsamasından bunalıyor, hızla basıyor PLAY tuşuna. Görüntünün hareketlenmesinden, yüzünün ekrandan silinmesinden çok, evin yeniden sesle dolmasıyla mutlu oluyor. Bütün o sözler, havada uçuşan ses dalgalarına karışıp gidiyorlar. Sesler kaybolmuyor, yıllar gibi.

Yıllar boyunca babasıyla ilgili duyduğu tek bir kelime vardı: ÖLÜ.

Sonra bir gün... Ankara’dan ayrılıp İstanbul’a, üniversiteye gelmesinden çok sonra... babasız geçen çok-çok-çok yıldan sonra... bir mektup geldi

annesinden. Mızıldanan, kekeleyen, kafası karışık bir mektup. Baban Cezmi Konur ölmedi evladım, diyen bir mektup. Hepsi buydu... Hepsi bu değildi... Annesinin çizgili bir defter kâğıdına, titrek el yazısıyla yazdığı mektubunda, anlatmak istediği çok şey vardı. Nasıl evlendiğini anlatıyordu. Ben dikiş dikiyordum, o sinemacıydı, diyordu. İş için çalıştığım yere gelip giderdi, diyordu. Bay Kiryake'nin atölyesinde tanıştık, diyordu. Deden önce karşı çıktı ama beni kıramadı, diyordu. Mutluyduk, diyordu. Mutsuz olduk, diyordu... Diyordu; yıllardır susmuş olan kadın, satırlarda konuşuyordu. Bütün bir hikâyeyi daha fazlasını hak etmiyormuşçasına birkaç sayfaya sıkıştırmıştı. Böyle olmasını anneanne istemişti. O adamın –babasının– adını anmayı bile yasaklamıştı. Yoksa hangi anne oğlunu baba sevgisinden uzakta, yalanlarla büyütmeyi isterdi ki? Karşı koyamamıştı annesine; hele de evi çekip çeviren, ailedeki herkesi doğruya yönlendiren babası öldükten sonra. Çaresiz kalmıştı. Peki şimdi neden söylüyordu gerçekleri? Bilmiyordu, artık hiçbir şey bilmiyordu, ne yapacağını bilmiyordu; abisi, babası, annesi ölmüştü, genç yaşında dul kalmıştı, artık oğlundan başka dayanağı yoktu, bu mektuptan sonra aralarında hiç yalan olmayacaktı, ana-oğul yeni bir başlangıç yapacaklardı...

Kaç kere başlanabilirdi ki, tek sonu olduğu bilinen bir hayata?

Günlerce ne yapacağını bilemedi. Kendisiyle ilgili bildiği, bulduğu, oluşturduğu bütün denklemler değişmişti. Varoluş formülü değişmişti. Annesi eskiden tanıdığı kadın değildi artık. Anneannesi anılarındaki despottan başka bir kostüm giymişti. Dedesi, elle renklendirilmiş fotoğrafından fırlayıp demir yumruğunu masaya vuracak korkutucu bir hayalet olmaktan çıkmıştı. Babası... bir... ölü... değildi...

[(anne + anneanne) / dedenin hayaleti] x ankara

Zaten emin olamadığı bu formül silinip gitmişti. Ve işin kötüsü yerine koyacağı yeni formülü de bulamıyordu...

İşte Kane ile Susan'ın ilişkisi ortaya çıktı. Susan, Kane'in siyasi rakibine diklenmesinden rahatsız: "Charlie... Düşünmen gereken şeyler var... Oğlun... Gazetede senin için yazılanları okumasını istemezsin herhalde..." diyor. Kane her zamanki aldırmaz, ödün vermez bakışlarından birini fırlatıp cevaplıyor genç sevgilisini: "Ne yapacağıma bu dünyada yalnızca bir insan karar verebilir: Ben."

Filmin görüntüleri ekranda akmaya devam ediyor. Sehpanın üzerine bir yastık koyup ayaklarını uzatmak konusunda kararsız kalıyor... Uzanıp sarı kanepedeki yastıklardan birini alıyor, sehpaya koyuyor, ayaklarını uzatıyor. Solmuş kadife pantolonuna takılıyor gözleri. Bir-iki ay önce ayrıldığı sevgilisiyle almışlardı. Bu evde, birlikte yaşıyorlardı. Arada bir Göztepe'deki evine gidiyor, sonra yine yanına dönüyordu sevgilisi. Çaprazlamasına duran koltuklara oturup kitap okuyorlardı. Televizyonda güzel bir film varsa, ışıkları kapatıyor, mısır patlatıyor, kendi sinemalarını yaratıyorlardı. Geceleri uykusu kaçtığında dirseğinin üstünde hafifçe doğrulup elini yanağına koyarak uyuyan sevgilisini izliyordu. Sokak lambasından yatak odasına süzülen ışık, her izleyişte farklı bir sevgili getiriyordu Metin'e. Gece uykusuzluklarında yabancılaşıyordu, sabah öpüşmelerinde yakınlaşıyordu. Arkadaşları vardı; ortak arkadaşlar, ayrılıkla birlikte ortaklığı bozan arkadaşlar. Onlarla Rumelifeneri'ne balık yemeye gidiyorlardı hafta sonlarında. Sevgilisi "Akşama geç gelme, mantı ziyafeti var," dediğinde mutlu oluyordu ama "Canım çekti, eskiden annelerimiz yapardı ya, ben de balkonda patlıcan-biber kurutmaya karar verdim," dediğinde içini bir sıkıntı kaplıyordu. Bir sonraki mevsimin sofrasını kurmak istemiyordu. Kurutulmuş patlıcanlar görmek istemiyordu. Kurumak istemiyordu. Ev tarhanası istemiyordu. Ev... ev... ev... Sonra bir gün "Evlilik," dedi sevgilisi, önceleri geçiştiririm sandı, sonra iyice korktu bu fikirden. Bahaneler bulmaya çalıştı. Bulamadı. Gerginliklerin arkasına sığındı kaçmak için. Kaçamadı. *–mış gibi* yapmayı başarıyordu da, ötesini başaramadı. Ayrıldılar.

Kane, karısından ayrılıyor. Kane, valilik seçimlerini kaybediyor. Kane, "Bütün işin, insanları, onları sevdiğine inandırmaya çalışmak, inansınlar ki, karşılığını vermek zorunda kalsınlar," diyen arkadaşı Leland'ın sevgisini yitiriyor. Kane, kadehini kendisi için kaldırıyor: "Kendi kanunuma uygun aşkın şerefine içiyorum. Herkesin bildiği tek aşk budur zaten. Kendi öz aşkı."

Babasını arayıp aramamak konusundaki kararsızlığı kısa sürmüştü. Aramalıydı. Bulmalıydı. Yıllardır oğlunu görmeye gelmemesinin nedenini sormalıydı. Tanımalıydı. Annesinin mektubunda sözünü ettiği kahveden başka adres yoktu elinde. Hiç olmamış ama hep var olmuş bir adamı, babasını aramaya gidebileceği tek yer... O gece yatağında dönüp durdu. Evinden, Beyoğlu'na kaç saatte ulaşabileceğini, hangi otobüse binerse sabah trafiğine yakalanmayacağını, yatağa yattığı andan babasını göreceği

an’a kadar kaç saat geçeceğini hesapladı. Ne giymesi gerektiğini düşündü. Nasıl görünürse babasının hoşuna giderdi? Hoşuna gitmeli miydi? Ya hediye? Hediye alması iyi olabilirdi; karşılaşmanın, o kararsız ilk dakikalarında üstünde konuşulacak bir şey olmalıydı. –Ne aldın bakalım bana? İşinize yarar mı bilmiyorum ama...– Hediye almayacaktı. Babası, bunu hak etmiyordu. Baba?.. Baba?.. Baba mı diyecekti ona? Merhaba Cezmi Bey, şu andan itibaren size baba diyeceğim. Demeyecekti; istediği cevapları alana kadar Cezmi Bey demeyi sürdürecekti. Hatta üstüne basa basa yapacaktı bunu; in-ti-kam. Sarılacaklar mıydı? Sarılmamalıydı... Elini sıkacaktı o adamın; babasının... Döndü durdu yatağında. Çok şey düşündü. Ne düşüneceğini bilemedi.

Rüya: Annesiyle hayvanat bahçesindeler. Biraz uzakta anneannesi duruyor; bir çocuğun elinden tutmuş, Metin’e çok benzeyen, kasketli bir çocuk. Fillerin kafesinin önündeler. Fil, hortumunu yukarı doğru kaldırınca, uzun dişleri ve kocaman ağzı daha da belli oluyor. Fil beni yiyecek, diye korkuyor. Beni yemesin, kasketli Metin’i yesin. Arkasını döndüğünde, kasketli benzerinin, anneannesiyle uzaklaştığını görüyor. Fil beni yiyecek. Anne, verme beni ona. Annesi gidiyor, kafesin önünde yalnız bırakıyor oğlunu. Annemin oğlu ben miyim, öbürü mü? Anne, fil yemesin beni. Fil, hortumuyla tutup kopardığı, koca sivri dişini uzatıyor Metin’e. Anne, gitme. Annesi arkasına bile bakmıyor. Fillerin bekçisi, bu kocaman dişi çaldığını görürse dövecek onu. Ama çalmadım ki, fil kendisi hediye etti onu bana. Anlatamazsın. Anne, gidersen, karnına saplarım bu sivri dişi. Fillerin bekçisi çok yakışıklı bir adam. Annesinin yanına gidip şarkı söylüyor. El ele tutuşuyorlar. Bekçi, annesine dokunuyor. Anne, bırak o adamın elini, yoksa... Bekçi, Metin’e bakıyor... gözleri... gözleri... Anne, bak o adam çok kötü, gözlerimi çalmış, öpme onu... Anne, bırakma beni... yoksa... bu... fildişini... karnına...

Babasıyla buluşacağı güne, bir katil olarak uyandı Metin Konur.

Yapış yapış, nemli, bunaltıcı bir İstanbul sabahında, Beyoğlu’ndaki kahveye ulaştığında kahveci ona beş kelime söyledi: “Cezmi öleli çok oluyor evladım.”

Kane’in, Susan’ın şarkıcılığı hakkında ağır bir eleştiri yazan en yakın arkadaşı Leland’ı işten kovduğu sahnede üzülüyor Metin. Bütün bunları Gazeteci Thompson’a, kaldığı bakımevinde anlatıyor Leland. Daha önce dikkat etmediği bir ayrıntıyla sarsılıyor: Leland’ın, Kane’den söz ederkenki yüz ifadesi. Bütün yaşananlara, kavgalara, kırgınlıklara karşın hâlâ

hayranlık var yüzünde. Seçim kampanyasının fiyaskoyla sonuçlandığı ve Leland'ın "Senin o çok değerli yoksulların, gerçekten birleşmeyi öğrendikleri gün, olduklarından çok daha büyük olacaklar, o gün ıssız bir adaya gidip maymunların hükümdarı olacaksın," dediği sahneye kadar geri sarıyor filmi. Bir hayatı geriye alır gibi hissediyor kendini; Tanrısal güç. Leland'ın yıllar önceki bakışlarını inceliyor. Kane'in gücünün kaynağını algılamaya çalışıyor; yerden yere vurduğu arkadaşını bile kendine âşık edecek bir güç. Birden içi acıyor; ekrandan taşan güç canını yakıyor.

Uzaktan kumandanın ileri sarma tuşuna basıyor hızla. Hastaneye geliyor tekrar. Gazeteci Thompson, yaşlı Leland'ın yanından ayrılmak üzere. Hemşirelerin yardımıyla ayağa kalkan adam son anda puro istiyor gazeteciden: "Öyle bir paket ettirin ki, diş macunu paketi gibi bir şeye benzesin, yoksa içeri almazlar, burada böyle şeylere izin vermiyorlar..."

Metin'in de canı puro çekiyor birden. Bir ara sigarayı bırakmaya ve sadece akşam yemeklerinden sonra puro içmeye karar vermişti... karar... uygulamayı başaramadığı bir karar... Yemek masasının yanındaki dolabın kapağını açıp ucuz purolarından birini alıyor. Elinde yuvarlayarak, kuruyup kurumadığını kontrol ediyor önce; kurumuş. Jelatinini çıkarıp ağzına sokarak ıslatıyor. Koltuğuna kurulup puf puf sesler çıkararak, yavaş yavaş yakıyor puroyu. Daha yoğun, daha ağır, daha kokulu bir duman kaplıyor salonu. Ekrandaki görüntüyle oturduğu koltuğun arasında bir anı bulutu oluşuyor. Kahvecinin sesini duyuyor; o beş kelime istasyonda bekleyen yolcuları hiçe sayarak durmayan bir tren gibi geçip gidiyor: "Cezmi öleli çok oluyor evladım."

Kaç baba iki kere ölür ki?

Rıza

Gökyüzünde yalnız gezen yıldızlar,

yeryüzünde sizin kadar yalnızım...

Orada rahat mısın? Tabii ya, rahatsındır, ne sıkıntın olacak ki? İş yok, güç yok, koşturmak yok... hıyanet yok, garabet yok... gerçi ne bok var o da belli değil ya! Öğreneceğiz bir gün, öğreneceğiz... Yan gelip yatmayı hep sevmişsindir zaten. Kim istemez terlemeden havyar kesmeyi? Yanlış anlama, tembel tenekeydin demiyorum, çalışkandın ama o kadar koşturma arasında fırsat buldun mu da devirirdin götünü. Hatırlıyor musun Özkan Filmciliğin toplu işlerine girdiğimiz dönemde Sarıyer'deki eski yalıda sete gitmiştik, orada bir ışıkçı oğlan vardı, Kırşehirli, neydi o ışıkçının adı... neyse... geçmiş gün, unutmuşum... herifin malzeme kutularının üstünde... siyah fon bezlerini de üstüne çekmişsin, battaniye niyetine... saatlerce aramıştık, hangi deliğe girdi bu herif diye... Yönetmen Asaf Abi'ydi galiba, delirmişti, siktir edin, cehenneme kadar yolu var pezevengin, diye bağırmıştı. Tam o sırada... tam herif pezevenk diye bağırdığı sırada fon bezlerinin altından kafanı uzatıp buyur abi deyince hepimizde filmi koparmıştın. Ulan ortaya çıkman için pezevenk mi dememiz gerekiyor, demişti rahmetli. Rahmetli ya! Kanserden gitti Asaf Abi, gırtlak mı prostat mı, bir şey dediler, unuttum gitti. Giden çok olunca kimin neden öldüğünü unutuyor insan.

Geçenlerde gazetede bir yazı okudum. Diyor ki, insan ortalama yetmiş sene yaşasa, diyor, toplam bilmem kaç saat yaşamış olur. Acayip bir rakam, sen hesapla artık. Sonra da ortalama hesaplar yapmış adamlar... işte şu kadar saat uyusan, şu kadar saat yemek yesen, şu kadar saat çalışsan, şu kadar saatin yolda geçse, ot bok, uzatmayayım... yani mecburiyetlerin listesini yapmışlar. Sonuçta insanın sırf kendisine yaşadığı, kafasına ne eserse onu yapmak için yaşadığı... anlıyor musun... yaşamak için yaşadığı saati hesaplamışlar... Kaç saatti hatırlamıyorum ama altmış gün bir şey ediyor... Altmış gün... İki ay... Hepi topu iki ay... Diyeceksin ki, kardeşim yemek için geçen süreler de keyfe girmez mi ya da şey diyeceksin... işe gitmek için yolda olmakla tatile gitmek için yolda olmak aynı mı? Bence herifler haklı... zaten öyle tırı vırı adamlar yapmamış bu hesabı... bilmem ne enstitüsü... gâvurların işi... Ama diyelim ki senin de haklı olduğun yerler var... diyelim ki herifler abartmış. Üste iki ay sen ekle... iki ay da benden çalışsın... Ne eder? Altı ay. Oradan, buradan eklesen... aman ben şu işi de keyfim için yaptım, onu da ekleyelim desen... ıkınsan sıkınsan bir sene etmiyor... Yetmiş senelik ömürde esip savuracağın bir senen bile yok. Kofti'nin kahvedeydim gazeteyi okurken... dalmış gitmişim... ne o abi, dediler... ilk ayakta tek geçtiğin beygirin vefat haberi mi geldi... takılır

götler bana bilirsin... bir an şeytan dedi ki, köpür şunlara, bir hayat dersi ver, serseriliğin bedelini anlat, yan gel Osman dört dönüm bostan ömür geçirmenin bakırı nasıl kararttığını öğret. Sonra caydım, çektim önüme şekersiz-limonlu ıhlamuru, gazeteye devam ettim.

Eskisi kadar çok gazete okuyamıyorum artık. Kahveye aldıkları gazetelerin içi çıfıt çarşısı. Ulan neden *Cumhuriyet* almıyorsunuz, diyorum, o çok pahalı abi, diyorlar. Geçenlerde oğlanın biri, kaçak elektronik eşya işi yapan puştun teki, demez mi, abi onda okuyacak ne buluyorsun allasen, üstünde peynir-ekmek yemeye kalksam midem bulanır... Duyuyor musun ne dediğini, midesi bulanırmış eşşolueşşeğin... Gürledim, ne sesim kaldıysa artık, kalk siktir git ulan, dedim. Hani gücüm olsa var ya, eskisi gibi cevizi tek elle kıran Rıza olsam var ya, oracıkta boğazına çökerdim... Çocuklar araya girdi, herifi susturdular... ama... ama bir yandan da kahvenin kirlilikten aynaya dönmüş camından arkamdan ne bok yediklerini görüyorum... deli bu gibisinden hareketler yapıyorlar... Eee, ne yaparsın, kurt kocayınca...

Sabahları sete gitmeden, Ağa Camii'nin önünde buluşur, sonra da Samsunlunun börekçisinde kahvaltıya giderdik, hatırlıyor musun? Alırdık *Cumhuriyet*'i önümüze, yarım saatte hatmetmeye çalışırdık. Sen biraz kızardın. İki kişi aynı anda okumaya çalışınca sayfaları darmadağın oluyor, birimiz bitirsin, öbürü sonra okusun, derdin. Ben de her seferinde bir bahane bulur, gazeteyi derisi soyulmuş kurbanlığa çevirmeyi başarırdım. Günün birinde kıl bıyıklı, tüy sıklet bir herif önümüze dikilip, babalar, bu gazete canınızı yakar, akıllı olun biraz, demişti. Bana kalsa herifi oracıkta duvara mıhlayıp... sen engel olmuştun bana... Ne demiştin dallamaya?.. Bir şey demiş miydin?.. Böyle durumlarda orta yolu bulurdun sen. Yok, yanlış anlama, orta yolcuydun demiyorum... nasıl derler... aklı selim adamdın... benim gibi bodoslama dalmazdın her konuya... Şimdilerde o gazete yakar, bu gazete çizer muhabbetleri yok. Hatta geçen vapurda gördüm, *Cumhuriyet* yazısı görülecek şekilde katlayıp cebine, çantasına sokuyor, öyle dolaşıyor insanlar. Geç bir kalem...

Sadece gazete mi, kitap da okuyamıyorum eskisi kadar. Yanni'nin tezgâhına uğruyorum arada, bak hele, diyor, yolun düşer mi senin buralara. Seyrek uğradığımdan değil, sabah yanından ayrılıp akşamına geri dönsem aynı şeyi diyecek. Yaş ilerledikçe yalnızlık bütün bütüne sarıyor. Böyle *e*'leri eze eze bir konuşması var ya, sen ne güzel taklidini yapardın, işte öyle, gel, diyor, gel de bak nefis kitaplar düştü tezgâha. İki sayfa okuyunca

bu sol göz var ya, başlıyor sulanmaya, katarakt iyice oturdu. Ameliyat desen, siktir et, canını sıkmayayım tatsız konularla... Zaten burada hallettirmem imkânsız. Sorun sadece sigortası, parası falan değil, mercek haşat olmuş durumda. Ama onun da çaresi var. Geçenlerde gazetede okudum... Diyeceksin ki gazeteyi nasıl okuyorsun o kör gözünle, eh işte, gazetede yazılar büyük, resimler falan geçip gidiyor... Ne diyordum... Hah, gazeteyi söylüyordum... Rusya'da bir doktor varmış, adama kör gözle gitsen seni eve badem gözlü yolluyormuş. Artık piyangodan mı olur, totodan mı olur, beygirden mi olur, bir vurursam mangırın gözüne, ver elini Rusya. Önce baştan aşağı bakıma gireceğim, göz-kulak-kalp-prostat ne varsa, sonra da... haklısın be moruk, sonrası bizden geçti.

Bak yanımda kanyak da getirdim. Keşke şöyle kalkıp karşıma otursan da beraber parlatsak. Şişeden içmeme kızardın. Ulan bu cep kanyağı, herifler böyle şişeden içilsin diye imal etmişler, sana ne, derdim, ona bile terslenirdin. Jantilik kanına girmiş bir kere. O fötrü kafana oturtuşun, kaytan bıyığın, pardösün... Hatırlıyor musun, Nişantaşı'da bir mağazanın vitrininde devetüyü bir palto görmüştük, alabilmek için ne planlar yaptıydık. Demek çulsuz zamanımızdaymışız. Yoksa ne günlerimiz oldu be!

...

Neden mi sustum? Şunu içtim, bekletmeye gelmez. Bir de şeyi düşündüm... hani üç-dört işte aynı anda çalışıp da Ali Baba'nın çömleğini kırdığımız günleri... Yahu, bir gün cam çerçeve indirip palto çalmayı düşünüyorsun, başka bir gün eşe dosta kıyak hesabına pavyon kapatıyorsun. Bunlar benim aklım mıydı, senin aklın mıydı, unuttum gitti. Dışarıdan bakacak olsan, efendi adamla onun kafasını çelen puşt gibiydik. Beni öyle bir pervane etmiştin ki, ışığına da uçuyordum, karanlığına da... Aslında pervanenin güzeli de böylesi değil midir? Sen allem ediyor kallem ediyor her işten alnı açık, yüzü ak çıkmayı başarıyordun. Ağzın laf yapar, ondandır herhalde. Hem lafın yerindedir, hem yalanın. O kadar kitap okumaya insan bülbül de kesilir, alim de... Ben kitap deyince macera anlarım, Hafiyesi Mahmut hesabı... Bir ara Mayk Hammer gibi takılmadıkça, bu hayat hayat değildir, diye düşünmüştüm. Ama senin Orson'luğun gibi üstüme yapıştıramazdım Mayk Hammer'liği. İyi ki de kendime kıyafet falan düzüp ortalığa çıkmamışım, maymun olurdum alimallah. Senin Orson'luğun sipariş değildi, kendiliğinden oluvermişti. Nerede seyretmiştik o herifin filmini, Lüks Sineması'nda mı? Makinist Zil Peyami'nin zulasını votkayla sulayıp, en az beş kere daha gitmiştin. *Yurttaş Kane*!.. Ne o, neden şaşırdın

öyle? Böyle şeyleri sadece sen mi hatırlayacaksın beyzadem. Tamam, senin okuman, seyretmen falan bizden farklıdır ama biz de tümüyle koftiden yaşamıyoruz yani. Sahi nereden merak sarmıştın o kadar okumaya? Arada sorardım, geçiştirirdin. Sadece işini yapıp mangırı cebe atmak yetmiyordu sana. Ulan sete gidip de figüranlık yapacağın, dekor kuracağın, getir-götüre bakacağın zaman kim sorar sana, ecnebilerin şu filmini seyrettin mi, bu kitabı okudun mu diye? Bizim işimiz ameleliğin beyazperdecesi. Tabii ya, senin bir de senaristliğin vardı... Bir şey diyeyim mi moruk?.. Bunca zaman sonra bunu söylediğim için gönül koymak, alınmak, darılmak yok ama... söylemeden ölürsem gözüm açık giderim... siktir et, ben yine de çenemi kapalı tutayım, bozulursun şimdi... bak fermuarı çektim... Peki ulan, söylemeyen kömüş olsun... O daktilonun karşısına ayakkabılarımı koysam senden iyi yazarlardı be, bir boka benzemiyordu senaryoların, oradan çal buradan çırp, falanca yönetmene yaltaklan, filanca yapımcıya el pençe divan dur... Kızmadın değil mi?.. Kızdıysan da sikimden aşağı Kasımpaşa... Sana kendi doğrularımı söyleyemeyeceksem koyarım böyle dostluğa... Damdan düşer gibi, kabaca söylememe gelince... Ukalaydın be Orson! Üç tane fazla kitap okuyorsun, beş tane fazla film seyrediyorsun diye havalara giriyordun... Bir valizin vardı senin, içi kitap dolu, onunla gelip gittikçe arkandan dilli düdük çalarlardı kahvede... İngiliz Bahtiyar'ı hatırlar mısın, bir gün şey dediydi... dediydi ki sen sinemaya gitmişsin... hususide bir ordinaryüs profesör oturuyormuş... ama böyle cüce gibi küçücük bir adam... sen de karanlıkta görmeyip herifin üstüne oturmuşsun... Onun, derdi Bahtiyar, kıçına profesör kaçmış... Ama anca kıçımın profesörü olur... Böyle dalga geçerlerdi seninle, muhabbete gelince de yüzüne gülerlerdi. İşin kötüsü ne biliyor musun? Öylesine kendini beğenmiştin, öylesine küçük dağları ben yarattım havasındaydın ki, heriflere karşı seni savunamıyordum, yumruğumu ısırıp susuyordum. Sonradan çok düşündüm, ulan bu herifin içinde başka biri vardı da biz mi göremedik, dâhiydi de biz mi fark edemedik diye... Al işte cevabını veriyorum; sen malı parlak göstermeyi biliyordun, yoksa hepimiz aynı ağacın kurtlanmış ayvalarıydık.

Havalar eskisi kadar soğuk olmuyor artık. Ama yağmur bir başladı mı günler sürüyor. Şimdi de indirmesi yakındır, eklemlerim ağrıyor zaten. Mevsimleri de değişti İstanbul'un. Bilirsin çok üşürüm ben ama şimdinin kışları eskilere benzemiyor. Üç-beş gün kar yapıyor, onda da fazla üşütmüyor. Yazları beter oldu artık. Sıcaktan, nemden geberiyorum, nefes darlığı azıyor, yatıp kalıyorum. Zaten dışarı çıkmama pek izin vermiyorlar.

İki sene önce kahvede söylediler, git abi form mu doldurulacak, belge mi toplanacak ne lazımsa yap, gerekirse biz de yardımcı olalım şu işi hallet, bu yaşta o han odalarında sürünmekten kurtul, dediler. Birkaç sinemacı toplanmış, yardıma muhtaç Yeşilçam emekçileri için böyle bir yer ayarlamışlar. Fon oluşturmuşlar... adını unuttum... üzümü ye bağını sorma fonu de, olsun bitsin... Bütün masrafları bu çocuklar karşılıyor, birkaç kere ziyarete geldiler ama adlarını bilmiyorum... Açılışı görecektin, televizyondan bile geldiler, kameralar, mikrofonlar... Akşamına da kendimizi seyrettik... Kızın biri bana mikrofonu uzatıp yakında sizlere tümüyle SSK sahiplenecekmiş, o zaman sağlık sorunlarınız da çözülecek, bu konuda ne düşünüyorsunuz, dedi. Ben de vır vır vır konuştum. Akşam oturduk seyrediyoruz... televizyon odamız falan var ha... neyse, seyrediyoruz, bir baktım, sadece Allah razı olsun dediğim kısmı yayınladılar... Makasa gelmişiz... Konuşurken, SSK bir boka sahiplenmez kızım, demiştim. Ağzımdan kaçtı ha, utandım sonradan. Gencecik kız dedesi yaşında adama mikrofon uzatıyor, o da anıra anıra bok diyor. Dilimin cıvataları gevşektir bilirsin... Başlarda keyfimiz daha iyiydi... Yemekler, hemşireler, sabah-akşam tansiyona bakmalar, ayda bir doktor geliyor genel kontrole, bilmem kaç liraya kadar olan ilaçlar bedava falan filan... Zaman geçtikçe işler değişti. Taşıma suyla değirmen ne kadar döner ki? Şimdi lüksümüz yok ama yine de handa kalmaktan iyidir. En azından geberip gittiğimizde...

Bütün bunlar senin ipinde değil tabii. Orada rahatsın ne de olsa. Ama şu meretin tadına bakamıyorsun. Senin için de bir şişe getirmiştim... kusura bakma... onu da ben içeceğim artık... Şimdi diyeceksin ki, madem benim hakkımda böyle böyle düşünüyordun, madem beni ukala dümbeleği buluyordun, şimdi neden tepeme dikilip kocakarı gibi konuşuyorsun? Ne bileyim? Bizim oradakilerle pek muhabbetim yok, hepsinin kafası hâlâ bir karış havada. Televizyon işleri yaygın şimdilerde, dertleri güçleri nereden yolunu buluruz da bir diziye kapağı atarız. Ulan diyorum, eskiye rağbet olsa bitpazarına nur yağardı. Kahvedekilerden de sıkılıyorum... Ama sen... Ne kadar didişsem de, sinir de olsam, sen başkaydın be Orson. Hem içimde birikenler var, senelerdir söylemek isteyip söyleyemediklerim... Keşke seni zamanında karşıma çekseydim, içimdekileri bir bir...

Sana hiç peder beyden bahsettim mi? Hayret, o kadar muhabbet ettik de birbirimize analarımızı-babalarımızı anlatmadık değil mi? Nereli olduğunu bile doğru dürüst bilmem. Hani askerde aynı dönemden olanlar tertip, aynı

memleketten olanlar topraktır ya, biz seninle tertip sayılırız daha çok. Yaşımız tutmuyor gerçi ama birimiz geç gelmişiz asker ocağına diyelim, olsun bitsin... İyi halt ettin de yatıyorsun öyle, geç gelenin erken gittiği nerede görülmüş yahu!..

Osmanlı döneminde Rusya'dan gelmiş peder, daha doğrusu getirilmiş. Bir Osmanlı paşası, adını hep söylerlerdi ama unuttum, oralara harbe gitmiş... şimdi sen olsaydın ne harbiymiş, kaç senesiymiş söylerdin... paşanın adını bile yumurtlardın... Neyse, bizimkinin yaşadığı köy aslında Türk köyüymüş de paşaya direniyormuş galiba, milis güçler falan bir mücadeledir gidiyor... bir nevi ya istiklâl ya ölüm durumu herhalde... Bütün bunları çok zaman sonra baba bildiğim abimden öğrendim, bir gece çekti beni karşısına, hal böyleyken böyle diyerek, ne var ne yok anlattı. Paşa köyü kuşatıyor, bir yandan da milislerin yerini söyleyene mükâfat vereceği haberini yayıyor. Doğru bildin, peder bey ihbar ediyor direnenleri, paşa da giriyor bunların saklandığı yere, Allah yarattı demeden, boyun üstünde kelle bırakmadan... Babam böyle biri işte; bir dönek, bir hain... hatta... bir katil. Paşa orada bıraksa bunu geberteceklerini biliyor, alıyor yanına, dönerken yol üstünde bir köyde durup oradan bir kızla evlendiriyor, gözüne kestirdiği bir evi zorla köylüden alıp buna veriyor, eline de bir kese altın ya da para tutuşturuyor, işte o devirde neyse makbul olan, sonra dönüyor kıçını, gidiyor. Soyunu sopunu satmış bir herif elinde bir kese mükâfat, yatağında biçare bir taze, bilmediği bir yerde sap gibi kalıyor. Çekinme, çekinme, ağzına geleni söyle... beter olsun ispiyoncu pezevenk de... o paraların hayrını göremesin de... ne dersen de... benim dediklerimin yanında hiç kalır. Başlarda köylüler ne bok yiyeceklerini bilememişler. Hali, tavrı, teni, dili farklı bir herif, paşa emaneti olarak köyün orta yerine bırakılmış. Çobanlık yaptırsan olmaz, tarla tapa sürdürsen olmaz. Bir süre beslemişler bunu... sanki besleyip semirttikçe paşa bunu hissedecek, köye bereket yağdıracak... Bizimki boş durmamış, bir yandan çocuk yapmaya başlamış, bir yandan da dağlık köyün hayvanlarından çıkma deriyi yakın kasabalara satmaya... Gelen paranın biri köylüye, beşi cebe... O arada birkaç bebe ölü doğmuş, birkaçı hayatta kalmış, ilk karısı bir doğumda ölüp gitmiş, hemen yeni bir karı almış, yetmemiş, üstüne de kuma getirmiş. Cihan harbi çıktığı sıralar baba bildiğim abim doğmuş... Kabul Abim... kabulüm olan babalığım... Onu da anlatırım... Bizim ispiyoncu harp sırasında bir yandan Fransızlara çalışmış, bir yandan da babaladığı mühimmatı çetecilere satmış... Sonra en hasından kuvvacı olmuş... Daha ne anlatayım?..

Anlayacağın her tür kuşu halletmiş, sikmediği bir saksağan kalmış... Ben doğduğumda bir bakkal dükkânı vardı. Anamın kaçıncı karısı olduğunu bilmem, zaten ben daha bebeyken yok oldu gitti... öldü mü, yoksa bu hayvan kıçına tekme mi bastı merak ederim kimi zaman... Öz anamın elinde büyüseydim başka bir herif olurdum belki. Bütün çocukluğum köy köy, kasaba kasaba, şehir şehir gezmekle geçti... Gittiği yerde yolunacak kaz bitince tası tarağı toplar başka yere göçerdi peder. Kaç yaşına gelmiştim ama doğru düzgün okuma yazmam yoktu. Okula gitmekten daha çok yaptığım iş herifin deposunda, dükkânında mal taşımak, yer silmek, getir-götürle uğraşmaktı. Biraz kaytarsam, biraz çocukluk yapsam basardı sopayı. Bir keresinde dövmekle hırsını alamayıp yüzümü at bokuna gömmüştü. Ne zaman tezek kokusu alsam bir yerde, midem kalkar, bir sinir oturur içime... Bunalttım seni de değil mi? Bütün bunları zamanında anlatmalıydım, koymalıydım rakıyı masanın ortasına, oturtup seni karşıma...

Gazetelerde çok sık çıkan bir haber vardır, seneler önce kaybettiği oğlunu buldu, çocukken ayrı düştüğü anasına kavuştu, acılı babanın en mutlu günü falan filan... O haberlerde fotoğraflar da olur, elinde nüfus kâğıdıyla çaresiz duran bir baba, siyah-beyaz bir fotoğrafı gözümüze sokmak istercesine uzatmış bir evlat... Bu insanların yüzlerine uzun uzun bakarım, özellikle de babasını arayan evlat haberlerindekilere... bir insanın babasını araması için nasıl bir geçmişe sahip olması gerektiğini düşünürüm, babanın neler yaşatmış olabileceğini düşünürüm... Bunları cevaplamak kolay gibi... Ama asıl kafama takılan soru şudur: Adamı kaybetmişsin, aradan geçmiş yirmi-otuz sene... peki şimdi neden arıyorsun, onca zaman boyunca gazete yok muydu da şimdi boy boy fotoğraflar çektirip kendini afişe ediyorsun, madem bu kadar gözü yaşlı evlattın ey manyak, bunca senedir aklın neredeydi, bu saatten sonra adamı bulsan bile, ki yaşayıp yaşamadığı da belli değil, neyi halledeceksin?.. İnsan bir babası olduğunu kaç yaşında akıl edebilir? Etse bile, o yaştan sonra evlat olmak mümkün müdür?

Benim bir ayağım çukurda artık, adres değiştirmeme az kaldı. Ama bir gün bile unutmadım babamın nasıl bir göt olduğunu. Eğer Kabul Abim olmayaydı, inan doğru söylüyorum, ya hırsız olurdum ya katil. Onun hayatı da ayrı hikâye. Babamın rezilliğini erken anlamış, genç yaşta pılısını pırtısını toplayıp İstanbul'a göçmüş. Düşünsene, değil akraban, bir tanıdığın bile yok. Köksüz bir babanın kök salamayacak sürgünlerinden birisin. Vay be! Ne cesaretmiş ama! Ben olsam yapamazdım. Sonra günlerden bir gün,

hangi şehirdeydik bilmiyorum, çıkıp geldi Kabul Abim. Benden onbeş-yirmi yaş büyüktü. O sırada babamın kaçıncı karısı, biz kaç kardeş olmuşuz, söyle desen söyleyemem. Evde ne bebek ne de kadın eksik olurdu. Avuç içi kadar yerde, koyun sürüsü gibi aile. Babam, abimi içeri almamıştı. Bunlar kapının önünde biraz konuştular, biraz dalaştılar. Arkadan dolanıp yol kenarındaki çalıya sinmiştim, ne dediklerini duymak için. Duyamadım, sadece birbirlerini itip kaktıklarını gördüm. Bir keyiflenmiştim ki, herif tokat atmaya çalıştıkça Kabul Abimin o pis elleri tutup bilekten büküvermesini görünce. Sonunda abim beni yanına katıp yürüdü gitti. Sonradan anlatmıştı, o gün kapıda neler konuştuklarını. Babam, vermem Rıza'yı, getir-götüre yarıyor, demiş. Çalıştırmak için çocuk lazımsa daha küçüklerden al, benim bunda büyütme hakkım var, demiş. Kızları unut, gelinlikleri lazım bana, demiş. Ne çalıştırması lan, demiş Kabul Abim, senden kaçını kurtarsam kârdır. Küfürleşmişler, itişmişler, orasını biliyordum zaten. Otobüste saçlarımı okşayıp nüfusunu İstanbul'da hallederim ben, demişti. Babam olacak adamı, soyunu, soyadını orada bıraktım. Hem var ya... saçlarım ilk kez okşanıyordu moruk. O yüzden kafa kâğıdımda baba adı yerinde Kabul yazmasıyla gurur duyarım.

Devlette çalışıyordu Kabul Abim, müstahdemdi. Sabahın erkeninde üç katlı sefertasını alır, yola dökülürdü. Hani bizim filmlerde memur deyince, omuzları çökük, bir deri bir kemik kalmış, sünepe tipli herifler oynatılır ya, onlar gibi değildi. Pehlivana benzerdi, kütük gibi ense, tombul yanaklar, posbıyık... Dini bütün adamdı, cumaya giderdik, otuz Ramazan teravih kaçırmazdık, bayram namazlarında camiye ilk biz girerdik. Ama sapına kadar da Atatürk'e bağlıydı. Her akşam işten gelirken *Cumhuriyet* gazetesini getirir, bazı haberleri kesip bir kutuda saklardı. Gazeteye bağlılığım o zamandandır anlayacağın. Bir gün eve geldi, iki gözü iki çeşme, Başkomutan öldü, dedi. Cenazesinde yol boyu gözyaşı döktük. Duvara resmini asıp aylarca karşısında içlendi durdu. Karısı Saniye Yenge de bana analık etti, Allah rahmet eylesin. İstanbul'a gelişimizin haftasında on yaş küçüğüm oğlu Yaşar'la beni sünnet ettirmişlerdi. Oha, demişti sünnetçi, bunun büllüklük yanı kalmamış, balta lazım kesmeye. Ödüm bokuma karışmıştı... Gül gül, çekinme dostum... erkekliğe adım attığımda kamışa su yürümek üzereydi... Sonra da okula yazdırmıştı beni. Bunalırdım derslerden, izin ver de çalışayım abi, yapamıyorum okulda, dedikçe, kükrerdi, bu memlekete serseri kazandırmak için çekmiyorum ben bunca çileyi, derdi. Kâh hoşlukla kâh korkuyla liseye kadar okuttu beni. Liseyi de

bitirip kapağı devlete atmamı çok istiyordu; olmadı. Okuldan kaçıp Yeşilçam Sokağı'na takıldığımı öğrendiği gün dövmüştü beni, ilk ve son kez. Ama baktı ki dayakla iflah olmayacağım, kendi halime bıraktı. Arada çeker karşısına öğüt verirdi, hangi işi yaparsan yap oğlumsun, derdi, kardeşimden ötesin, oğlumsun, hangi işi yaparsan yap hakkını ver, yurduna milletine hayırlı adam olmaya çalış, unutma ki kısmetinde ne varsa kaşığında o çıkar, derdi. Başka adamdı rahmetli, ona layık olabildim mi, diye sorarım zaman zaman. O dev gibi gövdenin içinde melek mi desem, çocuk mu desem, evliya mı desem, bir şey gizliydi. Oğlu Yaşar daha askerlik yaşına gelmeden öldü, kızı da evlenip Van'a gelin gitti. Yaşar'ın ölümünden sonra toparlanamadı Kabul Abim, omuzları ondan sonra çöktü, küskün gitti öbür tarafa, mekânı cennet olsun.

Ben neden anlattım bunları sana, aslında başka şey demeye gelmiştim... Eskiden bu kadar konuşmazdım, bilirsin. Yaşlanınca insanın çenesi mi düşüyor ne? Tarlabaşı'na inerken, çukurda bir meyhane vardı, neydi sahibinin adı, unutmuşum, oraya giderdik çöplenmeye... İki laf ettirmek için ağzımdan girer, burnumdan çıkardın. Ben genelde dinlemeyi severim. Hele karşımda senin gibi bal sohbet biri varsa. Şimdi o konuşmadığım günlerin hesabını ödüyorum herhalde, sen de böyle olunca, sus-pus...

Bu kaldığım yere alkol sokmak yasak. Bizim akşamdan-akşama dediğimiz şeye bunlar alkoliklik diyor. Hani sen derdin ya, ben ölçümü bilirim, her akşam üç kere dört. İşte o enlemesine üç parmaklık dört kadeh burada alkoliklik sayılıyor. Oysa gerçekten bilirdin ölçünü. Bir gün bile yıkıldığını görmedim... dur yahu... yalan söyledim... haklısın, bir kere ikimiz de tam fitil olmuştuk... Sene kaçtı, altmış mı, altmışiki mi, öyle bir şeydi değil mi? Fevzi'yle Süha da vardı yanımızda, öldü ikisi de... vay be! Ulan bizimki de tam eşeklik, gecenin bir yarısı Muharrem Abi'nin Şevrolesine düz kontak çekip Tekirdağ'a gitmiştik... Güzel günlerdi... Olduğun yeri bilip bizden biriymiş gibi davrandığın zamanlar kıyak adamdın be Orson. O büyüklenmelerin, kıçı havada dolaşmaların çileden çıkarırdı beni. İlkokul mezunu da olsan en kralından fakülteyi hatmetmiş de olsan, manavlığa başladıysan eğer, satacağın şey belli; elma-armut. Böyle desek bu sefer de bizi cahillikle suçlar, küpe küp desen, küp sana düp der, diye dalga geçerdin.

Bak senin şişeyi de yarıladım. Şu kapıdaki bekçiler ihtiyarlığıma vermeseler kırk kere kovulmuştum buradan, beybaba kafa yapacak başka yer bulamadın mı, diye kışkışlarlardı. Her yaşın ayrı güzelliği var dedikleri

bu mu yani? Kimi beş yıldızlı kaplıcada gençlik banyosuna dalar, kimi mezarlıkta kanyakla kafayı tutar. Televizyonda yeni yeni kanallar baş gösteriyor, en heyecanlısından haber programları yapıyorlar... Hani sarışın, uzun boylu bir oğlan vardır hatırladın mı, Soğukoluk'taki kerhaneleri basmıştı falan, onun programlarında nerede hırlı hırsız var çıkarıyorlar ekrana. Şimdi ister misin, bir baskın da buraya, kameralar, ışıklar, mikrofonlar, vay sapık ne yapıyorsun, alkolik misin, düşkün müsün?.. Hah, hiç güleceğim yoktu... bu yaştan sonra... Belli olmaz ulan, belki de şöhret olurum, bir gariptir bu millet bilirsin, veziri pek sevmez de rezili baş tacı yapar... Bir yapımcı vardı, Sinemafon Film'e iş yapıyordu hani, ince bıyıklı, hep balıksırtı ceket giyerdi, hatırladın mı?.. Afyon kasabı diye bir herif yakalanmıştı, sonra da değilmiş diye serbest bırakılmıştı, o da tutturmuştu, bu herife film yapacağım diye... Şimdi beni de şöyle karılı kızlı bir avantürde oynatsalar fena mı olur; Mezarlıktan Gelen Adam, başrollerde Rıza Türkoğlu ve bilumum fıstıklar... Ne o?.. Olmaz mı?.. Tamam be Orson, seni mi kıracağım oğlum, değiştiririz filmin adını, yakışan odur diyorsan öyle olsun; Mezarlığa Giden Adam, başrollerde Rıza Türkoğlu ve bilumum rahmetli dostları...

Sıkıştım ulan. Bu prostatın kötü yanı da bu. Tutamıyorsun mereti. Şimdi çıkarıp toprağına işesem, kızar mısın? Ne hakla kızacaksın ki? Sen benim ağzıma sıçtın, ben senin toprağına işesem çok mu? Gelip yakalasalar da umurumda değil, anlatırım bir bir puştluklarını, bu herif var ya derim, yaşarken ayrı sıçtı ağzıma, zamansız ölerek ayrı. Hem derim, biz arkadaşız derim, size ne derim... laftan anlamazlarsa oturturum karşıma, Behice'ye çektirdiklerini anlatırım, Metin'i nasıl babasız bıraktığını, yalancının teki olduğunu anlatırım...

...

Gitmedim korkma. Şuradaki ağacın dibine işeyip geldim. Sen bakma öyle dellendiğime, kafamın tası ne kadar atarsa atsın, kırk senelik arkadaşının mezarına işeyecek adam değilim ben. Vay be Orson! Kırk sene... belki daha fazla... Bak şu toprak var ya... şu çorak toprak her şeyi emdi götürdü... Kemiklerin bile çürümüştür bunca zamanda, zaten kaşık kadar kalmıştın son günlerinde... Üç-beş kişi sırtladık dört kollunu, getirdik, koskoca Cezmi Abi'yi bebek kundağı kadar kefende mi görecektim, diye bağırdı oğlanlardan biri... içtik sonra öğlen güneşinin altında... neden yaptığımızı bilmiyorum ama bulutlu kafayla vapura binip Üsküdar'a geçtik.

Ağlamıyorum ulan... İçim ürperdi, ondan sulanıyor gözlerim... Bir de dedim ya, katarakt... Senden mi çekineceğim be, ağlıyorum işte... sana değil ama, seni her hatırladığımda aklıma düşen günlerime... hem keyfimize hem sefaletimize... senin bir türlü kabul etmek istemediğin sefaletimize... kabul etmiyordun çünkü yalancıydın... kendine bile yalan söyleyip bütün o hayatı pembe görecek kadar yalancıydın... bana hakaret etmeye mi geldin buraya kadar ayaklarına yatma, daha söyleyeceklerim bitmedi...

Yalancıydın tabii. Karşında biraz inanacak birini buldun mu başlardın piyazlamaya. Tutamazdın kendini, ara gazını aldıkça bir de perdah çekerdin. İşine geldi mi suya sabuna dokunmazdın da, ortam gerektirdiğinde en ateşlisinden solcu olurdun. Yeri geldiğinde Metin'in adını düşürmezdin dilinden, yeri geldiğinde de fıyardın konudan. Kimse de dönüp sormadı, ulan madem bu herif partici, ne diye hiç soruşturması, tutuklanması yok. Gözaltındaki üç gün hikâyesine başlama sakın, hepimizi çektiler içeri o günlerde... Ama sen üfürükle yelken şişirmeyi başarıyordun. Solculuğun en hası sendeydi, İstanbul'un en kuytusunu sen bilirdin, sinema desen... insanda biraz izan olur be! On günlüğüne Büyükada'ya taşak kebabına gitmiştin, dönüşte de herkese İtalya'ya film çekimine gittiğini söylemiştin. İşin acayip tarafı o kadar ballandıra ballandıra anlatıyordun ki, beni bile inandırmıştın. Filmler, yönetmenler, sinema salonları, oyuncular... sayıp duruyordun... olacak işmiş gibi tam da gümrük girişinde fotoğraf makineni çaldırmıştın... Ufak atsaydın da civcivler de yeseydi be moruk... Hadi diyelim İtalya'ya gitmiştin... inanmıyorum ama o kadar ayrıntılı anlatıyordun ki, sayende görmüş kadar olmuştuk... Keşke pasaport kontrolü filan yapsaydım, belki de boş yere günahını alıyorumdur...

Tamam, diyelim ki İtalya meselesinde harbiydin, peki öbür martavallarına ne demeli? Hele karşına çıkan bir kadınsa başlardın saydırmaya... Aynı hikâye her seferinde başka kılıkta gelirdi karşımıza, biz de andavallı gibi dinlerdik... Kuşun ötmez olduğunda bile çenene yuva yapan bülbül susmak bilmedi. Bütün o kadınlarla yetinemedin mi puşt?.. Peki, Suna'ya ne demeli? Kahveye takılmaya başladığı ilk günler, etkileyeceğim diye ağzından girer burnundan çıkardın... Aslında daha çok Bahtiyar asılırdı ama sen de boş durmazdın... Ben bir-iki kere çekeyim karşıma dediydim de, yüz vermemişti... Tabii ya, Orson dururken Mayk Hammer bile olamamış Rıza'ya kim bakar?.. Yine de bambaşka bir kızdı o; ufak tefek, ince sesli... bir kulağı da duymazdı garibanın... Ne laf sıçıyordun kızcağıza... Sinema şudur, senaryo budur... Gerçi okullu kızdı, aklı

başındaydı, anlardı herhalde söylediklerinin hepsi yalan olsaydı... Hem çok iyiliğin de dokunmuştu kıza, zaten aranızda başka dalga vardı, bana bok yemek düşer... Ne bileyim be... kafam karıştı... doğru söylüyordun da ben kıskançlığımdan mı tersini düşünüyordum... Keşke senin şişeyi de içmeseydim... ne dediğimi bilmez oldum... Kızmıyorsun, değil mi?

Yalnızlık insanın kafasını alabora ediyor be moruk. Kafamın içindeki tekneleri iskeleye çekebilmek için daha çok içer oldum son zamanlarda. Oysa zamanında alkolle aram çok yoktu bilirsin, senin ısrarların olmadıkça aramazdım bu mereti. Sen de masadaki meze muamelesi çekiyordun bana; biraz peynir, biraz ekşi elma, bir de Rıza yetiyordu sana. Sen o içki masalarından kalkınca ne hissediyordun bilmiyorum ama ben o masaya oturmadan da, kalktığımda da aynı bokun soyu oluyordum: yalnızlık bokunun. Hani bir şarkı vardır ya, işte o şarkıdaki adamım ben. Nasıldı?

“Gökyüzünde yalnız gezen yıldızlar,

yeryüzünde sizin kadar yalnızım

Bir haykırsam belki duyulur sesim,

ben yalnızım, ben yalnızım, yalnızım...”

Kusura bakma, sesim karga gibi değil mi? Sen olsan ne söylerdin şimdi... Sen söylerdin, ben de ağzımla ut çalarak ara nameleri yapardım. Dım... dım... dım...

Bu şarkı cidden beni anlatıyormuş be! Şu sözlere bak...

“Kaderim bu, böyle yazılmış yazım,

Hiç kimsenin aşkında yoktur gözüm,

Bir yalnızlık şarkısı söyler sazım,

Ben yalnızım, ben yalnızım, yalnızım...”

Yalan mı Orson? Yalan mı? Kimsenin aşkında gözüm var mıydı benim? Aşkına göz dikeni bile baş tacı edecek bir salağın kime zararı dokunurdu ki?

Gazetelerde durmadan yüz küsur yaşına kadar yaşayan adamların-kadınların haberleri çıkıyor. Bir ara kafayı bu haberlere taktım, hatta kesip saklayayım, diye düşündüm. Niye diyeceksin, dur söyleyeyim; bu haberler Amerika'dan falan geliyorsa bahsedilen adam ya da kadın beyefendi, hanımefendi, falan filan oluyor. Yok haber buralardansa, ne bileyim Tokat'tan, Rize'den, Aydın'dan birileri bahis konusuysa hemen dede oluyor, nine oluyor. Diyeceksin ki bizim insanımız sıcakkanlıdır, o yüzden dede-nine deyip aileden biri gibi sahipleniyor yaşlısına. İyi, kabul, sen haklısın diyelim... Peki buna ne diyeceksin; bizim yaşlıların haberlerinde mutlaka bir evlilik meselesi var. Kadınsa hâlâ talipleri var, erkekse torununun torununu gördü ama yine de gözünü genç kızlardan alamıyor derler. Gâvurun yaşlısı Kaşıkçı Elması, bizimkiler mercimeği fırına atma meraklısı. Buna da cevabın vardı senin, bizim insanımız hem sıcakkanlıdır, hem de aklı uçkurundadır derdin... İş bu kadarla kalsa iyi; bir haberde ihtiyar efendi döktürmüş: uzun yaşamak için sigaradan alkolden uzak durdum, her akşam yoğurt yedim, dağa çıktım, bayırdan yuvarlandım... türlü şaklabanlık anlayacağın. Aradan üç gün geçmeden açıyorsun gazeteyi, eşek kadar yazmışlar, yüz yaşındaki adam doğum gününü iki paket sigara içerek kutladı. Ne bok anladım ben bundan?.. Bak moruk, bir şey söyleyeyim mi, bu gazeteciler için insanın yüz bilmem kaç yaşına kadar yaşaması haber değil bence, asıl istedikleri kaç yaşında olursa olsun insanı şaklaban edebilmek.

Ben de yaşar mıyım o yaşlara kadar dersin? Şunun şurasında bir şey kalmadı zaten. Düşünsene günün birinde dikilmişim karşına, elimde gazete, birinci sayfanın en üstüne yazmışlar: Türk sinemasının kadri bilinmemiş kartalı Rıza Türkoğlu yüzyirmi yaşında ilk evliliğini yapmaya karar verdi... Beh beh beh! Niye mi kadri bilinmemiş kartal? Biraz da Beşiktaşlılığımdan dem vursunlar diye... Hatta belki de eski kaptanlardan biri nikâh şahidim olur, o tarihte hangisi yaşıyorsa artık. Ben siyah damatlıklarla, müstakbel zevcemde bembeyaz gelinlik... Siyah-beyaz, en büyük Rıza, diye inliyor salon... Ne var ulan? O yaştan sonra sıradan düğün yapacak değilim ya... Ayrıca hayalime ne karışıyorsun puşt?

...

Sana asıl söyleyeceklerimi unutup gidecektim az daha, Allah'tan işerken aklıma geldi. Sen cidden yalancıydın, en çok da Behice'ye yalan söyledin... Sen... sen...

Madem hayatı zehir edecektin, madem ardından bir damla bile gözyaşı dökmeyecektin neden evlendin ulan zavallıyla? Âlemin pisliği içinde tertemiz kalmayı başarmış bir mücevherdi o kız, senin iki kesiğine, birkaç tatlı sözüne, aynılarından pavyon karılarına da aldığın paçavralara hemen kanacak kadar saftı, sırf evleneyim de bu zevki de yaşayayım derdinde olduğunu göremeyecek kadar gözü kapalı kuzu yavrusuydu, hem evim-barkım-çoluğum-çocuğum olsun hem de bildiğim gibi yaşamaya devam edeyim, demene bile sesini çıkarmayacak kadar kafesteki kuştu, oyalı mendilleriyle alkolden köpüren ağzını mı, gözyaşını mı sileceğini bilemeyen bir melekti. Kırdın o meleğin kanatlarını. Ne istedin ulan Behice'den? Sağında solunda istemediğin kadar kadın vardı, biriyle evlenmek için benim Kiryake'nin atölyesindeki kız ne kadar güzel dememi, içindeki şeytanı uyandırmamı mı bekledin? Ben dürtmeseydim, orada bir meleğin çalıştığını görecek miydin? Ona tutulduğumu görünce mi bitin kanlandı? Benden daha yakışıklı olduğunu, istediğini alabileceğini, herkesi kendine âşık edebileceğini, bütün oyuncakları kendi sepetine atabileceğini kanıtlamak için mi evlendin? Sıkılıp da başından attıktan sonra hiç mi vicdanın sızlamadı? Oğlunu, Metin'i bir gün olsun bile düşünmedin mi? Bu muydu senin sevgiden anladığın? Sağda solda hayat üstüne ahkâm keserken hem Behice'ye hem de o zavallı sübyana cehennem hayatı yaşatmaktan ne zevk aldın? Az mı çektim seni karşıma, az mı etme eyleme, ortada fol yok yumurta yokken yuvanı yıkma, dedim? Anlamayacağın işlere karışma, diye dayılanmak, söz dinleyip şapkanı önüne koymaktan daha mı kolay geldi? Delikanlı gibi davranmaktansa içip içip küfelik olmaktan başka ne yaptın? Ben bu evliliği başaramayacağım diyecek kadar bile mert değildin, bir de gelir marifet gibi kadıncağızın yuvasını kurtarmak için nasıl çabaladığını anlatırdın, bu muydu senin aileden anladığın? Toparlan da hem aileni hem kendini kurtar, bu gidiş, gidiş değil ulan, dedikçe terslenmek miydi marifetin? Babasının evinde keyfi yerinde, onun tuzu kuru, sen üzüleceksen bana üzül, derken, hiç mi düşünmüyordun gencecik kadının koca sevgisi, aklı ermemiş çocuğun baba şefkati olmadan nasıl yaşayacağını? Her gün ölüyordun acıdan, kederden; yaşamak dururken ölmek miydi marifetin? Git oğlunu gör deyince, beni böyle görmesini istemiyorum, demeyi biliyordun da kıçını başını toplamayı, o votka şişelerini hayatından silmeyi bilmiyordun. O küçücük çocuk nereden bilecekti senin kendini taksit taksit öldürdüğünü, nereden bilecekti her sabah özlemiyle uyanıp öğlen olmadan bir şişenin dibinde, akşam olmadan bir karının koynunda babalığını

unuttuğunu... Ama suçlu olan sen değilsin, bu kadar boktan bir herif olduğunu bile bile yıllar yılı yanından ayrılmayan, olmayan bir dostluğu varmış gibi sürdüren bende hata. Yapacak başka işim, gidecek başka yerim olsaydı bakar mıydım yüzüne? Şu ömrümü alan işten başka bir bok bilseydim, Kabul Abimin yüzünü yere getirmeyip okusaydım... ne bileyim... ne bileyim... Bir yanın pırıl pırılken nasıl oldu da içine girdiğin bütün hayatları boka çevirebilen biri oldun? Senin için hayat bir dalgaydı sanki, hepimizin derme çatma kayıklarını istediğinde manzaraya çektin, istediğinde alabora ettin. Ne geçti eline? Üç-beş kişi gömdü gitti, ne arayanın kalmıştı ne soranın. Bir gün olsun oğlunun peşinde düşmedin, nerededir, ne yapıyordur merak etmedin... Ne farkın vardı ulan babam demeye utandığım o iğrenç heriften?.. Okuyacaksın, demişti Kabul Abim, okuyacaksın çünkü insanın babasından neden nefret ettiğini anlaması için bile bilgili adam olması gerekir. Ben bilgili değilim, bir bildiğim gazete okumaktır, o da çocukluktan kalma alışkanlık, bu yüzden mi babamdan nefret ederimden başka laf bilmem, anlatamam içimdekileri, bu yüzden mi bana hayatı zehir ettiğini bildiğim halde bir türlü kopamadım senden, bu yüzden mi başka dostluk arayacak kadar cesur olamadım? Al işte şimdi, burada, böyle tepende, benden başka herkesin unuttuğu, oğlunun bir kere bile gelmediği mezarının tepesinde yüzüne söylüyorum: Senin de, dostluğunun da cehenneme kadar yolu var...

Ağlamıyorum... Karışma bana... Akşamın serini şimdi toparlar beni...

Özür dilerim. Sinirlendim birden... Cehenneme kadar demem falan... Özür dilerim... Bu konulara girmek haddim değil belki ama... ama biliyorsun... Söylemiştim bir kere, Behice'yi yani... Tutamıyorum dilimi işte... Bizim orada da konuşacak kimse kalmadı, kahvedekiler desen... Geçen sefer de böyle saçmalamıştım değil mi? Bu siktiğimin kanyağı yüzünden olmasın... Gazetede okudum, her yudumda, duydun mu, her şişede ya da her bardakta değil her yudumda bilmem kaç milyon beyin hücresi ölüyormuş. Eh, sen hesapla artık benim beynimin ne durumda olduğunu... Yaşlılık da var; katarakt, prostat, nefes darlığı...

Sana söz veriyorum, en harbisinden arkadaş sözü: Bir daha gelmeyeceğim Orson. Hani bana yeteneklisin ama değerlendiremiyorsun, derdin ya, orada da yalan söylüyordun, ben yeteneksizin, başarısızın önde gideniyim. Osuruklu göte arpa ekmeği bahane... Yaşarken tufeyli gibi dolandım yanında, hiç değilse ölüne rahat vereyim...

Çıkarken bekçiyi tembihlerim, sulamayı unutmasınlar... Bak, şu şişenin dibinde kalan son damlayı toprağına döküyorum... son damla...

5

Tanrı...

Bertrand Russell'ın başından geçtiği söylenen olaylardan biri geliyor Metin Konur'un aklına. Bir toplantı: Russell, matematiğin temelleri değiştirildiğinde her şeyin olanaklı olduğunu anlatıyor. Konuklardan biri, 1=2'den yola çıkarak, kendisinin tanrı olduğunu kanıtlamasını istiyor Russell'dan. Alaycı bir hava var. "Tanrı ve ben bir odadayız," diyor büyük düşünür, "yani odada iki kişi var. Ama bu iki kişiden biri tanrı olduğuna göre, iki bire eşit. Yani, odada bir kişi var. Yani, tanrı benim."

Üniversite kantininde bu olay üstüne konuşurlarken, bir arkadaşı, Hallac-ı Mansur'un *Ene'l-Hak*'ından söz edip "Russell, Mansur'dan haberdardı," savını ortaya atmıştı. Yıllar sonra, koridorlarında dolaşırken kaybolmamanın zor olduğu bu gecede, böyle bir sözün söylenmesi için, önceki bilgilere değil, var olmayan bir babanın oğlu olmanın yeterli olduğunu düşünüyor Metin: Tanrı, benim.

Daha okula gitmediği günlerde, anneannesine "Neden Allah baba diyoruz an'ane," demişti, "neden Allah anne demiyoruz?" Yaşlı kadın terliğini çıkarmış, poposu kızarana kadar dövmüştü küçük çocuğu. Bir hafta boyunca sütlaç yemesini de yasaklamıştı, çünkü torununun çabasını anlamamıştı: Anne diyerek Allah'ı var etmeye çalışıyordu Metin; baba yoktu ki...

Yağmur, puronun yoğun dumanıyla ağırlaşan salondaki düşüncelerden rahatsız oluyor birden; varlığının nedenini düşünmek için hızını kesiyor. Damlalar yukarı bakıyor. Kendilerini coğrafyadan coğrafyaya taşıyan bulutlardan ötesini bilmiyorlar. Ötesi yok... ötesi yok... Yağmurun yavaşladığını gören bir adam sığındığı saçak altından çıkıp koşmaya başlıyor. Yüzünün sol tarafında avuç içi kadar doğum lekesi olan bir adam bu. Arada bir sakalı çıkmadığı için küfrediyor Allah'a. "Bu lekeyi verdin, bari onu örtebilmem için sakal da verseydin," diyor. Beş kızından ortanca olanı, korkuyor bu lekeden, babasının yüzüne bakamıyor. Biraz da bu yüzden seviyor fırının gece vardiyasında çalışmayı; gündüzleri yüzünü yastığa gömüyor, geceleri karanlığa... Biraz sonra fırına ulaşacak, önlüğünü giyip tezgâhın başına geçecek. Ekmekler fırına sürülmeden önce üstlerine çizik atacak; karnı yarılmamış, canı acımamış, bıçak izini odun ateşine taşımamış ekmeğin içi pişmez. Ekmeklerin dışı kızardıkça, çizikler kabuk bağlayacak.

Zaman ruhları kızarttıkça, çizikler kabuk bağlayacak.

Metin, *Yurttaş Kane* filmini ilk izlediği günkü Metin değil artık. Bu gece, her hareketinin yağmur tarafından ezberlendiğinden habersiz olduğu bu gece, başka bir insan. Dünden başka, yarın daha farklı olacağını bilen. Daha farklı... daha... kabuk bağlamış... kabuk...

Ölümle ilk tanışması on yaşındayken oldu. Bir gün okuldan döndüğünde annesini ağlarken buldu. Yan apartmandaki Zeynel Bey ölmüştü; dünyanın en güzel aşuresini yapan Meliha Teyze'nin kocası Zeynel Bey. Diğer komşular gibi değildi; aklına her estiğinde sokakta oynayanları azarlayan, pazardan dönerken file taşıtan, kışlık odun-kömür geldiğinde mahallenin çocuklarına hamallık yaptıran büyüklerden farklıydı. Sessiz Zeynel Bey. Yoldan geçip giden Zeynel Bey. Varla yok arası Zeynel Bey. Ölümü de varla yok arası olmuştu. Annesi dışında gözyaşı dökene rastlamamıştı mahallede; annesine gelince, o zaten her şeye ağlıyordu. Meliha Teyze'ye başsağlığı ziyaretine gittiklerinde üzgün durmaya çalışmıştı; cenaze evlerinde konuşulmaz, ses çıkarılmaz, bir kenarda oturulur, dua edilir, demişti anneannesi. Bir tabak dolusu helva koymuştu önüne Meliha Teyzesi; aşure vermediğine bozulmuştu. Hiç sevmemişti helvayı. Annesinin kaş-göz ettiğini görünce, zorlanarak yemişti. Baş köşedeki koltukta oturan adamın durup durup "Ooofff!" demesi, komik gelmişti ama kendisini zorlamış, gülmemişti. Ölüler arkada kalanlara zorluklar bırakıyordu; zorla yenen helvalar, zorla tutulan kahkahalar, zorla akıtılan gözyaşları. Hiç sevmemişti ölümü.

Anneannesi hastanede öldü. Cenazeye giderken başka ceketi olmadığından okul üniformasını giydi, en önde durdu; diğer erkeklerin yanında. Mezarlığa gittiğinde içi bulandı, çok korktu. Kefen çukura indirilirken, kalın sesli bir adamın, torunu da ucundan tutsun, dediğini duydu. Çukurun başına ittiler. Tuttu kefeni. Anneannesinin bacağı geldi eline; ya da Metin öyle hissetti. Gözü karardı, bayıldı. Yere düşerken annesinin çığlığını duydu; nefret etti bu sesten. Helva yemedi. Ağlamadı. Üzülmedi.

Babasının ölmüş olduğunu ikinci kere –ve aslında ilk kez– öğrendiği gün ölümle en vahşi yüzleşmesini de yaşamış oldu. Babasının kendisinden bir yalanla saklanmış olduğunu, aslında yaşadığını öğrendiğinde bocalamış ama bir yandan da karşı konulmaz bir heyecan hissetmişti. Bu, artık bir babaya sahip olmanın getirdiği heyecandan ötesiydi: Hayatının bir mektupla yenilenmesinden kaynaklanan bir heyecandı. Babasıyla tanışacaktı, hesaplaşacaktı, konuşacaktı, birbirlerini seveceklerdi,

birbirlerinden nefret edeceklerdi, kavga edeceklerdi, içeceklerdi, ağlayacaklardı, güleceklerdi. Ölüyken yaşamaya başlayan bir babayla yapacak çok şey vardı. Ama ölüyken bir kez daha ölen baba, elinde koca bir taşla, hafızanın derin kuyusunun başına dikilmekten başka işe yaramıyordu. Yıllar öncesinde uyutmuştu *baba* kelimesini ve *baba* kavramıyla ilgili bütün duygularını... bir mektupla uyanan bütün bu duygular, gerçek ölüm haberinden sonra uyurgezer olmuştular: Kuyudaki su durgun değildi artık; taş atılmıştı.

Annesine bir kart attı. Sultanahmet'ten aldığı, İstanbul'un üç ayrı tarihi güzelliğini gösteren, kötü baskılı, hediyelik eşya dükkânının rafında beklemekten sararmış bir kartpostalın arkasına Galatasaray'daki postanenin bankosunda iki satır karalayıp Ankara'ya yolladı: "Anne, mektubun hakkında konuşmak istemiyorum. Cezmi Konur çoktan ölmüş. Metin." Mektup yazmadı, telefon etmedi, Ankara'ya gidip büyük yalanın nedenlerini öğrenmeye çalışmadı. Sultanahmet Meydanı'nın, III. Ahmet Çeşmesi'nin ve Yerebatan'ın güzelliklerini bile kötü gösteren, özensiz, sıradan bir kartpostalın arkasına, aceleyle yazılmış birkaç kelime: Babasının varlığını nasıl geçiştirdiyse annesi, Metin de ölümünü geçiştirdi.

Bir anda ekrana boş gözlerle bakmakta olduğunu fark ediyor Metin Konur. Film akıp gidiyor, hızla geçiyor kareler, planlar, sahneler... Susan Alexander'ın rezil olduğu *'Salambo'* gösterisi çoktan geride kalmış. Genç kadın pes etmiş ama koca imparator Kane'in geri adım atmaya niyeti yok. Sonunda başarısızlığın, alayların, aşağılamaların ve en önemlisi Kane'in baskısına dayanamıyor, intihar ediyor Susan.

İntihar. Van Gogh ziyaret ediyor Metin'in düşüncelerini. Bütün ömrü boyunca, babası gibi rahip olmak isteyen ama bunu başaramayan zavallı Vincent. Sevgisizliğin taşlı patikasında can acısına aldırmadan çıplak ayakla yürümeyi ancak otuzaltı yaşına kadar başarabilen yoksul Vincent. Annesinin gözünde, kendisinden bir yıl önce ölü doğan asıl Vincent Van Gogh'un adını yaşatmaktan başka işe yaramayan yedek Vincent. Bir an Van Gogh'un nasıl intihar ettiğini hatırlayamıyor: Zehir mi içmişti, çenesinin altına bir tüfek mi dayamıştı, migren mengenesindeki başını bir çuvala sokup kendini mi boğmuştu, karşısına koysa etkileyici resimlerini yapacağı bir sandalyeyi ayağının altından itip tavana astığı ipin boynunu kırmasına mı izin vermişti, uçurumdan mı atlamıştı... yoksa... yoksa... hatırlayamıyor...

Şarap, yedek çocukların intiharlarını unutturan bir nehir gibi akıyor hafıza denizine doğru.

Son anda kapıyı kırıp odaya dalan Kane sayesinde kurtuluyor Susan. Yastığın üstündeki yorgun başı, vücudundan ayrılmış bir bez bebek başı gibi. “Sana anlatmaya çalıştım ama başaramadım Charlie,” diyor, “ama artık devam edemem. Herkesin sana baktığı bir sahnede durmanın ne demek olduğunu bilemezsin...” Yirmibeş yaşındaki neşesinden eser kalmamış, kırışıklar içindeki yüzü gölgelerle kaplanmış Kane, ricayla emir arasında bir ses tonuyla konuşuyor genç kadınla: “İşte kavgaya tam da o anda başlamak gerekir.”

Bir süre babasının izini sürdü Metin... daha doğrusu babasının çoktan geçmişte kalmış hayatının. Birkaç kere Beyoğlu’ndaki o kahvehaneye gitti; babasının değişmez mekânı olduğunu annesinin mektubundan öğrendiği yer. Onunla aynı günleri yaşayanların çoğu ölmüştü; bir kısmıysa seyrek gelir olmuştu. Kalanlar anılarını anlatıyorlardı; film çekimlerinde başlarına gelenler, İstanbul’un eskiden ne kadar güzel bir yer olduğu, paranın para ettiği zamanlarda nasıl fırtına gibi estikleri, bu işin acımasızlığı, insanların vefasızlığı... Bir de Suna’yı anlatmışlardı. Babasının son günlerini beraber geçirdiği kızı. Bir kulağı ağır işiten, sigara içmeyi beceremeyen, kahveye takıldığı kısa sürede herkesin kalbini fetheden gizemli kızı. Soğukkanlı görünmeye çalışıyordu ama Suna’nın adı her geçtiğinde içindeki buz erimeye başlıyor, yüreğine soğuk damlalar akıyordu: “Baban ölmeden hemen önce... Suna... her gün gelirdi... aynı otelde... sen yaşlardaydı, bilemedin dört-beş yaş büyüktür... Suna... bizimle kâğıt oynardı... sen... sen de oynar mısın?” Her gidişinde aynı sözleri duyuyordu: Sık sık uğra buraya, elbet Orson’un tayfasından başka birilerini de bulursun, onların da anlatacakları çok şey vardır. Vazgeçti sonra oraya gitmekten, babasını babasıyla aynı kaderi paylaşmış birilerinden dinlemek istemedi. Sanki ondan çok kendilerini anlatırlarmış gibi hissetti. Daha fazla yalan duymak istemiyordu.

Hangi mezarlıkta yattığını söylediler. Ziyarete gitti. Sıradan bir mezar taşı. Kim yaptırmıştı acaba bu mezar taşını? Cezmi Konur adının altındaki boyası dökülmüş yazıya baktı uzun uzun; parantez içinde bir takma ad: Orson Cezmi. Çiçek koydu mezarına, soğuk mermerin kenarında oturup sigara içti. Mezar taşında Orson yazıyordu, ondan hep Orson diye söz ediyorlardı. Orson Welles’in ve *Yurttaş Kane*’in peşine de bu yüzden düştü.

Gece şehri tümüyle avuçlarının içine almış durumda ve Metin Konur, şarabın yorgunluğuna aldırmadan filmi izlemeye devam ediyor. Xanadu Şatosu'nun görkemli salonunda önündeki kocaman *puzzle*'ı tamamlamaya çalışan Susan'ı gördüğü anda heyecanlanıyor birden. Ayağını sehpadan indirip öne doğru eğiliyor. Heyecanlandırıyor bu görüntü onu... bulmaca... bir bulmaca var kadının önünde; bütüne, ancak elindeki küçük parçaları doğru yerlere yerleştirerek ulaşabileceği bir bulmaca. Tıpkı babasının bütününe ulaşmak için kendisinin yaptığı gibi. Ele geçirebildiği küçük parçalardan, resmin bütününe ulaşma çabası. Babasının resmine ulaşarak, kendi resmine modellik eden kişiyi tanıma çabası. Susan'ın ellerine bakarken "Babaların modellik etmekten kaçındığı tablolar, ancak annelerin hayal güçlerini kullanmasıyla tamamlanabiliyor," diye mırıldanıyor. "Belki de en güzeli bu, en güzeli mide bulandıracak kadar somut olanların arasında soyut kalabilmek." Garipsiyor bu düşüncesini. Büyüsüne kapılmaktan çekiniyor. En korktuğu şeylerden biri düşüncelerinin kendisine kof gelmesi, büyüsüne kapıldığı cümlelerin ihanetine uğramak; kesekâğıdındaki son kestanenin kurtlu çıkması kadar korkunç, inanılan cümlenin ihaneti.

Kahveye son gidişinde, saçı beyaz, bıyığı sigaradan kirli sarı olmuş kahveci, evdeki albümünden çıkarıp getirdiğini söylediği bir fotoğraf hediye etmişti; kahvede çekilmiş, yeşil çuhalı masanın arkasında oturan üç kişinin doğru-düzgün kareye oturtulamadığı, bulanık bir fotoğraf. Ortadaki baban, demişti adam; çillenmiş elini omzuna koymuş, sarılmak istemişti. Sevmedi bütün bunları, kendisini babası yerine koyan adamlardan uzak durmalıydı, fotoğrafı cebine koydu ve bir daha da kahveye uğramadı. Sinema-televizyon fakültelerinin arşivlerine girebilmek için aracılar buldu, dilekçeler yazdı, dekanlıkların kapısında bekledi. Filmlerin künyelerindeki bilgilerden fazlasına ulaşamadı. Babasının oyuncu kadrosunda göründüğü üç tane film izledi. İlk iki filmde kalabalık sahnelerde bir elindeki fotoğrafa, bir ekrana bakıyor, onlarca figüranın arasından babasını tanımaya çalışıyordu. Birkaç kişiyi birden benzetti fotoğraftaki adama, en uzun boylu olanın babası olduğuna inandı. Siyah-beyaz bir Türk filminden kendisine bir baba seçti. Size baba diyebilir miyim amca, demek geldi içinden, acıdı haline. Üçüncü filmde babasıyla tanıştı. Kalabalık bir sahne değildi bu; babası pirince taş, bulgura kum karıştıran dolandırıcı bir bakkalı oynuyordu. Dört sahnede göründü, toplam altı dakika. İlk sahnede nasıl bir sahtekâr olduğu ortaya çıkıyordu; ikinci sahnede aldıklarını borç defterine yazdırmak isteyen baş kadın oyuncuya, ödemeyi kadınlığını kullanarak da

yapabileceğini ima ediyordu; üçüncü sahnede mahallenin bitirimi rolündeki baş erkek oyuncu tarafından madara ediliyor ve son sahnede de dükkânı halk tarafından talan edilirken, üstü başı un içinde kalmış durumda yerde oturuyor, bugüne kadar yaptıklarından dolayı kendisini affetmesi için Allah'a el açıyordu. Doğulu şivesiyle konuşuyordu ama büyük olasılıkla bu kendi sesi değildi. Babasını başkasının sesiyle tanıdı. Belki gerçekten komik olduğundan, belki de sinirleri bozulduğundan çok güldü filme. Gözlerinden yaşlar gelene kadar güldü. Bu gözyaşları bir ağlama krizine dönüşmedi. O an, babasının, kendisini güldüren dolandırıcı bir bakkal olarak kalması gerektiğine inandı. İzler silindi, takip bitti. Metin Konur, Cezmi Konur'un hayaletini o gün terk etmeye karar verdi... ama...

Ama hayalet bir kez daha çıktı karşısına. İngilizce matematik kitaplarına bakmak için girdiği bir sahafta *Yedi* diye bir dergi ilişti gözüne. Birileri al bu dergiyi diye kulağına fısıldamışçasına aldı dergiyi. Sahaftan çıkar çıkmaz bir muhallebiciye oturdu. Canı çekmediği halde dondurmalı kazandibi söyledi; bir şişe de su. Masaya yatırdı dergiyi. Kapağının alt tarafı ve içindeki çoğu sayfa yırtılmıştı. 'İçindekiler' sayfasına bakarken aniden yüreği ağzına geldi; babasının adıyla karşı karşıya duruyordu: 'Körleme: Yeşilçam emekçisi Cezmi Konur ile ünlü filmler ve sinema üstüne konuştuk.' Yazının ilk sayfası yoktu. Dergiyi bir arada tutmayı başaramamış tel zımbaya nefretle baktı. Geri kalan kısmı büyük bir dikkatle, defalarca okudu. Bunlar babasının sözleriydi. Annesinden, kahvedekilerden duyduklarının çok ötesinde, tümüyle gerçek, tümüyle babasına ait sözler. Artık bir babası vardı. Dolandırıcı bakkal tipiyle, bu sözleri söyleyen adamı birleştirdi kafasında. Hayatında ilk kez elmalarla armutları topladı. Sonuçta ortaya çıkan meyve sepeti mutlu etmişti onu.

Birkaç gün sonra merakına yenik düşüp yazının sonundaki adlara ulaşmaya çalıştı. Caner Sağlam-Kaya Günver. Derginin künyesindeki matbaaya gitti, sayısız sorudan sonra derginin sadece deneme sayısından sonra basılmadığını öğrendi; yolunu var olmayan bir haritadan bulmaya çalışan kâşif gibiydi. Sinema dergilerine telefon etti, gazetelere mektup yolladı, telefon müdürlüklerinden bu adlara ait kayıt olup olmadığına baktırttı. Aylar sonra Kaya Günver'in telefon numarasına ulaştı. Aradı, buluştular. Ne soracağını bilmiyordu. Belki de bu yüzden çenesi açıldı; biraz savruk da olsa, hangi kelimeleri seçmesi gerektiğini bilemese de, neredeyse bütün hikâyesini anlattı karşısındaki sarı sakallı adama. Ne kadarını anlayacağını, hangi yönleriyle ilgilendiğini, doğruluğuna inanıp

inanmadığını düşünmüyordu. Sır olarak kalmasını istediği şeyler bir bir dökülüyordu ağzından. Tutamıyordu çenesini. Önce çok kızdı bu yaptığına, sonra da üstünden bir yük kalkmışçasına rahatladı. Nasıl olsa bir gün dökülecektim, hiç değilse bir yabancıya açtım içimi, diye düşündü. Adam da ona babasının sinema konusunda nasıl bilgili olduğunu, olayları anlatırken mimiklerini, elini-kolunu, sesini nasıl ustalıkla kullandığını, özellikle geçmişten söz ederken nasıl duygusallaştığını anlattı; geri kalanı da söyleşideydi zaten. Duymak istediklerini duyuyordu; bu eski gazeteci, imal etmeye çalıştığı babası için gerekli malzemeleri veriyordu: bir tutam mesleki bilgi, iki ölçek neşe, göz kararı duygusallık... Biraz *Yedi* dergisi hakkında konuştular; sağlam bir kopyası ne yazık ki Kaya Günver'in elinde de yoktu. Yaşadıkları günü konuşmadılar. O gündeydiler; o kahvede, o masada. Hatırlanan her ayrıntı bugünü biraz daha silikleştirip geçmişi biraz daha parlaklaştırıyordu. Kaya Günver, Beyoğlu'nda bir kahvede baba Konur ile başlayan dostluğuna aynı bölgede bir kafede oğul Konur ile devam ediyordu. Belki de... belki de alışkanlıklar ve hastalıklar gibi dostluklar da babadan oğula geçiyordu.

Susan daha fazla dayanamıyor, terk ediyor modern zamanlar Cengiz Han'ını. (Suna da babasını terk etmiş miydi acaba?) Sinir krizi geçiriyor Kane; Susan'ın odasında ne var ne yok kırıp dökmeye başlıyor. (Babası da böyle delirmiş miydi? Belki de sırf en sevdiği filmlerden birinin, vurucu bir sahnesini taklit etmek için delirmiş gibi davranıp sağda solda ne varsa parçalamıştı... *miş gibi*... Kane-*miş gibi*...) Birden camdan bir küre çarpıyor Kane'in gözüne; kar küresi dedikleri cinsten, salladıkça içindeki küçük dağ evine yapay karların yağdığı bir oyuncak... (Oyuncak... yapay kar... önünde kızakla küçük bir dağ evi... kar yağması için önce sallamak, sarsmak, alt-üst etmek gerekiyor...) Xanadu Şatosu'nun sayısız hizmetlisinin şaşkın-sorgulayan bakışları arasında cam küreyi cebine koyup yürümeye başlıyor. Aynalarda çoğalıyor görüntüsü; o kadar çoğalıyor ki, sayısız Kane'den hangisinin gerçek Kane olduğunu anlamak olanaksız hale geliyor.

Trafik kazasında ölen Orson... Bir mektupla canlanan Orson... Beş kelimeyle yeniden ölen Orson... Annesinin Orson'u... Kahvecinin Orson'u... Arkadaşlarının Orson'u.... Kaya Günver'in Orson'u... Başka Orson var mıydı? Orson Cezmi var mıydı?

Aynalar parçalanıyor.

Çiko

...ben ne yaptım kader sana,

mahkûm ettin beni bana...

Yoktu.

Ne buldularsa aldılar zaten. Başka da bir şey yoktu. Her yere baktılar. Valizleri, dolaptakileri, sehpanın üstündekileri, pencerenin kenarındakileri... hepsini aldılar. Üç kişi geldi. Biri, babama sorular sorarken, öbür ikisi sağa sola baktı. Zayıf olanı çıkmadan her tarafı bir kere daha kontrol etti... dolabın üstü, somyanın altı, perdelerin arkası.... Sandalyeleri ayağının ucuyla itiverdi. Babama bir kâğıt imzalattılar, diğer işler için geç olmadan gel, dediler. Gittiler.

Gittiklerinde saat tam ikiyi beş geçiyordu.

Cumadan gelir gelmez sordu babam. Kimse çıkmadı, gözümü kapıdan bir an bile ayırmadım, dedim. Söylediklerimi dinlemedi bile. Ceketinin ceplerini karıştırdı, aradığını bulamayınca bankoya doğru yürüdü. Korktum birden, vallahi baba, dedim, duymadı. Beni kenara itip çekmeceyi açtı. Koca bir tomar kâğıt aldı. Hesap pusulaları. Hızla baktı kâğıtlara, birkaç tanesini ayırdı. Merdivenlere yürüdü. Hemen yerimden kalktım. Sana ne oluyor geri zekâlı, otur oturduğun yerde, dedi. Oturdum. Söylene söylene merdivenleri çıkmaya başladı. İçim içimi yedi, yerimde duramadım, peşine düştüm. Cezmi Amca'yı üzecek bir şey demesini istemiyordum. En kısa zamanda ödeyeceğim, demişti. Söz vermişti. Ben söz falan anlamam Cezmi Bey, cumaya senedim var, eğer o gün de ödemezsen kapıya koyarım, diye çıkışmıştı babam. Gülmüştü Cezmi Amca, sonra da babamın omzuna elini koyup dert etme, demişti, bütün borçlar ödenir bir gün... seninki de benimki de...

Merdivenlerin köşesinde durup babamı seyrettim. Önce tıklattı kapıyı. İçeride olduğunu biliyorum Cezmi Bey, diyordu. Sustu. Kulağını kapıya dayayıp dinledi. Ses gelmedi. Sanki kapı aniden açılacakmış gibi, elindeki kâğıtlara bakarak bekledi bir süre, sonra yumruklamaya başladı. Aç kapıyı, diye bağırıyordu. Birden durdu, arkasına döndü. İki basamak aşağı inip saklanmaya çalıştım ama yakalandım. Sana yerinden ayrılma demedim mi salak herif, diye kükredi. Korktum. Geveledim... bağırmanı duyunca... bir şey oldu sandım... yardıma ihtiyacın varsa diye... Aklıma başka yalan gelmedi. Cezmi Amca'ya zarar vermenden korktuğum için takip ettim, diyemedim. Tam merdivenlerden inmeye başlamıştım ki, yedek anahtarı getir, dedi babam. Cezmi Amca'nın eşyasını kapının önüne koyacaktı. Yine de hırsını alamayacaktı, Suna Abla'nın odasına dalacaktı. Belki de onun eşyasına dokunmaz, Ankara'dan dönmesini beklerdi. Ama Cezmi Amca... Aşağıda biraz oyalanmayı, sonra da anahtarı bulamadım demeyi düşündüm.

Cebime atardım, kaybolmuş derdim, üstümü arayacak hali yoktu ya. Ama işe yaramazdı ki. Kafasına bir şeyi koyduğunda asla vazgeçmezdi babam, çilingir çağırırdı, gerekirse kapıyı kırdırırdı. İşlerini bitirince de benimle hesabını görürdü, anahtarı kaybettiğim için demediğini bırakmazdı. Belki de... döverdi.

Aslında babamın dövmesinden hiç korkmam. Bazen tokat atar ama o kadar güçsüzdür ki sivrisinek sokması gibi gelir. Kemerinin tokalı kısmıyla vurduğunda canımın acıyacağını sanıyor. Oysa hissetmiyorum bile. Zaten üç-dört kere vurduktan sonra nefesi kesiliyor, yıkıl karşımdan, diyor. Yalnız bir keresinde, bira içtim diye fena girişmişti, kemerinin tokası yüzüme geldi, dudağımın kenarı yırtıldı, günlerce doğru düzgün yemek yiyemedim. Birayı Orhan Baba'nın filmine dertlenip içmiştim, yediğim dayaklar vız gelir tırıs gider. Orhan Baba deyince akan sular durur. Hiçbir filmini kaçırmam. Otelde gece yarısından ertesi gün öğlene kadar çalışıyorum, sonra eve yolluyor babam. Yedi-sekiz saat uyku, akşam yemeği, sonra tekrar otel. Ama kafama uygun bir film geldiyse, uykusuz kalmayı göze alıp kapağı sinemaya atıyorum. O gün de Orhan Baba, öyle bir içimize işlemişti ki, çıkışta birer bira parlatalım demiştik. Otele geldiğimde bizimki durumu hemen çakmıştı. Resepsiyonun arkasındaki odaya çekip... İstediği kadar dövsün... Orhan Baba'ya canım feda...

Bir arkadaş Orhan Baba'yı yakından görmüş. Kısa boylu bir adam demişti. İnanmadım tabii... Koskoca Orhan Baba, ben boylarda bir adam olur mu? Cezmi Amca'ya sormuştum, doğru mudur diye. Meğer filmlerde, kısa boylu adamların ayaklarının altına takoz koyarlarmış. Beşlik, onluk, onbeşlik takozlar vardır, duruma göre yerleştirir, çekimi de takoz görünmeyecek şekilde yaparsın, demişti Cezmi Amca. Önce biraz bozulmuştum bu boy meselesine ama sonra unuttum gitti. Hem böylesi daha iyi. Demek ki güçlü olmak için, delikanlı olmak için boylu poslu olmaya gerek yok. Keşke gerçek hayat da sinema gibi olabilse, istediğimiz zaman istediğimiz boyda, istediğimiz kiloda olabilsek.

Yedek anahtar elimde, merdivene doğru yürürken içimi bir sıkıntı kapladı. Babamın Cezmi Amca'ya bir kötülük yapmasını istemiyordum. Anahtarı yukarı çıkarmakla, sanki babamın kötülüğünün suç ortağı olacaktım. Başım döndü. Dört katlı bina başıma çökecekti. Adanalı tüccarın her gece başka kadınla çıktığı en üst kattaki oda, otel kayıtlarındaki gerçek adıyla çağırdığım için beni hep tersleyen Beyazgül Abla'nın odası, geldiği günden beri bir kere olsun selam vermeyen gözlüklü adamın odası, Suna

Abla'nın, Cezmi Amca'nın ve diğerlerinin kaldığı odalar başıma yıkılacaktı. Babam alt kattaki depoyu bile oda yaptığı için, tavan arasında sakladığımız deterjanlar, sabunlar, havlular, kovalar, yedek ampuller, sağı-solu kırıldığı halde atılmayan sandalyeler, yayı atmış iki somya zemine inecekti. Somyanın demirinden korunayım derken, başımı resepsiyon bankosunun köşesine çarpacaktım, gözlüğüm kırılacaktı. Sonra karanlıkta kalacaktım. Karanlık.

Arkadaşlar şaka olsun diye gözlüğümü gözümden çekiverirler bazen. Deliririm buna. Azgın boğa gibi sağa sola saldırırım ama hiçbir şey göremem, onlar vermedikçe geri alamam gözlüğümü. Bununla nasıl görüyorsun ulan, derler, şişe dibi gibi camları var. Gülüştüklerini duyarım, o zaman anlarım ki gözlüğümü takıp birbirlerine komiklik yapıyorlar. Başıma ağrı girmesin diye, gözlerimi kapatır, eğlencelerinin bitmesini, insafa gelmelerini beklerim. Gözlüğümü elime tutuşturdukları anda ferahlarım. Sonra ben yanlarında değilmişim gibi muhabbet ederler... Biraz daha zorlasa kör olacak, kaç numara bunun gözleri... Herif askerlikten yırtmak için ne gerekiyorsa yapıyor, gözden olmasa kilodan, kilodan olmasa boydan... Hiçbiri olmasa kafadan...

Anahtarı babama verdim.

Cezmi Amca yıllardır bizim otelde kalır. Daha önce de babamla para yüzünden kavga ettikleri olmuştu ama ne yapar eder borcunu öderdi. Bazen bir süre uğrayamayacağını, merak etmememizi söyler, ortadan kaybolurdu. Aradan bir hafta geçmeden geri dönerdi. O arada ne yaptığını merak ederdim, ağzından laf almaya çalışırdım. Film çekimindeydik, derdi. Hemen nasıl bir film olduğunu, kimlerin oynadığını sorardım. Başlardı anlatmaya. Beni Orhan Baba'yla tanıştırmasını çok istemiştim. Onu tanımıyorum ama istersen Cüneyt'le tanıştırırım bir gün, demişti. Elim ayağım terlemişti. Cüneyt Arkın'la tanışacaktım, hatta bir de fotoğraf çektirirdik belki. Elini omzuma atardı, beraber gülerdik... Sorardım Cezmi Amca'ya, ne zaman tanışacağım diye, sabırlı ol, bu aralar başkalarıyla çalışıyorum, derdi. Odasına çıkmadan paltosunun ceplerini kontrol eder, sigarası bitmişse beni arka sokaktaki gececi büfeye yollardı. Gitmişken bir de votka al, derdi. Parası çıkışmazsa ben hallederdim, ya cebimden ya da kasadan tırtıkladıklarımdan öderdim sigarayla votkanın parasını. Geciktirmezdi borcunu, hemen öderdi. Bir de sinema bileti verirdi yanında, bu da borcun faizi, diye gülerdi. Beyoğlu'ndaki bütün sinemacılar arkadaşıydı Cezmi Amca'nın. Orson derlerdi ona. Kıyak bir film gelmişse,

benim için bedava bilet kapardı. Babamın sinemaya gitmeme kızdığını bildiğinden, onun yanında vermezdi bileti. Hatta onun yanında doğru düzgün selam bile vermezdi. Zaten sabah erkenden çıkar, gece geç vakit dönerdi otele. Babamla karşılaşmazlardı pek. Geldiğinde ben resepsiyonda oturmuş Tom Braks ya da Zagor okuyor olurdum. Tom Braks'a bayılırım. Çantasında hep balmumundan burun, takma sakal, gözlük, peruk falan vardır. İşler istediği gibi gitmediğinde hemen başka birinin kılığına bürünüverir. Ama korkaklığından değil, gerektiğinde silahını da yumruğunu da konuşturmayı bilir. Tom Braks'ın kimin kılığına girdiğini bulmaya bayılırım. Nerede beli iki büklüm olmuş bir ihtiyar var, anla ki o aslında Tom Braks. Haydutlar ihtiyarı tekmeleyip alay etmeye başlayınca içimi bir sevinç kaplar. Bir-iki sayfaya kadar Tom Braks maskesini çıkaracak ve herifleri darmadağın edecek. İşler çok sarpa sarsa bile korkmam. Diyelim ki uğursuzun teki Tom Braks'ı uçurumdan aşağı atacak... arkasından sinsice yaklaşıyor... son anda Tonton'la Baron imdada yetişir, can yoldaşlarını ölümden kurtarırlar. İstediğim kılığa girebilsem, derim, sabaha karşı elektrikli sobayla ayaklarımı ısıtmaya çalışırken. Çantandan bir peruk çıkarıyorsun, bir takma burun, gözlüğü de atıveriyorsun... bambaşka birisin artık...

Ama asıl kahramanım Zagor'dur. Baltalı ilah Zagor. Kimse onun gibi olamaz. Ne Tom Braks, ne Tommiks, ne de Teksas. Zagor hiçbir şeyden korkmaz: haydutlardan, kötü Kızılderililerden, Amazonlardan, büyücülerden, vampirlerden, kurt adamlardan... kimseden korkmaz. "Ahyaak!" diye bir bağırdı mı, karşısında kimse duramaz. Sarmaşıklara tutunarak daldan dala uçar, ata eyersiz biner, en azgın nehirlerde kano kullanır... Zehirli oklarla vurulsa bile kendini kaybetmez, işkence yapsalar bile ağzından laf alamazlar, elini ayağını bağlayıp kötü ruhlara kurban etmeye kalksalar bile gözünde korkuyu göremezler... Kafasına bir şey koydu mu mutlaka yapar, en ateşlisinden kadınlar çevresinde dans etseler dönüp bakmaz. Zagor. En güçlü kahramandır. Arkadaşlar, çevredeki esnaf, hatta otelin sürekli müşterileri bile bilir Zagor'a ne kadar hayran olduğumu. İlk kim dedi, sonra diğerleri nasıl duydu bilmiyorum ama adım bu hayranlık yüzünden Çiko oldu. Keşke Zagor olabilseydim, herkes o günkü gibi Zagor deseydi... Demediler. Baltalı ilah olamadım ama hiç değilse onun can yoldaşıyım: Çiko.

Zagor, öleceğini bilse de yapmazdı ama Çiko anahtarı babasına verdi.

Geçenlerde sabaha karşı geldi otele Cezmi Amca. Sarhoştu. Selam bile vermeden merdivenlere doğru yürüdü. İlk basamağa adımını attı, durdu. Çıkamadı. Yardım edeyim mi, dedim, duymadı. Ben yine de bankonun arkasından çıktım, hani düşerse falan tutayım diye. İkimiz ayakta durduk bir süre. Dışarıdan bir gürültü geldi, sarhoşun biri oteline dönerken yere yuvarlandı herhalde. O gürültüyle kendine geldi Cezmi Amca. Döndü, beni gördü. Bir kahve yapsana, dedi. Daha önce hiç kahve istememişti. İstersen hazırda çay var Cezmi Amca, dedim. Olur anlamında başını salladı. Sen çık, ben odana getiririm dememe kalmadan, kendine de koy bir bardak, dertleşelim biraz, dedi. Ne yapacağımı şaşırdım, daha önce kimse benimle dertleşmemişti. Girişteki koltuklara oturduk, şeker atmadı çayına. Ayılsın diye koyu koymuştum çayını, ya beğenmezse diye korktum. Çok güzel olmuş, ellerine sağlık, dedi. Sigarasını çıkardı, bana da tuttu bir tane. Sağ ol Cezmi Amca, ben içmiyorum, dedim, yalandı. Paketi burnuma doğru sallayarak, al bir tane, dedi. Emretti. Yaktık sigaraları. Ne diyeceğini bilmeden, derdine nasıl çözüm bulacağımı bilmeden bekledim. Bir ara durdu. Sevgilin var mı, dedi. Kızardım. Yok, dedim. Kaç yaşındasın, dedi. Söyledim. Dikkatlice yüzüme baktı, daha büyük gösteriyorsun demesini bekledim, demedi. Bardağını gözlerinin önüne kadar kaldırıp uzun uzun çayını seyretti. Sanki o çayın içinde bilmediğim bir şey varmış, Cezmi Amca'dan başka kimsenin anlayamayacağı sırlar saklıymış gibi baktı, yüzü bir garip oldu. Koca bir yudum içti sonra. Kapatma kendini buraya, dışarıda bambaşka bir dünya var, dedi. Başımı öne eğdim, çayın dumanı gözlüğümün camlarını buğulandırdı, çıkarıp kazağıma sildim. Çayı bitene kadar başka bir şey söylemedi. Sigarasını söndürdükten sonra, parmaklarını kokladı, yüzü ekşidi. Keşke hafızamız olmasaydı, unutabilseydik her şeyi, dedi. Sözünü bitirdiği anda sabaha kadar bizim otelin paspasında uyuyan, esnafın verdikleriyle beslenen uyuz köpek havladı. Ayağa kalktı. Ben de kalktım. Omuzlarımdan tutup kendine çekti beni, sarıldı. Sen iyi bir çocuksun, sakın bozulma, dedi. Saçlarımı okşadı. Sonra ağır adımlarla merdivenlerden çıkmaya başladı.

Cezmi Amca, beni gerçekten seviyordu. Ben de onu.

Babam, nerede kaldın geri zekâlı, dedi. Üstünde '6' yazan ağır pirinç anahtarlık elden ele geçti. Parmaklarını anahtarın tırtıklarında gezdirip tersini-düzünü bulmaya çalıştı, sonra kapıya dönüp deliğe yerleştirdi. İyi, dedi, anahtarı kapıda bırakmamış. Kilitten tık diye bir ses geldi, sonra açıldı kapı. Koridorun karanlığından sonra, odadaki öğlen güneşi ikimizin de

gözünü aldı. Babam tam pencerenin önündeki sandalyede oturan Cezmi Amca'ya "Kapıyı kıracaktım neredeyse, duymadın mı..." derken sustu. Odanın içine doğru iki adım attık, durduk. Cezmi Amca üstünde takım elbisesi, boynunda kravatı, ayağında boyası parlayan ayakkabıları, kolları iki yana sarkmış, öylece oturuyordu. Kucağında kâğıtlar vardı. Gözleri açıktı. İzmaritle dolu bir kül tablası, biri devrik iki boş votka şişesi, ağzına kadar dolu bir bardak, bir de kalem duruyordu yerde. Babam, başucunda duran küçük aynayı aldı, tozlarını pantolonuna sildi. Aynayı Cezmi Amca'nın ağzına doğru tuttu. Elinin titremesine engel olmaya çalışıyordu. Ayna Cezmi Amca'nın beyazlamış dudaklarını hâlâ çok net gösteriyordu.

'Batsın Bu Dünya' filminde Müjde Ar'la beraber oynamıştı Orhan Baba. Evlatlığı olduğu zengin adamla ve üvey kardeşinin bütün kötülükleriyle nasıl da başa çıkmıştı. Kötülüğe kötülükle cevap vermez Orhan Baba. Ama üstüne gelindiğinde de alttan almaz, kavgaysa kavga, mücadeleyse mücadele... Sırf sazını çalamasın diye parmaklarını bile kırmışlardı o filmde. Yine de pes etmemişti, hayatına mal olacağını bilse de konsere çıkmıştı Orhan Baba... Ama sonunda... Ne ağlamıştım o filmde. Sinemaya yalnız gittiğime dua etmiştim, yanımda biri olsaydı, ağladığımı görünce dalga geçer, karı mısın sen, derdi. Sümüklerimi kazağımın koluna sile sile ağlamıştım. Orhan Baba kucağında göğsünden vurulmuş Müjde Ar'la, kırık ellerinin ve yaralı gönlünün acısına aldırmadan seyircisine doğru yürürken, batsın bu dünya diye bağırmak istemiştim... Sinemadan çıktığımda, içim titriyordu. İstiklâl'in kalabalığı üstüme üstüme geliyordu. Önüme gelene çarpmak, yere devirmek istiyordum. Otele gidene kadar yumruklarımı sıkıp Baba'nın şarkısını söyledim...

"Batsın bu dünya, bitsin bu rüya

Ağlatıp da gülene yazıklar olsun..."

O anda... Cezmi Amca'yı öyle gördüğüm anda yine aynı şarkı geldi aklıma...

"Ben ne yaptım kader sana, mahkûm ettin beni bana

Her nefeste bin sitem var, şikâyetim Yaratana..."

İlkokuldan sonra okumadım. Sevmiyordum zaten okulu. Küçücük sırada üç kişi oturmamız gerekiyordu. Sığmıyordum. Tahtayı göremiyordum. Ödev yapmaktan nefret ediyordum. Öğretmen hep azarlardı. Döverdi de. Sınıftakilerin biri bile işe yaramazdı. Hem babamın da yardımcıya ihtiyacı vardı. Almanya'daki büyük amcam oteli yeni almış, başına da babamı oturtmuştu. Önce komilik yaptım, odaları temizledim, yerleri sildim, çay getirip götürdüm. Sonra resepsiyonda oturmaya başladım. İki yıldır da gececiyim. Böylesi daha iyi... İstediğim gibi takılabiliyorum. Bir saatten sonra gelen giden olmaz. Müşterilerin hepsi anahtarını cebinde taşır; babam önceleri kızıyordu buna, sonra karışmamaya başladı. Onun bildiği iki şey vardır: Paralar zamanında gelsin ve polisle başı derde girmesin. Babam gittikten sonra, keyfim yerine gelir. Hava kötüyse, elektrikli sobayı yakar, geceyi Tom Braks'la, Zagor'la geçiririm. Hava iyiyse kapının önüne bir tabure atarım, karşıdaki Venüs Oteli'nin gececisi Hüseyin de dışarıya çıkar, laflarız. Hiç ortak noktamız yok, hatta düşman sayılırız ama yine de severim Hüseyin'i. O hem Cim-Bomlu hem de Ferdici. Benim damarımı kessen kanım siyah-beyaz akar, Orhan Baba'yı da kimselere değişmem. Biraz didişiriz, biraz iddialaşırız, zaman geçer gider. Gelen geçenle selamlaşırız. Alt sokaktaki işkembecinin gece vardiyasında çalışan Ferhat'ın palavralarını dinleriz. Bir gece gelir memleketteki havalı motorunu anlatır, bir gece kadın müşterilerin kendisini nasıl eve davet ettiklerini. Yalan söylediğini biliriz ama yine de şaşırmış gibi yaparız. Bir de sevmediklerim vardır. Klarnetçi Cengiz gibi... Kardeşleriyle meyhane meyhane dolaşıp avanta toplarlar, gece de pavyonda çalmaya gider. Geçerken içeride bile olsam uğrar, seni görmezsem işim rast gitmiyor dobik, der. Sinir olurum dobik demesine. Çorabından sigara çıkarırken, ver bakalım bir çay, der. Çay yok, derim başımdan savmak için. Beklerim, der yüzsüzce. Serseri... Bir de Neslihan var. Hüseyinlerin otelde kalıyor. Kısa etekler giyer hep. Çok çirkin bacakları vardır, odun gibi kalın. Öyle çok makyaj yapar ki, yüzüne bakmaya korkarım. Ter kokar ekşi ekşi. Yavrum, der bana, aslanım, der. Çevredekilerin güleceğini bildiğinden laf atar bana... Sırtım çok ağrıyor Çiko, üstüme çık da kulunçlarım ezilsin koçum, der... Seninkine selam söyleyeceğim ama işerken bile göremiyorsundur, boşa gider selamım, der... Biraz daha kilo alırsan sutyen takman gerekecek aslanım, istersen benim eskilerden bir tane vereyim sana, der... Midem bulanır, avuçlarım terler... Derin bir nefes alır, Orhan Baba gibi şişiririm

göğsümü, duymamış gibi yaparım aptalca şakalarını... Ya Orhan Baba gibi severim ya da Zagor gibi kadınları görmezden gelirim.

Ama Suna Abla farklıdır. Cezmi Amca'yı ne kadar seviyorsam Suna Abla'yı da o kadar severim. Zaten onlar da... bilemiyorum... Suna Abla'yı otele Cezmi Amca getirmiş. Geldiklerinde ben yoktum. Akşama geldiğimde babam, yedi numarada Cezmi Bey'in bir arkadaşı kalacak artık, demişti. Yaşlı biridir herhalde, Cezmi Amca gibi sinemacıdır, diye düşünmüştüm. Gece geç saatte gelmişlerdi. Üstünde mavi bir kazak, altında kot vardı Suna Abla'nın. Gençti. Zayıf, kısa saçlı. Makyajsızdı. Belki de biraz makyajı vardı ama fark edememiştim. Ne olursa olsun güzeldi, çok güzeldi. Yukarı çıkmadan yanıma gelmişlerdi. Bak Suna, bu da bizim Zagor, demişti Cezmi Amca... Zagor!.. Hayatımda ilk ve son defa o anda Zagor oldum ben. Bir tek Suna Abla Zagor diye tanıdı beni. Bir tek Cezmi Amca...

Babam karakola git, polise haber vermemiz lazım, dedi. Ne diyeceğimi bilemedim. Durdum. Bağırdı babam. Bir an Cezmi Amca'nın oturduğu yerden kalkıp, bağırma çocuğa, diyeceğini sandım. Yerdeki votka şişelerine baktım. Boş şişelerin kapaklarının kapalı olması garibime gitti. Bir daha sandalyedeki dostuma baktım. O anda anladım Cezmi Amca'nın bir daha bana asla Zagor diyemeyeceğini. Babam hâlâ konuşuyordu. Gidiyorum baba, dedim. Odadan çıktım.

Bu, Cezmi Amca'yı son görüşüm oldu.

Bir keresinde otelden Cezmi Amca ve Suna Abla'yla beraber çıkmıştık. İstiklâl Caddesi boyunca yürümüştük. Gel de sana kahvede simitle çay ısmarlayalım, demişlerdi. Karnım toktu ama yine de olur, demiştim. Yol boyunca onlarla yürümek, gece nöbette neler yaptığımı anlatmak, Kara Kartalların hafta sonundaki maçta nasıl oynayacağını tartışmak öyle hoşuma gitmişti ki. Ağa Camii'nin yanındaki sokakta bir kahveye girmiştik. Kapının önündeki simitçiden altı tane simit almıştı Cezmi Amca, birkaç tane de çatal. İçeridekilerin çoğunu tanıyordum, otele gelip giderlerdi. Bahtiyar Amca, Ergun Amca, Rıza Amca... Hemen onların oturduğu masaya yerleşmişti Cezmi Amca, kahveci Suna Abla'yla bana da iki sandalye çekivermişti. Yan masada, iki adamla iki kadın kâğıt oynuyorlardı. Bizim masadakilerle şakalaştılar biraz. Sanki her gün oraya gidiyormuşum, sanki ben de onlardan biriymişim gibiydi. Çay içiyorduk, simit yiyorduk, sohbet ediyorduk, gülüyorduk. Bir ara duvardaki saate bakmıştı Cezmi Amca, sonra da ceket cebinden çıkardığı köstekli, kapaklı cep saatine bakıp beş dakika geri kalmış saatiniz, düzeltin bakayım, demişti. Ne güzelmiş

saatin Cezmi Amca, diye mırıldanmıştım hayranlıkla. Zincirinden çıkarıp yakından göstermişti: Güzeldir ya, baba yadigârıdır bu saat, babamdan kalan tek miras... Ağzındaki koca simit parçasını yutmaya çalışan Rıza Amca, ne yadigârı be, diye söylenmişti, biz onu geçen ay Karaköy'den... Suna Abla kolunu tutup susturmuştu Rıza Amca'yı, Orson ne diyorsa doğrudur, demişti. Haklıydı. Cezmi Amca yalan söylemezdi.

Kızdığım da oldu ona...

Babam ne zaman büyük amcamla telefonla konuşsa, burnundan solur. Amcam öyle bağırır ki, sesi resepsiyondan lobiye yayılır. Konu hep aynıdır: Almanya'daki hesaba zamanında yatırılmayan paralar ve babamın otel işini eline yüzüne bulaştırması... Amcamın küfürlerini duydukça, babamın sanki karşısında öğretmeni varmış gibi iki büklüm olmasını gördükçe neşelenirim, gülesim gelir. Yine babamın fırça yediği, benim de hamama gitmiş gibi rahatladığım sabahlardan birinde dostluğumuza ihanet etmişti Cezmi Amca. Babamın, amcamdan işittiği azarların intikamını benden almaya çalışmasına destek vermişti. Bak, demişti, baban sizleri rahat yaşatabilmek için bu yaşında ne çilelere katlanıyor... Oteldeki tek dostum, beni satıyordu. Sırf sussun, neler hissettiğimi anlasın diye Zagor'un düşmanlarının kanını donduran bakışıyla bakmıştım ona. Anlamamış, konuşmaya devam etmişti: Bütün gün yiyip içip yatmakla olmaz, ileride bütün bu işleri tek başına çevireceksin, biraz toparlan artık... Gün boyunca bu hain ihtiyarı otelden attırma planları yapmıştım. Cezasını çekmeliydi... Ama aynı gece yarısı otele döndüğünde, yanıma gelmiş, hiçbir şey olmamış gibi hal hatır sormuştu. Dayanamamış, sabah babamın yanında neden azarladın beni Cezmi Amca, demiştim. Yüzümü ellerinin arasına alıp sıkıştırmış, ben ne dersem senin iyiliğin için derim, bunu sakın unutma, demişti... Küs kalamamıştım. Zaten dostlar birbirlerine uzun süre küs kalmazlar.

Karakoldan polislerle birlikte döndüm. Üçü de o kadar hızlı yürüdü ki, arkalarından koşmak zorunda kaldım. Alnımda biriken terler, yağmura karıştı. Tam otelin önüne geldiğimizde, kafamı kaldırıp gökyüzüne baktım. Bir haftadır dinmemişti yağmur. Gözlüğümün camları sırılsıklam oldu. O anda ağlamak istedim... göğsümü şişirdim... yumruklarımı sıktım... ağlamadım...

Otelin lobisi kalabalıktı. Babam kahveye telefon etmiş, arkadaşları kalkıp gelmişler. Onlarla konuşmak, Cezmi Amca'yla nasıl iyi dost olduğumuzu anlatmak istedim. Hiçbiri beni görmedi. Polislerden biri otel

kayıtlarını göster, dedi. Resepsiyondaki defteri verdim. Hızla çevirdi sayfaları, hiçbir şey söylemedi. Sonra arkadaşlarının yanına gidip sorular sordu. Bilmediğimiz bir şey mi var memur bey, dedi Bahtiyar Amca. Burnunu çekiyordu, ağlamıştı. Yok canım, dedi polis, formalite sadece. Eşyasını karakola götürürüz, sonra gelir alırsınız, dedi merdivenlere doğru yürürken, cenazeyi kimin kaldıracağını falan da orada konuşuruz.

Yukarı çıktığımda, yere yatırmış, gül desenli pembe battaniyelerden birine sarmışlardı Cezmi Amca'yı. Başucuna doğru yürüdüm. Duvara dayandım. Polislere bir şeyler anlatan babamın, battaniyesini geri isteyip istemeyeceğini düşündüm. İsterdi. Ama önce aşağı iner, Cezmi Amca'nın arkadaşlarından birikmiş borçları isterdi. Suna Abla'yı düşündüm sonra. Ankara'daydı. Bir gün önce valizini kapıya kadar taşıdığımda, gelirken bir şey getirmemi ister misin, diye sormuştu. Sağ salim gel o bana yeter abla, demiştim. İstanbul sana emanet, demişti. Ben emanete sahip çıkamadım.

Polisler her yere baktılar. Ne buldularsa aldılar, başka da bir şey yoktu. Babam valizleri gösterip şunları aşağı indir, dedi... Zayıf olanı çıkmadan her tarafı bir kere daha kontrol etti... sonra da sandalyeleri ayağının ucuyla itti. Bir saat kadar önce Cezmi Amca'nın oturduğu sandalyeden bir gıcırtı yükseldi. Ürperdim. Kapının önünde babama bir kâğıt imzalattılar, karakola gelmen lazım, dediler. Gittiler.

Resepsiyona döndüğümde, herkes gitmişti.

Cebimden köstekli saati çıkardım. Gittiklerinde saat tam ikiyi beş geçiyordu.

6

Mevsim ayırmıyor yağmur, oniki ay yağıyor.

Adı değişiyor, yine de yağıyor; yaz yağmuru, ahmak ıslatan, karla karışık, çisenti, rahmet, bereket, şeker eriten, ocak söndüren... bulutlar boşalıyor.

“Allah’ın gözyaşlarıdır yağmur,” demişti bir gün anneannesi. İnanmamıştı bu söze küçük Metin. Allah’ın ağlayacağına inanmamıştı.

Allah ağlamaz; olsa olsa gökteki peri kızlarının ıslak saçlarını tarayışıdır yağmur.

İşte bu gece de, gözleri kendinden sürmeli peri kızları, gül yapraklı banyolarından çıkmış, ucu dünyaya açılan kuyunun başında fildişi taraklarıyla tarıyorlar, pembe ayak topuklarına kadar uzanan saçlarını. Damlalar uzun yolculuklarını, farklı topraklarda tamamlıyor. Sonra tarağın dişleri, maşuka pervane olmuş âşık eli gibi dalıp saçların arasına, yeni damlalar yolluyor öncekilerin yanına. Gece boyunca sürecek, tarakla saçlar arasındaki bu sevişme. Sabaha belki yorulup biraz ara verirler... belki daha da ateşli, daha da delice sevişirler... Bu kez gündüz insanlarının hayatlarına karışırlar. Okula giden çocukların çantalarında, banliyö trenlerinin kırık camlarında, dükkânların dışarı atılan paspaslarında, geceden gerilmiş pazarcı tentelerinde, ahşabı çürümüş pencere pervazlarında, şehrin gün ışığında saklayamadığı pisliklerinde akarlar. Yağmurluklar giyilir, çantalar başa tutulur, şemsiyeler açılır. Yıkanmaktan, arınmaktan kaçar insanlar; yağmurun boyalarını akıtmasından korkarlar. Yolun ortasında yürüyen, korunaksız birini gördüklerinde, *yaşamak* denen oyunun yeni ebesini bulmuşçasına sevinirler: Bak bir âşık geçiyor şehrin kalbinden. Âşığın neden gökyüzüne baktığını anlamaz, sorgulamazlar. Yavaşlayan yağmurun gökyüzüne takacağı gerdanlığı aramaktadır iliklerine kadar ıslanan âşık; gökkuşağını aramaktadır.

Gökkuşağı: dünyanın en eski, en renkli, en ulaşılmaz, en bilinen, en büyüleyici yalanı. Başka hangi yalan, herkese eşit uzaklıkta durmayı başarabilir ki? Başka hangi yalan, altından geçebileni ömrü boyunca mutlu edeceğine inandırabilir ki? Gökkuşağının yalan olduğunu bildiği halde, hatta tam da bu nedenle aranır durur âşık. Çünkü... bu kadar güzel olabiliyorsa bir yalan, aşk da güzeldir.

Yağmur, geceyi güne hazırlamaya devam ediyor. Bir-iki tel düşüyor peri kızlarının saçlarından: “*Bugün yağmur bir kadın saçıdır, yeryüzüne dökülen...*” İnce sesli şarkısını kesmeden, zorlu melodisinde bir notayı bile

şaşırmadan yağmaya devam ediyor... Metin Konur, sokaktan gelen sese kulak kabartıyor birden. Zorlukla yerinden kalkıp pencereye gidiyor, tülün aralığından baktığında bardaktan boşalırcasına yağmur yağdığını görüyor. Şaşırıyor. Akşamüstü Beyoğlu'nda yürürken, güzeldi hava. Eve girişinden sonra başlamış olmalı yağmur. Bu saate kadar fark etmemesine üzülüyor; şehrin ıslanışını izlemeyi sever. Ne zaman geleceğine, ne zaman gideceğine ıslattıklarının ruh haline bakmadan karar verebilen yağmura bu kadar ilgisiz kaldığı için, neredeyse utanıyor kendinden. Tülü bırakıyor, yeniden kesiliyor dışarıyla olan ilişkisi. Yağmurun, şehrin, varoluşun, babasının gizemini çözebilmek için iki yol olduğunu düşünüyor ağırlaşmış bedenini koltuğa bırakırken: dışarıdan bakabilmek ya da Xanadu Şatosu'nun demir parmaklıkların üstündeki yazıya uymak: 'Girmek Yasak'.

Thompson'ın, onbir yıl boyunca Kane'e hizmet eden Raymond'la yaptığı görüşme, gizemi çoğaltmaktan başka işe yaramıyor. Metin'in kimbilir kaçıncı kez bu filmi izleyip sorulara cevaplar aramasının işe yaramadığı gibi... Hangi kümelerin kesişim noktasında olduğunu, nasıl bir sayı olduğunu, bölünebilmesinin hangi kurallara bağlı olduğunu, karekökü alınsa ortaya ne çıkacağını, yaşam doğrusu üzerinde başlangıç noktasına ne uzaklıkta olduğunu, mutlak değerini, çarpanlarına-bölenlerine ayrılıp ayrılamayacağını, kaçıncı dereceden denklem olduğunu, varoluş denen karmaşaya kaç derecelik bir açıyla baktığını bilmiyor Metin Konur. İki negatif sayının çarpımının pozitif olacağına dair bilgilerine şüpheyle yaklaşıyor. Bütün yaşananları anlaşılır kılabilmek için matematik diline çevirmekte güçlük çekiyor.

Yaş problemlerini düşünüyor: *Bir babanın yaşı, oğlunun yaşının 4 katına eşittir. 5 yıl sonra, babanın yaşı oğlunun yaşının iki katı olmaktadır. 20 yıl sonra babanın yaşı, oğlunun yaşının kaç katı olur?..* Çözüm?.. Baba yok... Baba yok!

Bir kelimeyi başka bir dile çevirmenin yolunu biliyor da, duygularını bir kelimeye çevirmenin yolunu bulamıyor.

Uşak Raymond karakterini hep tatsız ve silik buluyor. Filmin sonlarında bu silik karakterin kullanılmasını garipsiyor. Sonlara doğru her şey silikleşiyor, sadece zayıf karakterler kalıyor geriye. Sonra onlar da çekiliyor sahneden, perde iniyor... Bir arkadaşı vardı; tiyatrocu olabilmek için elinden geleni yapmış, sonra bir gün "Bırakıyorum artık," demişti, "anladım ki asla iyi bir oyuncu olamayacağım, hep küçük rollerde çakılıp kalacağım, Hamlet'i bırak Rosencrantz bile oynayamayacak bir oyuncu olmak

istemiyorum, bırakıyorum artık...” Ortaköy’deki meyhanede içiyorlardı, esmer bir adam elindeki cümbüşün tellerine vurarak arka masadakileri eğlendirmeye çalışıyordu... eğlendirmeye değil... insanları eğlendiklerine inandırarak, paralarını almaya... Bu düşünce hoşuna gitmişti Metin’in... İnandırmak... Oynadığın role inandırmak... Tiyatro oyunlarının çoğaltılıp bütün oyunculara dağıtılamadığı eski çağlarda, yazar, oyuncuların sözlerini ayrı kâğıt rulolarına yazarmış... Her oyuncuya sadece kendi sözlerinin olduğu rulo verilirmiş. Bir büyük oyunun, sadece kendi rollerini bilen oyuncuları... Arka masanın başında oturan sakallı adam, cümbüşçünün ceket cebine para sıkıştırırken sormuştu arkadaşına: “Madem önemsizler, yazar neden yazmış o küçük rolleri?”

Peki sen nesin Metin? Başroldekilerin bütün repliklerini ezberleyip bir gün hastalanırlarsa onların yerine geçerim umuduyla kenarda bekleyen bir son sahne karakteri mi, yoksa küçük rol yoktur, küçük oyuncu vardır, diye düşünen bir oyun gönüllüsü mü? İçinden ayağa kalkıp Charles Foster Kane’in, Madison Square Garden’daki saldırgan konuşmasını tekrarlamak geliyor. Salondaki görünmez seyircilerin karşısına ayakları titremeden dikilebileceğini biliyor. Kareli gömleği, kadife pantolonu bir smokine dönüşecek, çökük avurtları şişecek, göbeği çıkacak, dudaklarının üstü çapkın bir bıyıkla süslenecek, önleri dökülen saçları briyantinle geriye yatırılacak ve kendinden emin tavırlarla konuşmaya başlayacak. “Ben,” diyecek, “ben Orson Cezmi’nin oğlu Metin Konur. Yaşamak için gerekli işlerden zaman bulabilseydim, sizlere yaşamanın ne demek olduğunu anlatabilirdim.” Alkış sesleriyle, çılgınca bağrışlarla, hayranlık nidalarıyla kesilecek konuşması. Yağmurun içeriyi görmesini engellemeye çalışan tül perdeler ahenkle dans edecekler, çaprazlama konulmuş koltuklar keyifle gülmeye başlayacak, sehpanın üstündeki yastık zıp zıp zıplayacak, satranç tahtasındaki taşlar hangisi siyah hangisi beyaz aldırmadan sevgiyle kucaklaşacak, mumlar yanacak... Xanadu Şatosu’nun dünyanın dört bir yanından toplanan koleksiyon parçalarıyla dolu deposundaki hoyrat işçiler duygulanacak, ekrandan taşıp Metin’in yaşamına dalacaklar... Çok sevinecek Metin, sarılacak konuklarına. “Belki de,” diyecek, “belki de başka bir gece, bir Türk filminin soluk karelerinden dolandırıcı bir bakkal çıkıp gelir, o sarılır bana...”

Yağmurun sesi gerçeğe çağırıyor Metin’i. Bitkisiz salonun ortasında ayakta duruyor. Sigara bitti. Puro bitti. Şarap bitti. Thompson’ın *Rosebud* gizemi peşindeki koşusu bitti. Yüzü belirsiz gazeteci, paltosunu giymeden

son sözlerini söylüyor: “Charles Foster Kane, her şeyi olan ve her şeyini kaybeden bir insandı... *Rosebud*, belki de ele geçiremediği bir şeydi... ya da ele geçirip sonra da kaybettiği bir şey... Her ne olursa olsun, bu kelime bize Kane’in yaşamını açıklayamayacaktı. Hiçbir kelime, bir insanın hayatını açıklamaya yetmez. *Rosebud*, sadece bilmecenin bir parçasıdır... kayıp bir parçası.”

Metin, tatilde tanıştığı bir İngiliz’e sormuştu bu kelimenin anlamını. “Goncagül demek olduğunu biliyorum ama Kane’in özellikle bu kelimeyi seçmesinin başka anlamı var mı onu merak ediyorum,” demişti. “Var,” demişti beyaz tenli adam, “ama bu ikinci anlam önceden de var mıydı yoksa bu filmden sonra yüklenen bir anlam mı o konuda bilgim yok. *Rosebud*, argoda kadın cinsel organı yerine kullanılır...” Anne rahmine özlem duymak istemiyor Metin, o rahme düşmesine neden olan adama saygı duymak istemiyor, hayata sevgi duymak istemiyor... Kimi zaman, babasının da hayatını açıklayacak bir kelime olup olmadığını düşünüyor: Orson’a özel bir *Rosebud*. Hatta ölüm sahnesini düşünüyor. Kahvedekiler kaldığı otelin odasında öldüğünü söylemişlerdi. Üçüncü sınıf bir otelin köhne odası canlanıyor gözünün önünde; sıvası dökük duvarlar, yayları atmış bir somyanın üstünde kumaşı solmuş bir şilte, kapağı kapanmayan bir komodin, yerde valizler... başka ne olur ki çürümeye terk edilmiş bir hayatın son durağında... Nasıl bir nesne, bütün bir hayatı özetler... Nasıl bir kelime, bir babanın oğlunu dünyaya emanet etmesini açıklar... Dil, neyi açıklar?

Kayıp parçayı bulamayacağını biliyor. Orson Cezmi’nin hayatının eksik kalması, kendisini tamamlamasına engel olsa da, Thompson’ın yaptığı gibi bir sürek avına çıkamayacağını biliyor.

Çözülen bulmaca, yok olmaya mahkûmdur.

Büyük elli işçinin elindeki tahta kızak, uşağın emriyle gürül gürül yanan ocağa yollandığı sırada bir acı hissediyor. Kor ateşin ortasında, çaresiz duruyor çocukluğun en başına buyruk oyuncağı. Küçük Charles Foster Kane’in, kardan adamının yanında neşeyle güldüğü sahne geliyor gözlerinin önüne. İçi cesaret ve korkuyla doluyor; cesaret ve korku; birbirini emziren iki kurt. Zehirli diller gibi uzayan alevler kaplıyor kızağı. Boyalar kabarıyor, kabuk halinde dökülmeye başlıyor ve kızağın üstündeki yazı kaplıyor ekranı: *Rosebud*.

Yağmur yağmaya devam ediyor; ne zaman dineceği belli değil. Televizyon ekranından yayılan ışık, yerini, dibi görülemeyen bir kuyunun

korkutucu siyahlığına bırakıyor. Koltuklar, üstüne ayak uzatılan orta sehpa, televizyon-video-müzik setinden oluşan eğlence üçlüsü, sarı kanepe, yemek masası, satranç tahtası, biblolar, mumlar, Hopper, Picasso, kabartma fil desenli cam kül tablası, mantar pano, Van Gogh'un 'Yıldızlı Gece'si ve Bertrand Russell geceye gömülüyor. Bitki yok... hiç bitki yok...

İçeride neler olduğunu görebilmek, matematik öğretmeni Metin Konur'un uykuya dalmadan önce neler düşündüğünü anlayabilmek için biraz daha yanaşıyor pencereye yağmur. Derin bir karanlık...

Artık gitmesi gerektiğini, bu pencereyi, bu evi terk etmesi gerektiğini o anda anlıyor. Sokak köpeklerinin sesleri ambulansların sirenlerine karışırken, bir daha arkasına bakmamak üzere hızla uzaklaşıyor.

Tam şehrin meydanlarından birinin üstünden geçerken, gece boyunca yüklendiği sözlerin ağırlığını işitiyor. Hızla bırakıyor kendini boşluğa. Söz dolu damlalar yere düştükçe bir ses yayılıyor sokaklara: Bütün oğullar bir gün hesaplaşmalıdır babalarıyla.

• • •

Şarkılar

Yağmur
Söz-Müzik: Bülent Ortaçgil
Bakmıyor Çeşm-i Siyah
Söz: Mehmet Sadi Bey
Müzik: Hacı Arif Bey
Zaman Zaman
Söz-Müzik: Fikret Kızılok
Suna Abla
Söz-Müzik: Bülent Ortaçgil
Yüzünü Dökme Küçük Kız
Söz-Müzik: Bülent Ortaçgil
Gökyüzünde Yalnız Gezen Yıldızlar
Söz-Müzik: Teoman Alpay
Buruk Acı
Söz: Türkân Şoray
Müzik: Teoman Alpay
(Şarkının sözleri gerçekte Sennur Sezer'e aittir.)
Batsın Bu Dünya
Söz-Müzik: Orhan Gencebay
İçimde Kim Vardır
Söz-Müzik: Yusuf Nalkesen

ve...

Yurttaş Kane
(Citizen Kane)
Mercury Films-RKO, 1941
119 dakika
Yapımcı-Yönetmen: Orson Welles
Senaryo: Orson Welles
Herman J. Mankiewicz
Müzik: Bernard Herrmann
Görüntü: Gregg Toland
Oyuncular:
Charles Foster Kane: Orson Welles
Jedediah Leland: Joseph Cotton
Susan Alexander: Dorothy Comingore
Kane'in annesi: Agnes Moorehead
Emily Norton Kane: Ruth Warrick
James W. Gettys: Ray Collins
Herbert Carter: Erskine Sanford
Bernstein: Everett Sloane
Thompson: William Alland
Raymond: Paul Stewart
W.P. Thatcher: George Coulouris
Bende gördüğün her şey babamla başlar.
Yusuf Atılgan, *Aylak Adam*